BİR BORSACININ İTİRAFLARI

A. Reha ÇEVİKEL

ALFA

BİR BORSACININ İTİRAFLARI

Ahmet Reha ÇEVİKEL

ALFA

Yayın No : 23
Dizi No :453

Bir Borsacının İtirafları
Ahmet Reha Çevikel

1. Baskı: İstanbul 1998

ISBN 975-316-103-4

Copyright © 1998
ALFA Basım Yayım Dağıtım

Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ALFA Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Çatalçeşme Sok. No: 52/B
34410 Cağaloğlu-İstanbul/Turkey
Tel : +90 (212) 511 53 03
: +90 (212) 513 87 51
: +90 (212) 512 30 46
Fax : +90 (212) 519 33 00
e-mail: alfabas@doruk.com.tr

Yayıncı
Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Genel Yayın Yönetmeni
M. Faruk Bayrak

Yayın Koordinasyonu
Prof. Dr. M. Fikret Gezgin
Yrd. Doç. Dr. Ünal Çağlar
Yrd. Doç. Dr. Yüksel Birinci

Yayın Yönetmeni
Dr. Cahit Akın

Teknik Editör
Cahide Günay
Nuri Kaymakçı

Kapak Tasarım
Ebru Özel

Pazarlama ve Satış Müdürü
Vedat Bayrak

Dağıtım Sorumlusu
Salih Fidan

Montaj, Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
(0212) 501 97 57

ALFA / AKTÜEL KİTABEVLERİ

BURSA
Burç Sinema Pasajı No: 34
Altıparmak Bursa
Tel: + 90 (224) 223 60 16

ŞANLIURFA
Mimar Sinan Mahallesi, 2. Sok.
No: 2/D Halk Eğitim Yanı
Şanlıurfa
Tel: + 90 (414) 312 46 80

YAZARIN ÖNSÖZÜ

12 yılı aşkın bir zamandan beri faaliyette bulunan borsamız, gün geçtikçe globalleşen ekonomi dünyasında gelişmekte olan ve rakipleri arasından hızla sıyrılıp, uluslararası statü kazanma yolunda başarılı olmak için mücadele veren önemli bir piyasadır.

Borsamızın gelişmesi, ileri teknik altyapısının yanında, düzelme yolundaki hukukî eksiklerin ve yatırımcıları koruyan fonların da tamamlanarak, istikrarı ve güvenli bir ortamın tesis edilmesine bağlıdır.

Bugüne kadarki gelişme sürecini borsanın açıldığı yıldan beri gün be gün yaşayan bir uzman olarak, geçmişimizin bir özelleştirisini yapmak istedim.

Biz millet olarak yakın mazimizi bile çok çabuk unutuyoruz. Ben bu sahifelerde borsamızın belirli kesitlerinde başımızdan geçenleri, yaptığımız hata ve sevapları borsa içinde senelerce yaşayan biri olarak biraz da mizah katarak anlatmak istedim.

Gelecekte çok daha ilerleyecek ve büyüyecek olan borsamıza katkıda bulunmak, yatırımcılarımıza da yararlı olabilmek ümidi ile bu kitabı yazdım.

Ahmet Reha ÇEVİKEL

İstanbul 1998

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Banker Krizi 1

Sermaye Piyasaları Gelişirken 4

Borsada İlk Gün 7

Borsa Çalışanları Borsada Alışveriş Yapmaz (!) 9

Borsa Birçok Kişiyi Zengin Etmiştir 11

İlk Yıllarda Büyük Acemilik 13

Borsacılık Biraz Ayrıcalıktır 15

Borsa Birçok Yatırımcıyı da Üzmüştür 16

Gelmeyen Borsa Üyesi Adına Atılan Ordinolar 18

Borsanın ilk Yıllarından Portreler 20

Hisse Senetlerinin Fiyatlarının Serbest Bırakılması
Kimlere Yaradı? 22

Oransallıktan Size Bu Kadar Düştü. 24

Borsa İçindeki ve Borsa Dışındaki İşlemler 25

Cağaloğlu'nda İlk Halka Açılma 28

Borsada Atılan Ordinoların Karşılaşmaları İçin Katkı mı
Gerekiyordu? 29

Şirket Çalışanları Araba Alıyor 30
Dokusan Bize Fena Dokundu 33
Her Zaman Papaz Pilav Yemez! 35
Borsadaki Çılgın Yükselişin Neticeleri 36
Yatırımcılar Mala Boğuldu 37
Borsaya İlk Tokatı Kim Attı? 39
Kâğıt Alırken Biraz da Şans Lazım 42
Borsada Sistem Kavgası 44
1989 Ereğli Demir Çelik Senesi 45
Ereğli Demir Çelik Olayı 46
Bizim Tavsiyelerimiz İyidir 48
Borsada Mini Etek Giymek Sakıncalı 49
Ayaklı Borsa 51
Borsa Binasına Yatırımcı Alınsın mı Alınmasın mı? 53
Toplu Transfer Girişimi 55
Erdemir Hikâyeleri 57
Sahte Çukurova Olayı 59
Yatırımcıyı Nasıl Küstürdük 61
Bu Sefer de Temmuz 1990 63
Borsada Savaş Rüzgârları 65
Yabancılar Borsada 67

Tophane'de İletişim Sorunları 69
Borsada İşler Azalınca 71
Tophane'de Bir Banka Şubesi 73
Bundan İyi Tiyo mu Olur? 74
Borsada Deprem 76
Fenerbahçe'de Şiş Kebabı Savaşı 78
Düşenin Dostu Olmaz! 80
Borsada Üçüncü Pazar 82
Bir Çimento Fabrikasının Özelleştirme Hikâyesidir 84
Aracı Kurumlarda İkram-Ağırlama 85
Borsa Kumar mıdır? 87
Borsada Parmak İzi Aranır mı? 89
Borsacılar Nasıl Stres Atar? 91
Belediye Başkanının Oğluna Sünnet Hediyesi 93
Özelleştirme Kime Yaradı? 94
Maden Fakültesi Meydan Savaşı 96
Borsa Dedikodusuz Olmaz 98
Karaköy'de Kredi Pazarı 100
Borsada Ekoller Varmış 102
İkinci Başkanımız Yaman Törüner 104
1994 Ekonomik Krizi 106

Kapanan Bir Aracı Kurumun Anatomisi 108

Doğru Yatırım Yanlış Yatırımcı 111

Borsacılık Zor ve Özverili İştir 113

Bir Stres Attık 115

Bir Yatırımcımız Vardı 117

Gözaltı Pazarında Kim Zarar Etti? 118

Aracı Kurum Satın Aldık 120

Borsanın İlkleri ve S. Menkul Kıymetler 123

Kamu Ortaklığı İdaresi (Özelleştirme İdaresi) 125

Sermaye Piyasası Kurulu 127

Şu Meşhur Elektrik Dağıtım İhalelerine Ne Oldu? 130

Borsa Endeksi Yanıltıcı Olabilmektedir 132

Bir Yatırımcı İle Sohbet 134

Borsa Piyasamızdaki Düzensizlik 136

Borsamız Çok İstikrarlıdır (!) 139

Kabahatli Kim? 142

Borsada Hukukî Güvence Ne Kadardır? 144

Borsada Insider Trading 146

Borsada Kara Para Aklanıyor mu? 148

Mafya Tipleri 149

Rantiyeciler 151

Borsada Yatırımcıyı Koruyan Fonlar Hâlâ Kurulamadı 152

Borsada Uygulanmak İstenen Türden Vergiye Karşıyız 154

İMKB Gittiği Çevreyi de Kalkındırır 156

Başkanınız Tuncay Artun 157

Genç Borsa Uzmanlarına 160

Borsada İyi Yatırımcı Nasıl Olunur? 162

Son Söz 164

BANKER KRİZİ

Borsa da yaşadığımız olayları anlatmadan önce 1980 yıllarının başında bizzat şahit olduğum krizi hatırlatmadan geçemiyeceğim.

1980-1981 yıllarında, büyük şehirlerimizde, bilhassa Ankara'da her mahallenin bir bankeri vardı. Bu bankerler yüksek aylık ve üç aylık ödemeler karşılığında halktan para topladılar.

Bankalara büyük rakip olan bu kuruluşların içerisinde bir akşam içinde duvar ilânları ile büyük şehirlerin dağını taşını donatanlara ve ünlü sanatçılar ile televizyon reklamı yapanlara rastlanırdı.

Yüksek riske rağmen, toplanan bu paralar sayesinde değirmenin suyu devam ettiğinden, ilk yılda sorun çıkmadı; bankerler ödemelerini zamanında yaptılar.

Bazı yatırımcılar bu bankerlere o kadar güveniyorlardı ki, aldıkları faizleri hiç dokunmadan yeniden aynı bankere yatıranlara veya karşı kaldırımdaki başka bir bankere gidip, risklerini dağıttıklarını zannederek, aldıkları faizlerle hesap açtıranlara bile rastlanıyordu.

Yalnız, bankerlerin bu paraları nereye yatırdıkları, kimlere borç verdikleri meçhuldü. Çok yüksek faizle alınan bu tasarrufları kimi bankerler faizler çok yükselince fiyatları düşen arsalara, inşaat yapımına yatırdılar; hattâ mercimek ve fasülyeye bile yatıranlar vardı.

Faizlerin, dolayısıyla kredi faizlerinin artışı büyük iş çevrelerinin, bilhassa bankaların menfaatlerine oldukça dokunmuştu.

Biz de o günlerde, çok yüksek faiz veren bankerleri riskli bulup, daha düşük faiz veren bizim şirkete güvenerek, tasarruflarını yatıranların paralarını, bizden on puandan fazla faiz veren Kastelli ve Meban gibi kuruluşlara yatırıyorduk.

Kastelli batmadan bir hafta önce bize yaptığı ödemeyi nakit olarak değil de o günlerde riskli sayılan bankalardan birinin çeki ile yaptığı için - Allah bizi korumuş! - bütün mevduatı kızıp çekmiştik. Yanlız Meban'dan epey yüklüce olan paramızı zar zor kurtarmıştık.

Bu arada bir çok bankerzede perişan bir şekilde ortada kaldılar. Bir çok yatırımcı o güne kadar aldıkları aylık ve üç aylıklarla avunup, anaparalarını kaybettiler. Sadece yatırdıkları karşılığında özel şirket tahvili, banka mevduat sertifikası vs. alanlar paralarını kurtarabildiler.

O günlerde Ankara'da kriz neticesinde batan bir bankerlik kuruluşunun ortağı iki eski taksi şoförü savcılığa yapılan suç duyurusu neticesinde pavyonda eğlenirken yakalandıklarında; "Halktan topladığınız paralarla ne yaptınız?, diye soran gazetecilere, "Çok iyi yatırımlar yaptık; ben BMW, ortağım da Mercedes marka Son Model arabalar aldık", diye cevap vermişti.

Biz Kastelli'nin Tunus'a Yeşilköy hava alanından elini kolunu sallıyarak kaçtığı o sabahtan başlıyarak hemen hemen on gün devamlı tediye fişi keserek ödeme yaptık. Bir hafta içinde bir çok müşterilerimiz uzun kuyruklar teşkil ederek paralarını çekerken; sadece bir bayan büyük cesaret örneği göstererek gelip yatırım yapmıştı.

Bir çok yatırımcımız daha vadeleri gelmeden hesaplarını çektiler; ama baktılar ki ödemeler aksamadan yapılıyor, zamanla kriz de soğumaya yüz tutunca paralarını geri getirdiler.

Çalıştığımız şirket kriz anında kullandığı onca büyük kredilere rağmen vade bozulmaları nedeni ile o sene bayağı iyi kâr da elde etmişti.

Evlerini, arsalarını, arabalarını satıp bankerlere yatıranların ellerine bir makbuzdan başka pek bir şey verilmemişti. Sadece kurumsallaşmış birkaç bankerlik kuruluşundan yatırdıkları paralar karşılığında yeterli enstrüman alanlar birkaç yıl içerisinde % 28 faiz karşılığı ana paralarını kurtarabildiler.

O günlerde banka mevduat sertifikalarının, özel tahvillerin anasını ayrı faiz kuponlarını ayrı pazarlayıp bir koyundan iki post çıkaran ve sermaye piyasasının kurucusu olduğunu iddia eden o günlerin meşhur bankeri bu günlerde televizyona çıkıp Titancılara dürüstlük dersi vermektedir.

Banker krizi ülkemizde daha yeni kurulmakta olan Sermaye Piyasasına büyük darbe vurmuş, büyümesini geciktirmiş ve yılların boşa geçmesine neden olmuş; ama bunun yanında da mevzuatların ne kadar yetersiz olduğunu, piyasaların ne kadar önde olduğunu ve devletin ne kadar geriden geldiğini ortaya koymuştu.

SERMAYE PİYASALARI GELİŞİRKEN

1980'li yılların başında, henüz askerliğimi bitirmemin haftasında, daha yeni kurulmuş olan bir menkul kıymetler şirketinde muhasebe memuru olarak piyasaya ilk adımımı attım.

Şirketteki özel tahvil satılan bölümdeki arkadaş askere gidince; ben de pazarlamaya, yeni yatırımcılarla direkt yüz yüze olunan bölüme geçmiştim.

O günlerde sadece özel şirketlerin tahvillerini satıyorduk. Yatırımcılar bizden aldıkları tahvilleri borç verdikleri şirketlerden çok bizim aracılığımıza olan güvenleri nedeni ile alırlardı. İyi bir iskonta oranı ile ucuz aldığımız bu tahvilleri pazarladığımız zaman kâr etmeyi garanti ediyorduk.

Sağlam şirketlerin tahvillerini satmamıza rağmen, yatırımcıları yeni sayılan bu piyasaya alıştırmamız zor olmuştur.

İlk yıllarda, şirket merkezinin bulunduğu Gayrettepe'den Merter'e, Suadiye'ye hatırlı müşterilerin ayağına şirket arabası ile gittiğimiz, şirketin yakın çevresine de bir mahalle bakkalı gibi telefonla çağrılıp yaya olarak finans hizmeti verdiğimiz olmuştur.

Enflâsyonu bugünlerde üçhaneli rakkamlara çıkarıp haftalık bonolara % 20 faiz verenlerin kulakları çınlasın; biz o zamanlar özel şirketlerin tahvillerini alıp bir yıl tutanlara % 35 faiz veriyorduk.

Günlük repoda hiç riske girmeden bankalarda % 75-85 faiz alanlar o günleri pek anmak istemezler ama o zamanlar devlet tahvilleri aracılığı ile günlük % 14 ile % 18 arasında faiz alınıyordu.

Devlet tahvilleri ise sadece Merkez Bankasında satılırdı. Uzun bürokratik işlemlerle günün belirli saatleri içinde alındığı için boşta kalan paraları değerlendirmek için Bankalar Caddesindeki Merkez Bankasına giden bir ekip kurmuştuk. Şayet boşta kalan paraları zamanında Merkez Bankasına yollayamazsak banka bize vadesiz hesapta brüt % 10 faiz veriyordu. DARKMALT

1980'li yılların başlarında özel tahvillerin pazarlanması ile sayıları onu geçmeyen aracı kurumların sayesinde birçok büyük özel şirkete büyüme ve atılım fırsatı yaratılmıştır.

Her Cuma günü öğleden sonraları, şirketin hesabının bulunmadığı bir bankanın çeki ile yüklü para yatıran müşterimiz bir hafta sonra parasını çektiğinde; o zamanlar yabancı banka çekinin iki gün takas müddeti olduğunu düşünür, iki gün de Cumartesi ve Pazar gününün faizini katarsak, cepten haybeye dört gün faiz verdiğimizi uyanık müşterimizin üçüncü teşebbüsünde anlıyabilmiştik. Bu tecrübeyi de ilk alınan dersler hesabına yazmıştık.

Sonraki yıllarda piyasada bir bankerler furyası başlamıştı. Net % 8 ile % 12 arasında değişen aylık gelir vaatleri ile bankerler para toplamaya başladılar. Kastelli ve üç kuruluşu, arkasından bir sürü banker, yüksek faiz vererek aracı kurumlara ve bilhassa bankalara büyük rakip oldular.

Zamanla bankaların mevduatlara verdikleri faiz bankerlerin müşterilerine verdiklerinin yanında komik kalmaya başlamıştı. Bankalar da yeni faiz oranlarına ayak uydurabilmek için yüksek faizli yeni bir enstrüman olarak banka mevduat sertifikası çıkarıp satmaya başlamışlardı. Biz de o günlerde yaptığımız özel tahvil anlaşmalarını piyasa koşullarına uydurmaya çalışıyorduk.

Bankerlerin saadet zinciri fazla uzun sürmedi. Çıkan çeşitli batma dedikoduları Kastelli yurt dışına kaçınca gerçek oldu. Başta

Kastelli'ye ait üç şirket olmak üzere küçüklü, büyüklü yüzlerce banker kısa süre içinde battılar. Kriz nedeni ile zor durumda kalan İstanbul ve Hisar bankaları da kapılarını kapatmak zorunda kalmışlardı.

Banker Krizinden sonra Toz duman olan piyasa da yine bankalara ve batış furyasında sağ kalan altı menkul kıymet şirketine kalmıştı. Bu altı şirketten biri de bizim şirketti.

Kastelli ve bankerlerin çöküşü ekonomiden sorumlu iki bakanı yerlerinden etmişti. Ama kriz yıllardır bankaların ayak oyunları ile oyalanan Sermaye Piyasası Kanununun çıkarılmasına da neden olmuştu.

Kanun, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek için çıkarılmıştı. Bu kanunun uygulanmasındaki başarıyı ise zaman gösterecekti.

Bankerler batınca yüksek faize alışan Türk yatırımcısının nisbeten düşen mevduat faizlerine alışmaları epey zor olmuştur.

Bankerlerin yüksek faizini unutamayan halkımıza, 1987 yılına gelindiğinde yeni kurulan borsanın yüksek performansı çok cazip gelmişti. Halkımız bu sefer de borsaya hücum etmişti.

Borsa o günlerde sermaye piyasasındaki yerini daha yeni alıyordu; hepimiz çok tecrübesizdik.

Bazı hisse senetleri % 700 ile % 1700 arasında değişen oranlarda sekiz ay gibi kısa bir sürede prim yaptılar. 1987 yılbaşı ile 1987 Ağustosu arasında endeks % 450 civarında yükselmişti.

İlk borsa çöküşü, ilk büyük darbe 1987 Ağustos ayı sonlarında başlamıştı.

Ağustos ayına kadar borsada çok yüksek fiyatlardan hisse senedi alanlar kayıplarını ve o günlerde çektikleri sıkıntıları unutmadılar. O günlere şahit olan ve yaşayan nesil borsamıza 1998 yılına geldiğimiz şu günlerde bile hâlâ soğuk bakmaktadırlar.

BORSADA İLK GÜN

1986 yılında borsaya gittiğim ilk günü hatırlıyorum. Bir gün önceden okula yeni başlıyan öğrenci gibi heyecanlıydım. Çalıştığım aracı kurumda, "Borsaya gidince Mustafa beyin yanına git otur, ondan bir şeyler kapmaya bak", diye tenbih etmişlerdi.

Cağaloğlu'ndaki borsa binasına girdim. Borsa salonu üç katlı binanın en üst katında idi; en alt katta zaten Ziraat Bankası şubesi vardı.

Borsa salonu küçük bir sınıfa benziyordu. Sıraları ve en öndeki kürsüyü görünce öğrencilik anılarım tazelenmişti.

Arka sıralarda oturan beye Mustafa beyin nerede oturduğunu sordum. O da en ön sırada oturan beyi göstermişti.

Mustafa beyin yanına gidip, kim olduğunu söyledim; tanışma faslından sonra da yanına geçip oturdum.

Salonda o gün yirmiye yakın borsa temsilcisi vardı. Bir bey gelip kürsüye çıkarak, önündeki gong'a vurunca, içimden, tamam, dedim; öğretmen geldi, bu koskoca adamlar şimdi ayağa kalkıp;

Doğruyum çalışkanım

Borsacıyım

Amacım Türk Yatırımcısına

Kazandırmak

Sermaye piyasasını

Korumaktır

Malım, canım, herşeyim

Müşterilerim için

Helâl olsun

diye and okuyacaklar. Ama tabii öyle bir şey olmamıştı. Şimdi seneler geçti; borsada acı, tatlı bir çok anılarımız oldu. Borsa yatırımcısını sevindirdiğimiz, kızdırdığımız, üzdüğümüz günler oldu.

Aradan yıllar geçince ilk günde iyi niyetle ve idealist fikirlerle yarattığım andımız, borsanın ilk on senesine bakınca, aslında şöyle olsaydı maalesef daha gerçekçi olurdu diye düşünüyorum :

Akıllıyım, uyanığım

Borsacıyım

Amacım ve menfaatim

Türk yatırımcısını

Soymak

Sermaye piyasasına

Kaymaktır

Villâlarım, yazlıklarım

Çoluk, çocuğuma

Helâl olsun

BORSA ÇALIŞANLARI BORSADA ALIŞ VERİŞ YAPMAZ

Ben İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında çalışmaya başlıyan ilk borsa uzmanlarından biriyim.

Borsada ilk gün işe başlamadan önceki akşam, o zamanki çalıştığım aracı kurumun genel müdürünün çalışmamla ilgili ilk emri,

"Kendine ait kesinlikle borsada işlem yapmıyacaksın", olmuştu.

Bir çok yabancı çağdaş borsalarda borsa uzmanlarının kendi adlarına ve birinci derece akrabalarına alım satım yapmaları kesin kurallarla ve cezai müeyyidelerle yasaklanmıştır.

Bizim borsamızda kimsenin uymadığı bu kurallara ben ilk yıllarda kesinlikle riayet ettim.

Bu ara bir çok yatırımcıyı borsa zengini yaptım. Benim zengin olan müşterilerimin içinde şu anda ona yakın aracı kurum sahibi veya ortağı olan arkadaşlarım var.

O zamanlar borsa başkanının o yıl sonu değeri ile üçyüz milyonluk portföyü olduğunu gazetelerde okuyunca sukutu hayale uğramış, ben de kendime hisse senedi almaya başlamıştım.

Borsa başkanımızın portföyü günlerce basınımızda yazıldı, çi-

zildi. Borsa başkanımızın bile kanunen hisse senedi alamıyacağını gösteren bir belge yoktu. Sermaye Piyasası kurulu kendi üyelerinin hakkında böyle bir yasak olduğunu, borsada çalışanların ve borsayı yönetenlerin hakkında yasak koymayı unutmuş olduklarını itiraf etmek zorunda kalmıştı. Neticede yasak geldi.

Kendilerine hisse senedi alıp satan borsa uzmanları kendilerine alım satım yapmadıkları takdirde bu piyasayı iyi takip edemediklerini dolayısıyla müşterilerine iyi hizmet veremiyeceklerini iddia ediyorlardı.

cizgilikitap.com

Bu tartışılır bir konudur; yalnız 1987 yılında herkesin parföyünün olduğu bir gerçektir. Borsa başkanının, borsa çalışanlarının, aracı kurum ve bankaların portföyleri vardı. Ayrıca aracı kurum ve bankaların sahiplerinin, yöneticilerinin, çalışanların, borsa ile ilgili elemanlarının ve tüm bu kişilerin birinci derece akrabalarının, arkadaş ve tanıdıklarının portföyleri vardı.

İşlem hacminin az, hisse senedi arzının ise yok denecek kadar az olduğu 1987 yılının ilk sekiz ayında yatırımcılara ne kaldığını bir kişinin çıkıp sorması gerekirdi.

1998 yılına geldiğimiz şu günlerde başka isimler altında açılmış hesapların ve borsa aracı kurum ve bankaların patronlarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının, borsaya kote olan birçok şirketin patronlarının, yönetici ve çalışanlarının ve bilhassa borsada çalışan borsa uzmanlarının bir çoğunun porföyleri vardır.

Müşterilerden; seansa giren, işlemleri yapan bir çok borsa uzmanları hakkında, en az orta büyüklükte bir yatırımcı kadar portföyleri olduğuna ve kritik anlarda yaptıkları açığa alış ve satışlarla borsanın kaderini etkilediklerine dair şikayetler vardır.

BORSA BİR ÇOK KİŞİYİ ZENGİN ETMİŞTİR

Borsada aldığı hisse senetlerini uzun zaman tutan yatırımcılar her zaman iyi kâr etmişlerdir. Bu kazançlar sabit getirili menkul kıymet ve gayrimenkul getirileri ile kıyaslanamayacak kadar yüksek olmuştur. Yüzbinlerce yatırımcı borsa sayesinde yüksek gelir elde etmişler; kat, araba, yazlık sahibi olmuşlardır.

Size borsanın ilk yıllarından örnek verirsek: Lassa hisse senedi 1987 yılında, ilk sekiz ayda % 1800' e yakın prim yapmıştır. Eczacıbaşı Yatırım hisse senetleri de üst üste iki yıl içinde, birinci yıl % 1500 ertesi yıl ise % 1600 gibi kırılması zor rekorlarla prim yapmıştır. Ereğli Demir Çelik hisse senetleri ise bir yılda % 1600 prim yapıp o günden beri de borsanın lokomotifi ünvanına sahip olmuştur.

Borsa sadece yatırımcıları değil kendi sektöründe çalışanları da zengin etmiştir.

Bir çok aracı kurum sahipleri, ortakları ve çalışanları hem borsada iyi kazanç elde etmişler hem de yüksek maaşlar almışlardır.

Borsa ve camiası sayesinde itibarlı ve zengin kişiler olmuşlardır.

Ben borsa da çalıştığım yıllarda 100 kişilik şirket personelini

İstanbul'un en pahalı gece kulubüne götüren patronları, yanında çalışanları, sayısını unuttuğu yazlıklarına sırayla tatile yollayan genel müdürleri, büyük müşteri portföyleri nedeni ile futbolcular gibi transfer parası alan borsa uzmanlarını gördüm.

Borsa başkanımız Türkiye'nin en yüksek maaş alan bürokratlarından biridir. Her gün trilyonların döndüğü borsanın personeli de diğer memur maaşlarına göre daha yüksek maaş alırlar.

Borsa bir çok insanı zengin etmeye devam edecektir.

İLK YILLARDA BÜYÜK ACEMİLİK

Bana çalıştığım aracı kurumdan, "Borsaya git, birşeyler öğrenmeye bak, ama sakın diğer temsilcilere fazla akıl sorma, acemi olduğunu anlamasınlar", demişlerdi.

İlk gün yanına oturduğum bey sonraları çok sevip anlaştığım hâlâ çok saydığım, şimdi piyasanın ünlü simalarından biri olan kişi idi. İlk gün bana, "Ben de bu işe başlıyalı daha beş ay oldu; çalışacağız, uygulayacağız, bir yandan da öğreneceğiz", demişti. Yani anlıyacağınız o da benim gibi borsacılığa yeni soyunmuştu.

Tecrübeli sayılanlarımız daha önce Vakıfhan'da çalışanlardı; borsa hayatımda spekülasyonun ve manipulasyonun inceliklerini onların sayesinde öğrendim.

İsterdim ki, borsaya bir eğitimden geçip başlayayım. Şimdi borsacılar çok şanslı; bizim gibi nasılsa öğrenir yüzmeyi, diye denize atılmıyorlar. Yanımda çalışan bir sürü arkadaş oldu. "Senden çok şey öğrendik", dediler. İsterdim ki, bu borsacılığı, yatırımcılara kaliteli hizmet götürmeyi, işin raconunu bana da bir öğreten olsaydı.

Benim gibilerin, daha doğrusu yeni kurulan bir borsanın acemiliğinin faturası yatırımcılara çıkmıştır. Borsacılık birikimimiz, deneyimiz yoktu. Yatırımcıyı bilgilendirecek eğitim, araştırma, yayın mekanizması mevcut değildi. Mali ve teknik analizi müşterilerle be-

raber öğrendik. Yatırımcıya hisse senetlerini, borsaya girmiş, demek ki iyidir, deyip aldırıyorduk. Çok kısa tecrübemize rağmen kısa zamanda "üstad" olmuştuk.

Yatırımcı da sabırsızdı; hemen köşeyi dönmek istiyordu. Biz ne al dersek hemen alıyor, ne sat dersek hemen satıyordu.

Ama sakın eski borsacıyım diye borsayı çok iyi bildiğimi, herşeyi öğrendiğimi zannetmeyin.

Şu istikrarsız borsa piyasasında, Türkiye gibi her yıl değişen hükümetlere, yüksek enflâsyona, çok ağır iç borç yüküne sahip bir ülkede, size seans salonlarında hergün şunu al bunu sat diyenlere, benden size tavsiye, inanmayınız!.

BORSACILIK BİRAZ AYRICALIKTIR

Borsada işlem hacmi artıp, bir de çok hızlı prim yaptığı günlerde sizden iyisi yoktur. Müşteriler, patronlarınız, yöneticileriniz, çalıştığınız şirket personeli dahil herkes sizi el üstünde tutarlar.

Yatırımcılar sizi tanışma yemeğine davet ederler. Dostunuz, ahbaplarınız çoğalır. Bayramlarda, özel günlerde hediyeler alırsınız. Maaşınıza da özel zam yaparlar. Herkes ne alsak, nasıl davransak, diye peşinizde dolaşır.

Aracı kurum yöneticileri o günlerde borsa uzmanlarının herkesle görüşmesini ve tiyoların herkes tarafından duyulmasını istemezler.

Şirketin, yatırımcının, patronun, yöneticinin ve çalışanların portföyü vardır. O aralar bol bol sırtınız sıvazlanır, çokça övülürsünüz.

Borsa düşmeye, zararlar meydana çıkmaya başlayınca her şey tersine döner. Sizi gören müşterilerin suratları asılır. Çalıştığınız şirkette fazla bile gözükmeye başlarsınız. Hisse senedi alan herkesin canı sıkkındır. Kabahatli siz olursunuz.

Yöneticiler bile kendileri tavsiye edip aldırdıklarını unutup, hep sizi öne iterler. Yatırımcılar geç saatlerde evinizi telefonla arayıp, aldıkları hisse senetlerinden, kullandıkları kredilerden şikayet etmeye başlarlar.

Sanki kendi paranızı kaybetmişcesine onlarla beraber üzülür ve yıpranırsınız.

Borsacılık biraz ayrıcalıktır, ama her zaman değil.

BORSA BİR ÇOK YATIRIMCIYI DA ÇOK ÜZMÜŞTÜR

Borsanın kurulduğu yıldan beri onlarca aracı kurum ve banka batmıştır. Bu aracı kurumların bir çok yatırımcısı çok mağdur olmuş ve yıllarca biriktirdikleri tasarruflarını yitirmişler ve zarar etmişlerdir.

Borsa kotasında bulunan bazı şirketler iflâs etmiştir. Sahibi ölünce veya yurtdışına kaçınca kapanan, ortakları borsada manipülâsyon işlemleri yaptığı için göz altı pazarına yollanan hisse senetleri olmuştur.

1987 yılında yüksek değerlerle borsadan alınıp Rabak, Dokusan, mensucat Santral, Nasaş, Koruma Tarım gibi şimdi sıfır değerde olan hisse Senetleri olmuştur. Mensucat Santral 1987 yılının ilk sekiz ayında % 1750 prim yapmıştı. Bu hisse senetlerini 25000 TL.'den alanların, sonradan satamayıp elinde kalanların düştüğü durumu siz bir düşünün.

Borsa 1987 yılında senelere yayılması gereken yükselişini gelen yüksek talep ve yetersiz arzla sekiz ay gibi bir sürede yapmıştı. Bu yükselişte satıp, paralarını diğer tasarruf araçlarına kaydıranlar zengin olurken; çok yüksek fiyatla hisse senedi alanlar, kriz oniki aydan fazla sürünce çok zarar ettiler. O ara intihar edenler, borsadaki kayıpları yüzünden hastalanıp, ölenler olmuştu. Ama nede-

nin borsa olduğunu kimse anlayamamıştı. Borsada aşırı kredi kullandırılan yatırımcıların çoğu sonunda iflâs etmişlerdir. Bu konuya ilerde geniş olarak değineceğim.

Aracı kurumlarını art düşüncelerle ve kötü yöneten, hisse senetlerini alırken kendileri de başkalarından kredi alıp kullanan, hileli işlere karışan, müşterilerinin hisse senetlerini onlardan habersiz borsada satan patronlar da en sonunda iflâs etmiş ve piyasada kaybolup gitmişlerdir.

GELMEYEN BORSA ÜYESİ ADINA ATILAN ORDİNOLAR

İstanbul gibi kalabalık ve trafiği her zaman çeşitli sebeplerle kitlenen bir şehirde borsada çalışanların işleri hayli zordur. Belli bir saatte sabahları muhakkak borsada olmak zorundasınızdır. Aksi takdirde çalıştığınız aracı kurumun işlemleri gecikir ve yatırımcılar zarar edebilir.

Cağaloğlu şehrin göbeğinde olmasına rağmen, gerek hava koşulları, gerekse borsa çevresindeki iş yoğunluğu nedeni ile sabahları ulaşılması zor olan bir semt idi. Evi Florya'da olan bir borsa komisyoncusu ağabeyimiz, genellikle Pazartesi sabahları borsaya geç kalıyordu. O zamanlar müşteri emirlerini sabah 9.00 da sandığa atma zorunluluğu vardı. Bu ağabeyimiz geç kaldığı günler evinden borsada beni arayıp, ordinoları telefonla yazdırıyordu. Ben de ordinoları onun adına doldurup, imzasını da taklit edip, sandığa atıyordum.

Beni bir Pazartesi sabahı borsa işlemler müdürü yanına çağırdı. Benim yazım geç kalan beyden fazla güzel olduğu için, foyamızı meydana çıkarmıştı. Borsaya geç kalan bey gelince araya girdi; suçu tamamen üstüne aldı; işi büyütmeden bizi affettiler.

Komisyoncu ağabeyimiz yine borsaya geç kalmaya devam etti. Bana imza yerlerini imzalayıp bir alım, bir de satım ordinosu ko-

çanları verdi. Ne zaman geç kalsa telefon ediyor, ben de ordinoların üst taraflarını doldurup sandığa öyle atıyordum. İmza hakikaten onun olduğu için kimse de itiraz edemiyordu.

BORSANIN İLK YILLARINDAN PORTRELER

İlk Başkanımız Sn. Muharrem Karslı beyle T. İş Bankası menkul kıymetler müdürü iken tanışmıştık. Sonraki yıllarda bizim şirketin genel müdürü ile aralarında yıllarca süren bir husumet olunca, kendisi ile yakın bir ilişki kuramamıştık.

Yeni kurulan resmi borsanın bir yandan mevzuatı, kuruluş sancıları, bitmiyen problemleri ile uğraşırken; bir yandan da onunla ve borsa yönetimi ile uğraşmayı adet haline getiren borsa üyeleri ve muhalif basın ile uğraşırdı.

Personel olarak iş bankalılarla ve akraba, ahbaplarla çalışması başını çok ağrıtmıştır. Üyeler arasındaki itilâflarda devamlı olarak borsa komisyoncularının adamı olmakla itham edilirdi. Biz borsa temsilcileri ile her hangi bir problemi olmadı; biz onu hem sevdik hem saydık.

Borsa İşlemler Müdürümüz Sn. Kaya Tekalp İş Bankası kökenli, çok tonton, borsada çok sevilen bir insandı. Fazla etliye sütlüye karışmaz, herkesle iyi geçinirdi.

Sn. Emin Çatana borsanın geliştiği yıllarda baş eksper ve işlemler müdürü olarak görev yaptı. Borsa başkanının yeğeni olduğu için üstüne çok gidilmiştir.

Temsilcilerin seans anında hergün kavga ettikleri Emin Çata-

na, borsa sistemini ve piyasasını en iyi bilen ve dürüst bir şekilde uygulatmaya çalışan bir kişiydi.

Onun borsanın büyümesinde, gelişmesinde çok emeği geçmiştir. Şu anda Takasbank Genel Müdürü olarak borsaya hizmete devam etmektedir.

Bir de rahmetli Emin Ağamız vardı. Emin Ertem bu işlerin en eskilerindendi. Kendisi şeker hastası ve biraz da fevri bir ağabeyimizdi. Vakıfhan'daki eski alışkanlıklarından kurtulamıyor, borsa yöntemi ile hergün kavga etmekten de çekinmiyordu. Kendisi eski kurt borsacıydı; övünmek gibi olmasın, aynı zamanda Kayserili idi.

O günlerde borsada çok az kişi olduğumuz için; hepimiz o küçücük salonda iyi dostluklar ve samimi bir ortam kurmuştuk.

Bir sabah borsa işlemler müdürümüz Seansı başlatmak için gonga vurunca. Fırlama bir ağabeyimiz, "Yaşınıza rağmen ganga iyi vuruyoruz evde de böyle misiniz?", diye takılmıştı.

HİSSE SENETLERİNİN FİYATLARININ SERBEST BIRAKILMASI KİMLERE YARADI?

Borsanın ilk kurulduğu yıllarda, bilhassa 1987 yaz aylarında, üç gün satıcı gelmeyen, çok talep olmasına rağmen işlem görmiyen hisse senetlerinin fiyatları borsa yönetiminin aldığı kararla serbest bırakılıyordu.

Bu alınan kararlar o günlerde bir çok yatırımcıya maddi bakımdan köşe döndürürken, diğer yandan da birçok insanın - tecrübeleri de olmadığından- çok yüksek fiyatlardan hisse seneti almalarına sebep oluyordu. Birçok yatırımcının fena halde canı yanmıştı.

Serbest bırakılan fiyatlarla, birçok hisse senedinin fiyat kazanç oranları 5 iken kısa zamanda 25 oluvermişti.

Alternatif yatırım araçlarının getirilerinin komik kaldığı o günlerde takas işlemleri işlemlerin onaylanmasından itibaren üç gün içinde yapılırdı. Nakit ve hisse senedi değişimi umumiyetle son güne bırakılırdı. Borsada işlem hacminin az olduğu günlerde, sabah seanstan önce çok defa takas işlemlerini de biz yapardık.

Şirketlerin takas işlemlerinden sorumlu tahsildarları vardı. Onlarda sabahtan akşama kadar bütün İstanbul'un dört bir yanına dağılmış banka ve aracı kurumları dolaşır takas işlemlerini yaparlardı.

O zamanlar borsa komisyoncuları Vakıf Han'da yan yana bu-

lundukları için avantajlı idiler. Onun için de kendi aralarında, Seans anında- takas işlemleri de kolay olacağı için - hisse senetlerini iyi paslaşırlar, fiyatlarla daha kolay oynarlardı.

Bir seferinde benim eksik notlarımdan dolayı takas için yasal olan üç gün dolmasına rağmen, bir banka ile takası halâ yapamamıştık.

Bankanın borsa sorumluları iki milyon nominal Rabak hisse senedini işlem gördüğü günkü 7000 TL'den almamızı istiyorlardı. Çalıştığım şirket yetkilileri ise takas gününün geçtiği ve Rabak hisse senetleri borsada değer kaybetiği için işlemin iptal edilmesi gerektiğini iddia ediyorlardı.

Banka çalışanları beni patronlarıma ve borsa idaresine şikayet etmekle tehdit ettikleri için neticede hisseleri borç para bularak kendi ailem adına satın almak zorunda kalmıştım.

Bu mecburi ve zoraki yapılan ticaretten üç gün sonra Rabak şirketi ile ilgili gazetelerde olumlu haberler çıkmıştı. O günlerde moda olduğu üzere yoğun talep karşısında üç gün arz gelmeyen Rabak hisse senetlerinin fiyatı serbest bırakıldı; fiyat bir günde 14.000.-TL'ye çıktı. Ben de hemen sattım üç gün içinde % 100 kâr yapmıştım.

Günlerce yüksek fiyatlardan işlem gören Rabak hisse senetleri gibi borsada bütün kağıtların fiyatları kudurmuştu. O günlerde bizim borsa dünya prim rekorları kırarken, o yıl getiride dünya birincisi olmuştu.

Borsada özelleştirme haberleri ile Rabak hisseleri de diğer hisse senetleri gibi hızla değer kaybetti ve tekrar 7.000.-TL civarına kısa bir zaman içinde düştü.

Sonraki yıllarda Rabak hisse senetleri Bezmenlerin iflâsı üzerine borsadan çıkarıldı ve değerleri sıfıra düştü.

Bu; fiyatları olur olmaz bir şekilde serbest bırakma politikalarının nelere mâl olduğunun hikayesidir.

ORANSALLIKTAN SİZE BU KADAR DÜŞTÜ

1987 yılında alternatif piyasalarda her şey borsa lehine çalışıyordu; faizler düşüktü; döviz prim yapmıyordu; piyasalarda boşta kalan paralar vardı; kısaca borsa uçuşa geçmeye hazırdı.

Borsa 1987 yazında, patlamadı, adetâ infilak etti; borsada hisse senedi bulunmaz olmuştu. Talep çok, hisse senedi arzı yoktu. Borsa hergün çıkıyordu. Yeni kote olan hisse senetleri bile hemen büyük primler yapıyordu. Borsa o günlerde hisse seneti alabilenlere iyi paralar kazandırıyordu.

Borsada hisse senetleri karaborsa olduğu gibi; Cağaloğlu'nda, borsanın kapısının önündeki sokak borsasında fiyatlar daha da çılgındı.

Aracı kurumlarda ve bankalarda ertesi gün prim yapması garanti gözüken hisse senetleri yatırımcılar arasında porsiyon porsiyon dağıtılıyordu.

Böyle hisse senetlerinin çoğu şirket yöneticisi veya çalışanlarının porföylerine, kalanlar da yatırımcılarınkine gidiyordu.

Hisse senedi alınmamasına kızan müşterilere izah çok kolay oluyordu: Oransıllaktan size bu kadar düştü.

Fiyatların çok şiştiği borsanın yıkılmaya yüz tuttuğu günlerde maalesef oransallık filan kalmamıştı; herkes talep ettiğini alıyordu.

BORSA İÇİNDEKİ VE BORSA DIŞINDAKİ İŞLEMLER

Borsamızda ilk yıllarda, tecrübesizlik sebebiyle, kontrolden uzak, düzensiz sistemle çalışılmıştır.

Borsada hisse senedi alan bir çok yatırımcı, başta Kamu Ortaklığı İdaresi olmak üzere, borsa yönetimi, bankalar, aracı kurumlar, borsa komisyoncuları tarafından aldatılıp istismar edilmişlerdir.

Borsanın çalışan ilk uzmanları idik; ne biliyorduk da ne yapmıştık da kısa zamanda bize borsa uzmanı dediler. Kimse de fazla bir şey bilmiyordu ki bizlere öğretsin. Her işi kendimiz yapıyor, bir şeyler öğrenmeye çalışıyorduk. Keşke o günlerde bize seminer düzenleyip borsacılığı anlatan birileri çıksaydı da; biz yatırımcıların canını bu kadar yakmasaydık.

Seans salonunda hergün borsa yönetimi ile borsa temsilcileri arasında sistemin işleyişi ile ilgili itilâflar çıkıyordu. Kavgasız, tartışmasız günümüz olmuyordu.

Borsanın ilk yıllarında borsanın işlem hacmi çok dardı; yeteri kadar halka açık şirket yoktu. Zaten bir çok işlem, borsada tescil olan fiyatlar göz önünde tutularak, borsa dışında yapılıyordu.

Borsanın yatırımcılara cazip gelmeye başladığı günlerde borsa-

nın giriş katında iki oda yatırımcılara ayrılıyordu. Yatırımcılar kurulan mikrofon sistemi ile dinliyorlardı.

Arzın az olduğunu anladıkları günlerde kendi aralarında hisse senedi ticaretine bile başlamışlardı. Bu ticaret fazla büyüyünce yatırımcılar borsadan çıkarıldılar. Hisse seneti ticaretine borsa binasının merdiveninde ve önündeki caddede, kaldırımda devam ettiler. Sokak borsasının, diğer bir deyiş ile "ayaklı borsa"nın temelleri de Cağaloğlu'nda atılmış oldu.

Borsanın çok şiştiği, yakında genel bir düşüşe geçeceği konuşulup tartışıldığı günlerde bile yatırımcılar, kapının önünde ve bir çok aracı kurumda el altından yüksek fiyatlarla hisse senedi almaktan korkmuyorlardı.

Borsada çok az bir işlemle fiyat tescili yapılıyor; borsa dışında, bu fiyatın çok üstünde, borsanın işlem hacmini katlıyan miktarda hisse senetleri el değiştiriyordu. Borsanın ilk yıllarında, çalıştığım şirkette borsa dışı birçok işlem yaptık; ne bizi şikayet eden oldu, ne de bizi kontrole gelen.

Borsanın düşeceğini tahmin eden bir çok aracı kurum, borsa komisyoncusu ve banka, şirket portföylerini yeni gelen yatırımcılara sattılar. Bu arada Kamu ortaklığı İdaresi de kimseye haber vermeden, bir ay kadar önce borsa da özelleştirme deneylerine başlamıştı. Borsaya kote olan bazı şirket patronları da hisse senetlerinin cazip fiyatlarına dayanamayıp kendi şirketlerinin kağıtlarını borsa içinde ve borsa dışında yatırımcıya satmaya başlamışlardı.

O günlerde işlem defterlerini görmek isteyen, bizi kontrol etmeye kalkan yatırımcılar yoktu. Buna zaten cesaret bile edemezlerdi. Beğenmeyen çeker giderdi.

Şimdi borsada çok şey değişmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu, Borsanın Denetim Sistemi piyasayı devamlı kontrol etmektedir. Herşey anında bilgisayarlarca denetlenmektedir. Zaten herşey ya-

tırımcıların gözleri önünde olmaktadır. Yatırımcılar bir telefonla, yaptıkları işlemleri istedikleri zaman kontrol edebilmektedirler. Borsaya kote olan şirketler de denetim altındadırlar. Borsada kote olanların dışında piyasaya hisse senedi sürememektedirler.

CAĞALOĞLU'NDA İLK HALKA AÇILMA

İsmini vermeyi uygun bulmadığım yurt dışında çalışan işçilerin kuruluşu olan bir firma borsada oluşacak bir fiyattan halka açılacaktı.

O zamanlar şirketlerin borsadaki ilk fiyatları önceden belirlenmezdi; arz ve taleple fiyat borsada tescil olurdu.

İç Anadolu bölgemizin küçük bir şehrinde önemli bir fabrika olduğu için bu şirket, o şehirdeki sermaye sahiplerinin de ele geçirmek istedikleri bir şirket idi.

Borsada ilk halka açılma olduğu için heyecanlı bir bekleyiş vardı. O güne kadar pek adı duyulmayan şirkete talep çoktu ve yirmi bin TL. civarında fiyat bekleniyordu.

Günü geldi, ordinolar açıldı. Hiç beklenmiyen bir fiyatla, otuzbirbinbeşyüz TL. ile alış-satış gerçekleşti.

Fiyattan başka bir ilginç durum daha vardı: Alış ve satış ordinoları otuzbirbin beşyüz liradan yalnız borsa yönetim kurulu üyelerinin borsa kuruluşlarından gelmişti.

Danışıklı döğüşle borsadaki ilk halka açılma güme gitti. O şehrin iki zengini tedbirlerini en üst kademeden almış ve halka açılmak üzere borsaya gelen şirketi ele geçirmişlerdi.

BORSADA ATILAN ORDİNOLARIN KARŞILAŞMALARI İÇİN KATKI MI GEREKİYORDU?

Borsada talebin çok, arzın az olduğu günlerde sandığa atılan emirlerin çok önemi vardı.

Benim çalıştığım aracı kuruma borsada işlem gören hisse senetlerinden büyük montanlı alış ve satışlar geliyordu. Bilhassa iştiraki olduğumuz bir bankanın çok büyük portföyü vardı ve satışlarını bizim üzerimizden yapıyordu.

Borsada bizim sattığımız hisse senetleri o zaman revaçta olan önemli hisse senetleri idi. Bana o günlerde gelen teklif çok önemli sayılır. Sandığa atacağım satış emirlerinde hangi hisse senetlerinin, kaç paradan, ne kadar nominal olacağını söylemem neticesinde meydana gelecek kazancı yarı yarıya paylaşmayı teklif ettiler. Benim reddettiğim teklif, günde % 10 yükselebilen o günlerdeki borsa için çok büyük rakamlar idi.

Sonradan öğrendim ki, onlar benim attığım ordinoları içerde ayarladıkları bir eksper yardımı ile öğrenmiyorlarmış. Ve ona daha önce verdikleri imzalı alış ordinoları ile bizim satış ordinolarını karşılıyorlarmış.

ŞİRKET ÇALIŞANLARI ARABA ALIYOR

Borsanın çıkışta olduğu bir dönemdi; borsada hisse senetleri yok satıyordu. Günlük her hangi bir gazetenin üzerine hisse seneti yazılsa, alıcı çıkıp fiyat yükselecek hale gelmişti.

İzmir'deki holdinglerden biri piyasaya çıkarmak istediği iştiraklerden biri için bize başvurdu. Piyasa öyle bir piyasa haline gelmişti ki; adı ne olursa olsun, mali durumuna bakılmadan, bilançosu filan incelemeden çılgın bir alış furyası vardı.

Hisse seneti satmak için uzman olmaya gerek yoktu. Kısa bir payasa araştırması ile nominal fiyatı 1000.-TL'den bütün hisse senetlerini şirket olarak biz satın aldık.

O sırada borsada öyle bir çılgınlık vardı ki; hisse senetlerini tek fiyat ile bol miktarda bulmak sorun oluyordu. Hazır elimize böyle bir fırsat geçince ilk defa hisse seneti almak için yanıp tutuşan, bir süredir heves etmelerine rağmen bir türlü cesaret edip hisse senede alamayan bizim şirket personeline de bu İzmir'li şirketin kağıtlarını satın alma fırsatı doğmuştu.

Şirket çalışanlarına ve akrabalarına henüz borsaya sürülmeyen bu hisse senetlerini nominali 1050 TL'den (aradaki fark İzmir'den gelişinin yol parası) bütçelerine uygun geldiği kadarı ile sattık.

Borsaya kote edilen bu hisse senetlerini borsaya soktuk. O günlerde diğer hisse senetleri gibi çok kısa bir zamanda, İzmir'li şirketin hisse senetleri de borsada büyük prim yaptı.

Borsa yönetimi o zamanlar adet olduğu üzere üç gün satıcı gelmeyen hisse senetlerinin fiyatlarını serbest bırakıyordu. Bizim İzmirli Holdingin iştirak hisselerine de öyle oldu; büyük talep olunca fiyatı serbest bırakıldı ve fiyatı bir gün içinde 7000 TL'ye çıkmış oldu. Bizim personel ve hısım akrabaları bu korkunç kârı görünce hisse senetlerini sattılar.

Hatta bazı uyanık arkadaşlar o zamanın meşhur aracı kurumu Semih Menkul Değerlere gidip hisse senetlerini el altından 10.000 TL'den sattılar.

Kazandıkları paralar ile bir çok çalışanımız araba sahibi oldu. Bazılarının ise ileride bu piyasalarda kullanacakları sermayeleri meydana gelmişti. Bir hafta önce bir milyon nominal hisse alanların bir hafta sonra yedimilyon civarında, açıktan Semih Menkul Değerlerde satanların on milyon TL civarında paraları olmuştu.

O günlerde Tofaş Doğan marka 0 Km araba dört milyon TL civarında satılıyordu. Bizim şirketin genel müdürünün makam arabası da Renault 9 idi.

Bir hafta kadar sonra, bizim şirket binasının önünde park yerinde, bizim personelin son model Doğan arabalarının arasında bizim patronun Renault 9'u pek külüstür kalmıştı.

O günlerde bizim şirketin bütün borsa işleri benden sorulurdu. Personele bu hisse senetlerini satmak benim fikrim idi. Prensip olarak kesinlikle kendi şahsıma hisse senedi alıp satmıyordum (Af edersiniz, hıyarmışım).

Çalıştığım şirket borsada çok büyük paralar kazanıyor, müşterilerine de kazandırıyordu. Bizim şirket personeli de böyle bir ortam içinde hergün yutkuna yutkuna bademciklerini yutacak hale gelmişlerdi.

Gerçi hisse senetlerinin bu kadar prim yapacağını ben de ummamıştım; ama personele bir göz hakkı vermiş olmuştuk. O gün-

lerde benden çok memnun kalan şirket personeli de az kalsın büstümü bizim otoparka dikeceklerdi.

DOKUSAN BİZE FENA DOKUNDU

Bazen, borsanın endeksi her gün çıkmasına rağmen, talebi karşılayacak hisse seneti bulunamıyordu. O günlerde çalıştığım aracı kurumun, borsada kote olan bir iştirakinin kasalara sığmayan hisse senetleri vardı.

Maliyeti sıfıra yakın olan bu hisse senetlerini bir yandan borsa da satarken, bir yandan da şirkette talep eden müşterilerimize satıyorduk.

Bir dokuma fabrikasına ait olan hisse senetlerinin fiyatı gün geçtikçe artıyordu. Bizde de bol miktarda olduğu için peyder pey satıyorduk.

Borsa dışında borsadaki işlem fiyatının 200-300 TL. altında damping yapıp sattığımız bile oluyordu. Bazı müşteriler istedikleri kadar alamadıkları için bizleri yöneticilerimize şikayet bile ettiler.

Bizler borsada her gün olmadık değerler kazanan ama sonrası belli olmayan bu hisse senetlerini pek satmak istemiyorduk.

Neticede borsada özelleştirme ile başlayan arz patlaması oldu ve endeks hızla düşmeye başladı.

Bizim ortalama 3000 TL.den sattığımız bu dokuma fabrikasının hisseleri de değer kaybetmeye başladı.

O sırada bu fabrikanın en büyük ortağı öldürüldü. Fabrika bu olaydan sonra iyi yönetilmedi ve kapanmak zorunda kaldı.

Hisse senetlerini 300 TL. ye bile satacak kimse bulamadık. Dokusan AŞ. bize fena dokunmuştu.

HER ZAMAN PAPAZ PİLAV YEMEZ

Daha önce İzmir'li holdingin iştirakinin çok iyi prim yapması üzerine holding başka bir şirketini de borsaya sokmak istedi. Biz de hemen talip olduk; yalnız bu sefer hepsini alamadık. Ama onlar bize borsada başka aracı kuruma satış yapmayacaklarına söz verdiler. Oldukça yüklü bir kısmını nominali 2000 TL.den satın aldık. Bundan önceki iştirakin borsada yükseldiğini gören yatırımcılar ve şirket personeli bu hisse senetlerini kapıştılar. Biz de çoğunu satmayıp şirket portföyüne ilave ettik.

Borsaya girdiği ilk günlerde hisse senedinin fiyatı 2650 TL.ye kadar çıktı. Yalnız bu sefer uyanık davranan holding sözünde durmayarak kalan hisse senetlerini başka aracı kurumlar aracılığı ile piyasaya sürdü.

Piyasa mala boğuldu ve o sırada özelleştirme haberleri ile bu kâğıtların değeri aynı yıl içinde 300 TL'ye kadar düştü.

Hem şirket porföyünde hem de personelin elinde bu hisse senetleri bir kaç yıl kaldı. Holding ihtiyacı olan sermayeyi o günlerde borsada toplamış, likit ihtiyacını en ucuz şekilde karşılamıştı.

O yıl içinde piyasaya sürdüğü şirketlerinin borsadaki değerleri 300 TL.ye düşmesine rağmen satışa devam ettiler.

Her zaman ki gibi papaz pilav yememişti ama biz bol yemiştik.

BORSADAKİ ÇILGIN YÜKSELİŞİN NETİCELERİ

Borsadaki çılgın yükseliş yaşanırken herkes çok mutlu idi.

Aileme Mart ayında 8.600.-TL'den aldığım Türk Simens hisse senetleri Ağustos ayında 66.000.-TL'ye kadar yükselmişti. O günlerde eve gittiğimde, "bu gün kaç milyon kazandık?", diye soruyorlardı. Şahin marka arabanın üç milyon TL. olduğu günlerde borsanın kazandırdığını siz düşünün.

Çalıştığım şirketin genel müdürü o günlerin birinde beni yanına çağırdı. Personelin borsada çok para kazandıklarını, ay sonunda şirketin verdiği maaşları umursamaz olduklarını söyledi.

Neticede bizim aracı kurumun personelinin hisse senedi alıp satması yasaklandı. Hiç bir zaman bu tür yöntemler çare olmadı. Personel ya bizim şirkette akrabalarının ismi ile ya da başka aracı kurumlarda hesap açtırarak hisse senedi işlemlerine devam ettiler.

Yüksek kârların ve büyük zararların olabildiği bu piyasada kimseyi engelleyemiyorsunuz.

YATIRIMCILAR MALA BOĞULDU

1987 yılı Ağustos ayı sonunda piyasa mala boğulunca bir çok yatırımcı hisse senetleri ile uzun zaman beraber olmak zorunda kaldılar. Sabredemeyip satanlar çok zarar etti. Sabredip tutanlar da sabır taşına döndüler.

Size bu konuyu daha iyi izah etmek için bir fıkra anlatayım :

Günün birinde Orta Afrika kabilelerinden birinin reisi büyük hacetini yapamaz olmuş. Adamlarından birini o zamanlarda misyoner olarak çalışan Avrupalı doktora yollamış.

Doktor, adamına reisin derdini sorunca, kabile üyesi :

"Bizim reis var b. yok" demiş.

Doktor da ne yapsın, adama, reise içirmesi için müshil ilacı vermiş.

Bir hafta sonra adam yine doktora gelmiş :

"Bizim reis var b. henüz yok" demiş.

Doktor da ilacın dozunu biraz daha arttırmış.

Aradan bir kaç gün geçince reisin adamı yine gelmiş :

"İlaç çok, b. yok; bizim reis çok hasta", demiş.

Beyaz doktor reisin çare bulunmaz kabızlığına çok sinirlenmiş, müshil ilacı şişesinin tümünü adama vermiş.

Aradan epey zaman geçmiş, Avrupalı beyaz doktor reisin adamına ormanda rastlayınca reisin sağlığını sormuş.

Adam da doktora şöyle cevap vermiş:

"İlaç çok, b. çok ama bizim reis artık yok".

Bize de o günlerde öyle olmuştu. Bizim çok yükselen ve hisse seneti arzı az olan borsanın doktoru olmaya kalkan özelleştirme programından sorumlu Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Sn. Cengiz İsrafil borsaya ilacı vermişti; ama bu sefer de yatırımcıyı kaybetmiştik.

BORSAYA İLK TOKATI KİM ATTI?

Bizim borsayı ikinci yılının ikinci yarısında tutabilene aşk olsun; almış başını gidiyordu. Altıncı ayın ortalarına doğru Ankara'dan portföyü yüklü bir müşterimiz devamlı satış yapmaya başlamıştı.

Borsada o günlerde talep çoktu; bizim Ankaralı müşterimizin hisse senetleri leblebi çekirdek gibi gidiyordu. Biz sattıkça Ankara'dan devamı geliyor; satışların ardı arkası kesilmiyordu.

Borsanın o günlerdeki soluksuz yükselişi ile endeks hergün yeni bir rekor kırıyor; bir çılgınlıktır gidiyordu.

İlerki yıllarda o günlerinin yorumunu yaparken bir yatırımcımız - af edersiniz - şu cümleyi sarf etmişti; aynen aktarıyorum: "Eşeği yularından borsanın önüne bağlasanız, o bile para kazanırdı."

Bizim şirketin bir milyarın üzerinde ve her gün değeri artan bir portföyü vardı. Yükselen bir borsa olduğu için yeni ilaveler yapıyor, portföyden pek satış yapmıyorduk. O tarihlerde bir milyara ne alınır diye ifade etmek için örnek vereyim sizlere : Yeni yapılmakta olan Yapı Kredi Plaza'da komple bir katı satın alabilirdik.

Ağustos ayının yirmibiri idi. Kamu Ortaklığı İdaresinden sorumlu Sn. Cengiz İsrafil bey şu açıklamayı yapıyordu:

"Biz bir kaç aydır borsada bazı aracı kurum ve bankalar vası-

tası ile elimizdeki hisse senetlerinden satış yapıyoruz, satışa da devam edeceğiz."

Bize Eylül'ün onbeşinden önce bu konuda açıklama yapmıyacaklarını söyleyen Kamu Ortaklığı İdaresi yetkilileri sözlerinde durmuyor, bir ay önce açıklama yapıyorlardı.

Bizim satmaya kıyamadığımız şirket porföyü borsacı tabiri ile "elimizde patlıyordu."

Borsada aylardır süren saadet zinciri bu açıklama üzerine koptu. Borsada büyük düşüşler yaşandı. Bazı hisse senetlerine günlerce alıcı bulamadık. Düşüş bugün durur, yarın durur derken, borsada bir kaç gün süren geçici çıkışlar haricinde tam onsekiz ay düşüş trendinden kurtulamadık. Sn. Cengiz İsrafil* o günlerde bizim için "Azrail" olmuştu.

Bizim Ankara'lı iyi müşterimizin Kamu Ortaklığı İdaresi olduğunu, ilk özelleştirmeye vasıta olan kurumlardan birinin de bizim şirket olduğunu herkes öğrenmiş oldu.

Borsanın devamlı düşüşünü engellemek için yüksek portföyleri olan iki üç banka aralarında anlaşıp alış yapmaya karar verdiler. Ama çok büyük miktarda arz vardı; fazla dayanamadılar; neticede, aldıkları hisse senetlerini centilmenlik dışı olarak birbirlerine satmak zorunda bile kaldılar. Bu arada uyanık yatırımcılar fırsattan istifade edip satış yaptılar, portföylerini boşalttılar.

Yıl sonuna geldiğimizde endeks Temmuz ayındaki 1300'lerden 600'lere inmişti.

darkmalt

Satış yapmaktan imtina edenlerin portföyleri en az yarı fiyatına düştü. Evini arabasını satıp hisse senedi almaya kalkanlar perişan oldular. İşlerini bozup borsacılığa soyunanlardan iflâs edenler oldu. O sıralar zor duruma düşen bir kaç aracı kuruluş da el değiştirdi.

---

*(*) **İsrafil** : Bir melek*

Borsaya ilk tokadı atan; yeni kurulan bir borsanın anormal fiyatlarına göz yuman, sonra bu fiyatları gerekli uyarılarla ve fiyatların serbest bırakılmasını önleyerek değil de gizlice borsada satış yaptırarak aşağı çeken devlet olmuştu.

KAĞIT ALIRKEN BİRAZ DA ŞANS LAZIM

Borsanın yükseldiği günlerde fiyatlar şişmesine rağmen, hisse senedi almak oldukça risklidir.

Çalıştığım aracı kuruluşun patronlarından biri olan bankanın sosyal yardım sandığının yüklü miktarda hisse senedi portföyü vardı. O zaman borsadaki işlemlerini, kendi bankalarının borsa üyeliğine rağmen bizim üzerimizden yapıyorlardı. Yardım sandığının hisseleri çok düşük maliyetli idi. Piyasa yükseldiği vakit hiç kimsenin gözünün yaşına bakmaz satış yaparlardı. Kağıt sektöründe ünlü bir borsa şirketinin de ortaklarından idiler.

Hisse seneti 10.000 TL.'den 14.000.-TL.'ye çıkmıştı. Devamlı satış yapıyorlardı. Sosyal yardım sandığından başka bankanın kendi portföyünden de satışa başladılar. Hisse senetleri zamanla bollaştı, talep oldukça azaldı; fiyat peyder pey düşerek, 7000 TL.'ye kadar geriledi. Bir daha da uzun yıllar çıkamadı.

Sandık ve banka yöneticileri kârlı satışlarından dolayı çok memnun kaldılar, beni de tebrik ettiler. Ama ben bu satışlardan dolayı sevinememiştim; çünkü bu hisse senetlerini, en yüksek fiyâtlardan, o satış yapan bankanın emeklileri ve çalışan personeli almışlardı. Kendi iştirakleri olan kağıt firmasını iyi tanıdıkları ve mali durumunu iyi bildikleri için kendi bankaları ve yardım sandıkları satarken hisse senetlerini kapışmışlardı.

Yıllarca çalıştıkları banka borsada yaptığı satışlarla aldıkları hisse senetlerini yarı fiyatına düşürmüştü. Banka ve yardım sandığı kendi ödedikleri emekli ikramiyelerini ve maaşları farkında olmadan geri almışlardı.

BORSADA SİSTEM KAVGASI

Bizim piyasada bitip tükenmiyen kavgalar en tepeden başlardı. Sermaye Piyasası Kurulu Başkanları ile Borsa başkanları, biri denetleyen diğeri denetlenen olarak devamlı zıtlaşmışlardır.

İlk büyük tartışma borsanın değiştirilmek istenen sistemi için meydana gelmişti. Ürdün'e Amman Borsasına gidip, sistemini görüp benimseyen borsa yönetimi ile bu sistemin mahsurları olduğunu iddia eden Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı Sn. İsmail Türk arasında uzun süren tartışmalar olmuştu.

Bizler yeni bir sistemin, hattâ yakında taşınılacak Tophane'deki yeni borsa binasının 1987 krizini biraz yatırımcılara unutturacağına inanarak Sn. Muharrem Karslı'yı haklı buluyorduk, ama Sermaye Piyasası Kurulundan da Korktuğumuz için tarafsız ayaklarına yatıyorduk. Bizim karışmadığımız, sesimizi çıkarmadığımız kavganın sonunda bizim borsanın istediği olmuştu. Amman Borsasının bir benzeri sistemle Tophane'de "tahta sistemine" geçmiştik.

Bizim umduğumuz biraz olsun gerçekleşmiş, yeni mekân ve yeni sistemle Tophane'de kısa süren bir yükselişle silkinir gibi olmuştuk.

Sonraki günlerde ne sistem, ne bina değişikliği bizim borsada 18 aydan fazla durgun günler geçirmemizi engelliyememişti.

1989 EREĞLİ DEMİR ÇELİK SENESİ

1987 yılında yaşanan tecrübe borsaya pahalıya patlamıştı. 1988 yılı da bir yıl önceden başlıyan düşüş trendinin devamı ile geçmişti.

1988 yılı sonunda borsadaki fiyatlar çok ucuz hale gelmişti. Endeks Temmuz 1987'deki 1300'lü rakkamlardan 1988 yılı sonlarında 300'lü rakamlara gerilemişti. 1988 yılı borsada devamlı kan kaybedilen herkesi de kan ağlatan yıl olmuştu.

1989 yılı, Ocak ayından itibaren yükseklişin başladığı, Eylül'de çıkışın iyice hızlandığı bir yıl olmuştur.

Bu çıkışın en büyük sebeplerinin başında Ereğli faktörü geliyordu. 1989'da bu kağıt % 1900'lere yakın prim yapmıştı.

Ereğliğinin lokomotif olduğu bu yılda, yabancı sermayeye para transferi kolaylıklarının getirilmesi, Türkiye Fonunun Kurulması, hükümetin borsayı destekleyen tedbirler alması da çıkışta etkili rol oynamıştı.

Yabancı yatırımcıların yanında Kapalı Çarşı ve Tahtakale esnafı da yükselişin kokusunu almışlar, borsada alıma başlamışlardı.

Endeks 1987'de gördüğü 1300'lü zirveyi ancak Eylül 1989'da aşabildi.

1989'de işler tıkırında olduğu aylarda küçük yatırımcıya sırt çeviren aracı kurumlar aylarca sinek avladılar; el değiştirenler hatta kapanan aracı kurumlar bile oldu.

EREĞLİ DEMİR ÇELİK OLAYI

Bir çok yatırımcının 1989 yılının başlarına gelinceye kadar Erdemir gibi bir hisse senedinin varlığından doğru dürüst haberleri bile yoktu.

1988 yılının sonlarında çıkan, Ereğli büyük sermaye artışı yapacak dedikodularını bile pek takan olmamıştı.

Yalnız iyi haber kaynağı olan eski Vakıfhancı iki üç tecrübeli borsa üyesi o sıralarda bizzat kendileri Ereğli ilçesine gidip halktan hisseleri toplamışlardı.

Hatta iki tanesi aralarında anlaşmışlar; topladıkları paraları ile biri Erdemir toplamaya Ereğliye gitmiş. Diğeri de onun arkasından dayanamamış diğerinden habersiz, ama sadece kendi adına Erdemir toplamak için Ereğliye hareket etmiş.

Sonradan giden tedbirsiz davranınca ikisi de Ereğli'de ayrı ayrı hisseleri toplarken sokakta karşılaştıklarında kızılca kıyamet kopmuş; Ereğlililer zor ayırmışlar bizim borsacıları,

Aradan bir iki ay geçince AOG adlı aracı kurumu dolaylı olarak ele geçiren Nasrullah Ayan sahneye çıktı.

Şubat ayı ortalarından itibaren de AGO Erdemir tahtasına üçgen atmaya başladı.

Kısa zamanda AOG ve Erdemir meşhur olmuştu; işlem hacmi-

nin yarısına yakını bu tahtada dönüyor; borsacıların çoğu erdemir tahtasının önünden ayrılmıyorlardı.

O araları Ereğli'de, piyasada ve borsa camiasında Erdemir zenginleri ortaya çıkmıştır.

O yüzden, Nasrullah Ayan bey de kısa bir zamanda borsacıların gülü ve baştacı oldu.

Ereğli ilçesinde ise durum bambaşka idi. Ereğli Demir Çelik tesislerinde çalışanlar ve emekli olanlar aynı zamanda fabrikanın hissedarları idiler. Erdemir borsada coşunca Ereğli halkı işi gücü bırakmış Erdemir hisseleri ile yatıyor, onlarla kalkıyordu.

Hisse senetleri ilçede bakkalda, kasapta, kumar masasında, kira ödenirken, gayrimenkul devirlerinde nakit yerine geçmeye başlamıştı.

O günlerde Ereğli İlçesine Nasrullah Ayan'ın heykelinin dikilmemesi Ereğli halkının bence ayıbı olmuştur.

Nasrullah Ayan yeni borsa tekniklerini de getirmişti. Bazen satar gibi yapıyor, bir çok yatırımcıyı ve borsacıyı telâşlandırıp, Ereğli tahtasında satış yaptırıyor, seans sonunda da tahtaya üçgen atıp, daha önce sattığının üç mislini geri alıyordu.

BİZİM TAVSİYELERİMİZ İYİDİR

Borsanın ilk yıllarında borsa üyesi çok az kurum vardı. Çok kısa tecrübemize rağmen, bizim gibi kişilerin ve sağlam görünüşlü aracı kurumların, yatırımcıların üzerinde büyük etkisi ve güveni vardı.

Borsa aracı üyelerinden ciddi bir kurum kendi bağlı olduğu holding camiasından olan bir ilaç firmasını borsa şirketleri arasına katmak istiyordu. Hisseleri önce kendi şubeleri aracılığı ile satacak sonra borsaya dahil edeceklerdi.

Bizim çalıştığımız şirket yöneticileri, başta genel müdürümüz olmak üzere, rekabet koşullarından ve biraz da kıskançlık nedeni ile bize halka açılacak bu ilaç firmasının hisselerini kesinlikle aldırmamamızı istediler. Aleyhine propaganda da yaptırdılar.

Bütün aracı kurumlar bu ilaç firmasını tavsiye edip yatırımcılarına aldırırken; biz herkese yöneticilerimizin tavsiye ettikleri çukurova ve Erdemir hisselerini aldırdık.

Sonraki günlerde Çukurova hisse fiyatları düşmedi, ama borsada özelleştirme yani tahtada direkt satışlar nedeni ile, bizim 16.000.-TL. civarında aldığımız Erdemir hisseleri 12.000.-TL.'ye sonra da 8.000.-TL.'ye düştü. Bizim aldığımız hisseler düşerken aldırmadığımız ilaç şirketinin hisseleri de 32.000.-TL.'den girdiği borsa da 92.000.-TL.'ye kadar yükseldi.

Çok biliyorum diyen çok yanılır. Biz de çok yanıldık, çok utandık.

BORSADA MİNİ ETEK GİYMEK SAKINCALI

Tophanede işlemleri duvara asılı yanyana panolarda yapıyorduk. İşlem hacmi o gün artan hisse senetlerinin panoları yukarıdan aşağıya doluyor; ilave seyyar panolar getiriliyordu. Küsürat, yani lot altı işlemleri ise panoların en altına yazılıyordu.

Kilolu, dar elbiseli borsa uzmanları ve bilhasa mini etekle borsaya gelen bayan meslektaşlarımız küsürat işlemlerinde zor anlar yaşıyorlardı. Yere diz çöküp, iki kat olmak her iki cins için de müşkül ve komik durumlar yaratabiliyordu.

Seans bitince bir çok alım satım emirlerini panoların önünde yere oturup dolduruyorduk. Bu yüzden borsaya gelirken bol ve rahat kıyafetler seçmek lazımdı.

Seans salonu bilhassa yaz aylarında çok sıcak ve havasız oluyor, adeta hamama dönüyordu.

O günlerde bankaların birinde çalışan bir bayan arkadaşımız, her halde acemilikten olacak, aşırı mini ve dekolte kıyafetlerle geliyordu. Bu arkadaşımız bilhassa küsürat işlemlerini yazarken borsa salonunda kordles telefonlar bozuluyor, hatalar artmaya başlıyor, dikkatler fena dağılıyordu. Oldukça da alımlı olan meslektaşımız hangi panoda alış veya satış yaparsa, o hisse senetlerine ilgi artıyor, işlem hacimleri yükseliyordu.

Bu bayan arkadaşa, harbi delikanlı uzmanlarımızdan birinin dili sürçmüş, yanlışlıkla "Sen imzala ben geliyorum", diyeceğine, "Sen uzan ben geliyorum", demiş.

AYAKLI BORSA

Borsanın kurulduğu ilk yıldan İstinye'deki yeni binasına taşınıncaya kadar etrafında ayaklı borsa denilen tezgahta hisse senedi alıp satan amatör ve yarı profesyonel bir çevre olmuştur.

Tophanede borsa üyesi olan bankalar ve aracı kuruluşlar iyice palazlanınca küçük yatırımcıya sırt çevirdiler. Lot altı işlemlerini yapmaz oldular. Bu, sokak borsanın iyice büyümesine neden oldu.

Hisse senedini acil olarak satmak isteyenler İMKB'de üçgün sonra parasını alabilirlerken, sokak borsasında ise anında alabiliyorlardı. Hisse senedi almak isteyenler de anında sokaktaki tezgahtan alabiliyordu.

Bu piyasanın en büyük riski sahte veya çalınmış hisse senetlerinin tezgaha gelmeseydi. Ayaklı borsada yıllarca iyi paralar döndü. Bu kişilerle içerdeki bazı aracı kurumlar işbirliği de yaptılar. O zaman bir çok borsa üyesinin "ayakçı" denilen, sokak borsası ile bağlanta kuran adamları vardı.

İMKB'de sokak borsasından gelip aracı kurumlara ortak olmuş arkadaşlar vardır. Lot altı pazarı denilen lot miktarından küçük hisse senetleri, hisse senedi pay kuponları, rüçhan hakkı kullanılmamış, temettüleri kesilmemiş tüm kağıtlar dahil bütün hisse senetleri burada alınıp satılmıştır.

Cinayetlerin bile işlendiği bu piyasada Rabak, Mensucat sant-

ral, Koruma Tarım, Dokusan gibi hisse senetleri, şirketleri kapanmasına rağmen iki üç sene işlem görmeye devam etmişlerdir.

İMKB'nin İstinye'ye taşınmasından ve takasbankın kurulmasından sonra sokak borsası halen Tophane'de eski yerinde az işlem hacmi ile devam etmektedir.

BORSA BİNASINA YATIRIMCI ALINSIN MI ALINMASIN MI?

Tophane'ye taşındığımız ilk yıllarda yatırımcılar da borsa salonuna girebiliyorlardı. Alış verişlerini tahtaları görerek verdikleri emirlerle borsada yapabiliyorlardı. İlk yıllarda borsanın her türlü yatırımcıya ihtiyacı vardı; yatırımcıların salona girmesi sorun olmuyordu. Hatta salona giren müşterilere kolaylık olsun diye arkasında çalıştığımız şirketin adının yazdığı renkli gömlekler giyiyorduk. Komisyoncuların yanında çalışanlar "mavi", aracı kurumlarda çalışanlar "sarı", bankalarda çalışanlar "turuncu" gömlek giyerlerdi. Gömleği olmayan ve kimlik kartını takmayan salona alınmazdı.

Ama yıllar ilerledikçe, işlem hacmi arttıkça, salon dar gelmeye başladı. Yatırımcılar çoğaldıkça borsadaki şirketler de artıyordu. Salona sığmaz olmuştuk.

Normal bir işhanı olarak yapılan borsa binası inşaat tekniği bakımından da tehlike yaratmaya başladı. Saklama hizmetleri de aynı binada yapıldığı için güvenlik de sorun oluyordu. Salon daha da genişletildi. Binaya da borsa yatırımcısının bir kısmının alınmasına karar verildi.

Aracı kurumlar ve bankalar işlem hacimlerine bakılarak sayılı miktarda yatırımcı alabileceklerdi. İşlem salonuna girmek için kart gerekiyordu. Bazı yatırımcılar bu duruma çok içerlediler, borsanın

önünde gösteri bile yaptılar. En sonunda bu da çare olmadı. Müşteriye ayrımcılık yapmak aracı kurumların işine gelmedi. Yatırımcıların borsaya karşı tepkileri büyüdü. En sonunda kesin çözüm bulundu. Yatırımcıların hiç biri borsa salonuna alınmadı. Gerçi alınan bu karardan sonra borsa binasının avlusuna bomba koyup gözdağı bile verenler oldu ama herşeyden önce yatırımcılar için eşitlik sağlanmıştı. Borsamız da çağdaşlaşma yolunda bir adım atmış oldu. Bu işe en çok sevinen, her sabah borsa binasındaki acentamıza gelip kart almak için izdiham yaratan yatırımcıların cetvelle ellerine vurmak zorunda bile kalan kız arkadaşımız oldu.

Ne diyelim biz yatırımcıyı hem severiz hem döveriz.

TOPLU TRANSFER GİRİŞİMİ

Çalıştığımız menkul kıymetler şirketinde, başarılı çalışmaları olan, piyasamızda da bayağı iyi tanınan bölüm idarecimiz başımızdaki yöneticilerimizle anlaşmazlığa düşünce şirketten ayrılmaya karar vermişti.

Henüz daha bizde çalışmaya devam ederken, bir bankanın yeni kurulmakta olan menkul kıymetler bölümünü kurmak ve başına müdür olarak geçmek üzere anlaşma yapmıştı.

Kendisini amir olarak sevdiğimiz ve ekip olarak da iyi çalışıp iyi de anlaştığımız için; o da bize hep beraber transfer olmamızı teklif etmişti.

Şirketin iskeleti olan yirmiye yakın kişi topluca bankaya transfer olacaktık.

Sermaye Piyasasının kurucularından ve en eski şirketlerinden birinin çalışanları olarak transferi görüşmük üzere aramızda uzun uzun toplantılar yaptık.

Çalıştığımız şirketin yöneticileri senelerce ne şube ne acenta açıp şirketi büyütmüşlerdi. Yabancı müşterilerle de irtibat kuramamıştık. Şirkette yükselmek, mesleklerimizde ilerlemek için kadro sorunları vardı.

Transfer teklifi çok cazipti, hepimiz daha yüksek maaşlar ala-

cak ve bankanın yeni kurulan bölümlerinde iyi mevkilere gelecektik.

Karar vereceklerin içinde en kıdemli ve yaşça da en büyükleri bendim. Benim de etkimde kalarak yıllarca çalıştığımız, ekmeğini yediğimiz şirketi toplu transfer ile zor durumda bırakmaya gönlümüz el vermedi; yöneticilerimize böyle bir kazık atmayı uygun görmedik ve eski şirketimizde kalmaya karar verdik.

Arkadaşımız bankada yeni kurduğu bölüme başka elemanlar aldı; çok da başarılı oldu. Bankada başta kendisi olmak üzere elemanları iyi mevkilere geldiler ve piyasada aktif işler yaptılar.

Transfer olmıyan bizim personele ne oldu diyeceksiniz. Onlar halen piyasada muhtelif şirketlerde çalışıyorlar.

ERDEMİR HİKAYELERİ

Erdemir'in 1989 yılında bölünmesi bile olay olmuştu. 384 milyara çıkan Sermaye artırımını bedelsiz 4 bedelli yapmıştı. Yanlız bedellileri 2500 TL'den yapınca bu da 9 bedelliye denk gelmişti.

Erdemir bölündüğünde 11250 TL idi, 1990 yılı Şubat ayı ortalarına doğru 16750 TL'ye kadar çıkmıştı. Bizim genel müdürümüz Erdemir hisse senetlerini çok sever, herkese Erdemir tavsiye ederdi. Ereğli Demir Çelik fabrikasının büyüklüğünü, limanını, ürettiği ürünler açısından Türkiye'de rakipsiz olduğunu anlatırdı.

Biz de müşterilerimize hep Erdemirk aldırırdık. Zirveyi gördüğün gün biz çok büyük rakkamlar ile 16000 TL.'den Erdemir toplamıştık. Seansın bitmesine çok az kala daha çok Kamu ortaklığı idaresinin işlemlerini yapan bir banka temsilcisi Erdemir tahtasında 15250 TL'ye kadar mal vermişti.

Ereğli ondan sonra borsada uzun müddet toparlanamadı. Biz de habersiz bir şekilde borsada alışlar ve satışlar yapan, borsanın piyasa düzenleyiciliğine soyunan Kamu ortaklığı idaresinin bize attığı kazığı yıllarca sonra bile unutamadık.

Erdemir'in büyük kupürleri de uyanık olanlara para kazandırmıştı. Rot miktarının 100'den 200'e çıkacağını büyük küçük küpür farkının kalkacağını önceden duyanlar, çaktırmadan borsadan ve borsa dışından büyük kupürlü hisse senetlerini % 10 ve % 20'ye

varan farklarla ucuz ucuz kapatmışlardı. Küçük ve büyük küpür farkı kalkınca da malı götürmüşlerdi. Bir zamanlar Erdemir'in iki tahtası vardı: nama yazılılar, hamiline olanlar. İki tahta arasında zaman zaman nama yazılı olanlarda herhangi bir itilâf çıkar diye % 10'a varan farklar olurdu.

Bu sefer de nama yazılı ve hamiline yazılı Erdemirlerin tahtalarının birleşeceğini önceden haber alanlar borsadan ve Ereğli İlçesinden nama yazılı hisseleri ucuza toplayıp tahtalar birleşince iyi para kazanmışlardı.

Erdemir borsanın lokomotifidir. Arasıra gözden düşer, ama Erdemir demir gibi hisse senetidir.

SAHTE ÇUKUROVA OLAYI

Ekim 1989 ayı başlarında idik; borsamıza yabancı müşteriler, kapalı çarşı esnafı gelmişlerdi. Belli hisse senetlerini toplamıaya başlamışlardı. Talep olan kağıtlardan biri de Çukurova Elektirik idi. Herkesin alıma geçtiği bu tahtada en büyük satıcı, Naci Bakır Menkul Değerler'di. Günlerce tahtada gelene gidene mal verdiler.

Naci Bakır bey, benim dostum, aynı zamanda komşum idi. Ona telefon edip, bu kadar talep varken niye sattıklarını sordum.

Naci ağabey : "Müşteri satıyor; ben de komisyonumu alıyorum, adama niye karışayım", demişti.

İşin içyüzü Ocak 1990'da meydana çıktı. Adana'da bir matbacı ile anlaşan Mustafa adlı bir kişi sahte Çukurovaları bastırmıştı. Satış için de naci Bakır beyin şirketini seçmişti.

Üç ay süre ile peyder pey satılan sahte çukurovalar bizim takastan bile geçmişti.

Olan Naci Bakır beye oldu. Kabak ençok onun başına patladı. Gerçi bu sahte hisse senetleri kime gitse o aracı kurumda satardı.

Menkul kıymet işi Naci Bakır'ın yan işlerinden biri idi. Kendisi varlıklı olduğu kadar onurlu bir insandı da.

Sorumlu tutulduğu için, borsa takasında çıkan bütün sahte çukurovaların yerine yenilerini aldı. Meslektaşları o ara borsada bu

kağıdın fiyatlarını yükseltip ona çukurovaları bir de pahalı aldırdılar.

Diğer aracı kurumun ve müşterilerin kasalarında ve yabancı fonlarda da bizim takastan aldıkları sahte çukurovalar sorun olmaya uzun zaman devam etti.

Bu sorunu borsacılar, kendi aralarında fon kurup; aracı kurumların borsadaki işlem hacmini göz önünde tutmak suretiyle borsa paylarından belli bir oranda kesinti yaparak, kalan sahte çukurovaların karşılığında yenilerini almak suretiyle hallettiler.

Cenaze kalkmış Naci Bakır ağabey de borsada şerefini kurtarmıştı.

YATIRIMCIYI NASIL KÜSTÜRDÜK

Uzun vadeli yatırımcılar en yüksek kazancı sağlayanlardır. Yatırımcılar ne kadar çok olup, bölünmüş paylarla hisse seneti alırlarsa, sermaye piyasası için daha faydalı olurlar.

Borsanın ilk yıllarında borsacılar müşteri ayrımı yapmazlardı. Sonraları ise küçük, daha doğrusu parası az olan müşterileri pek adam yerine koymaz oldular. Onların alışverişleri titizlikle yapılmadı.

Halkım yıllarca en pahalı hisseyi aldı, en ucuzunu sattı. Alım için emir verdiği hisse seneti, alımından sonra, o gün prim yaparsa, ya aracı kurumun portföyüne ya da çalışanların portföyüne giderdi. Ona sonradan, daha pahalı fiyattan alınırdı. Satım için verdiği ordino da buna benzeyen işlemlere muhatap olurdu. Küçük yatırımcılar diğer yatırımcılara göre daha çok borsaya küstürüldü. Halkın borsaya güveni sarsıldı.

Gazete ve dergilerdeki borsa yazarları önceden kendilerine aldırdıkları hisse senetlerine kendi sütunlarında bol bol methiye yazdılar.

Borsada patlama yapan hisse senedi primleri gazete manşetlerinde reklâm yapılınca, en pahalı hisse senetlerini, o güne kadar borsaya girmeyen halkım gelip satın aldı. Bir aracı kuruma ne zaman daha önce görülmeyen yeni müşteriler gelmeye başlarsa "Ey-

vah borsa düşecek", diye espiri yapılır; espiriler de umumiyetle gerçek olurdu.

Küçük müşteriye iyi davranalım, onları aracı kurum kapılarından geri çevirmeyelim.

BU SEFER DE TEMMUZ 1990

1990 yılındaki soluksuz çıkıştan önce 1989 Aralık ayında New York Borsasına da kote edilen Türkiye Fonunun borsada neleri toplayacağı dedikodusu 1989 Kasım ayında borsaya sızmıştı. Koç Holding başta olmak üzere, Koç Grubuna ait hisse senetleri, Bira kağıtları o zamanın uyanıkları tarafından toplanmıştı.

Bütün parasını Koç holdinge yatıran dostum, "herşeyini sat, sen de al", dediği vakit, yabancı yatırımcıların ne olduğunu bilmediğim için; kendi aldı bana da aldırtmak istiyor, diye oralı olmamıştım. Zaten çok biiliyordum ya; Koç kağıtları bana pahalı gelmişti. Daha doğrusu bir hisse senedini alıp bir kenara atma alışkanlığını hâlâ edinememiştik.

1990 yılının ilk aylarında Türkiye Fonu ve benzeri fonlar, yabancı yatırımcılar, gerek tahtalardan gerek blok alışlarla güvendikleri kağıtları topladılar.

Temmuz ayındaki hızlı çıkışa gelinmeden önceki aylarda yabancılardan sonra yerli yatırımcılar ve kapalı çarşılılar da mal almışlardı; ama büyük bir yükseliş olmamıştı. Çünkü yirmiye kadar şirket halka açılmış, talep onların arzı ile karşılanmıştı. Mayıs ayında başlıyan yükseliş Haziranda hızlanmış, Temmuz ayının ortasından itibaren de uçuşa geçmiş, onbeş gün soluksuz çıkmıştı.

Bu filmin bir benzerini 1987'de yaşayan bizler bu sefer yatırımcıları zamanında uyarmış ve iyi puan almıştık.

Mayıs ayının başında 3300 olan endeks Ağustos ayının ilk haftasında 5750'ye çıkmıştı.

Temmuz ayında borsa tarihinde ikinci büyük patlama yaşanmıştı. Yalnız bu sefer işin rengi farklıydı; işlem hacmi büyüktü; işin içinde fonlar, yabancı yatırımcılar, kapalı çarşı ve tahtakale esnafının parası ve halkımın yatırımları vardı ve rakkamlar ve büyük yatırımcı sayısı 1987 ile kıyaslanmayacak kadar yüksekti.

5750 zirvesinden düşüş 1987 gibi çok sert olmadı; yerli yabancı herkese satma şansı vererek, düştü.

1987 yılında mazeretimiz, borsadaki gizli özelleştirme satışları idi; bu sefer de Saddam Hüseyin olmuştu. Aralık 1990'da endeks yine 3000 civarına geri düşmüştü.

Kasım 1989'da neyin varsa sat onu al diyen dostumun tavsiye ettiği Koç Holding 4000 TL'den 30.000 TL'ye çıkmıştı.

BORSADA SAVAŞ RÜZGÂRLARI

Körfez Savaşının emaresi bile bizde Ağustos 1990'da başlayıp altı ayda endeksin yarı yarıya düştüğü büyük borsa çöküşüne sebep olmuştu. Bizlere çok acı tecrübeler kazandıran Saddam Hüseyin'i o günlerde bol bol andığımızı hatırlıyorum.

Biz de savaşın olabileceği ihtimalini göz önüne alarak; şirkette bir toplantıda müştereken verdiğimiz bir kararla, kendi portföylerimiz başta olmak üzere, şirketin ve müşterilerimizin portföylerini asgariye indirmiştik. Borsa düşerken zararına yaptığımız satışlardan sonra, borsa daha uzun bir süre düşüşüne devam edince daha büyük zararlara uğramaktan kurtulmuştuk.

Körfez'deki gerginlik nedeni ile altı ay düşen borsada azalan işlemlerle, yatay giden fiyatlarla sıkıcı bir bekleyiş içinde bir ay daha geçirmiştik.

Amerika ve müttefiklerinin Irak'a attığı ilk bomba haberi hiç de beklemediğimiz bir tepkiye yol açtı. Daha bir hafta önce bankalardan hesaplarını çekip yiyecek stoku yapan halkımız korkmadan hisse senetlerine saldırdılar. Bir ay içinde borsa, altı ay içinde verdiği puanları yeniden geri almıştı. Herkes hayretler içindeydi, ama takır takır hisse senedi topladılar. Tabii biz de çıkışa ayak uydurup toplu olarak tekrar mala girdik.

Savaş bir buçuk ay kadar sürdü ve bitti. Ama bizim borsada aç-

tığı yara epey büyük oldu. Savaşın neticelerinin ülkemizde yaratacağı ekonomik krizi, daralacak ticaret hacmini ilk farkeden bizim borsa oldu. Yine yokuş aşağı kendimizi koyuverdik. Fiyatlar % 50 civarında düştü.

Borsa kendisini dokuz ay kadar toparlıyamadı. Kriz başlangıcı ile bitişi arasında iki sert iniş bir sert çıkış yapmış, bir buçuk yılımız boşa gitmişti.

Neticede Körfez Savaşı bizden üç kere post çıkarmıştı; bu yüzden kriz bitinceye kadar Saddam'la birlikte anasını da anar olmuştuk.

YABANCILAR BORSADA

Borsada doksanlı yılların başında bir yabancı furyası başladı. Bir çoğumuz yabancı yatırımcının ne olduğunu anlayıncaya kadar borsa alıp başını gitmişti.

Yabancı yatırımcılar tüm sağlam ve gelecek vaat eden hisse senetlerinin çoğunu topladılar; biz de ağızımız açık onları seyrettik. Ama onlara ayak uyduran yatırımcılar zengin oldular. Yabancılar hisse senetlerinin yüzüne bakılmadığı dönemlerde yatırım yapıyorlar, krizleri önceden sezip, yerli yatırımcı mal toplarken, onlara satıyorlardı.

Bu arada, geleceği gören bazı aracı kurum ve bankalar onlarla işbirliği yaptılar. Onlara iyi hizmet verdiler ve yabancı müşterilerinden bu işin raconunu öğrendiler. Yabancılar bizlerden daha iyi sektör seçiyorlar, şirketlerde daha isabetli oluyorlardı.

Bir takım aracı kurum ve bankalar önceleri onlara kazık atmaya kalktılar ama yabancılar tarafından elendiler. Bazıları ise yabancılara zaten yüz vermediler, sadece yerli yatırımcılar ile yetindiler. Bir de yerli yabancılar vardır; bunlar yurt dışındaki paralarını yabancı yatırımcı gibi borsaya sokup karaparalarını beyazlatmışlardır.

Neticede, yabancı yatırımcıya uyum sağlayanlar kazandılar. Diğerlerine göre daha fazla büyüdüler, geliştiler; borsamıza, ekonomi dünyamıza büyük katkılar sağladılar. Yabancılar son yıllara ka-

dar uzun vadeli hisse senedi alırlardı; ama onlar da zamanla bize benzediler, fiyatlar çıktı mı kafamıza malı çakar oldular.

O günlerde yabancıların alış veriş yaptığı bir bankada çalışan arkadaşımın tavsiye ettiği hisse senetlerini alsaydım herhalde çok iyi olurdu. Çünkü arkadaşımın şimdi bir aracı kurumu var.

Dost acı söyler ama tatlı dediklerini de yapmak lazım.

TOPHANE'DE İLETİŞİM SORUNLARI

1990 yılından sonra, borsadaki sabit telefonlar borsadaki işlem hacmine ayak uyduramaz oldu. Her aracı kurumun işlem hacmine göre telefonlar verildi. Zamanla bu da az geldi; ilave telefon ihalesi yapıldı. Fiyatların yüksekliği sebebiyle; ihale hakkında Karadeniz otoyol ihalesi kadar dedikodu oldu.

O günlerde cep telefonu değil kablosuz (Kordles) telefon modası vardı. Dünyada o sıra ne çeşit kablosuz telefon markası varsa bizim salona geldi. Hepsi de sistem olarak birbirine benzediği için, hatlar sıkça birbirine karışır oldu.

Borsa binasındaki acentaya faks koyduk; her 15 dakikada bir arkadaşlardan biri odaya çıkıp faksla gelen müşteri emirlerini bize iletiyordu.

cizgilikitap.com

Tahtaları telefonların çalışma durumuna göre paylaşmaya başladık. Aracı kurumların şubeleri ve acentaları arttıkça, telefon sorunu iyice büyüdü. Borsaya o zamana kadar gelmeyen cep telefonları, telsizler bile gelmeye başladı. Telsizler diğer telefonların konuşmalarını tamamen engellediği için, derhal yasaklandılar.

Bu ara birbirlerinin telefonlarını kullananlar arasında kavgalar başladı. Kordles telefonların şarj cihazları, pilleri kaybolmaya başladı.

Rıhtıma gemi yanaşsa telefonlar kilitleniyordu. Elektrik kesilin-

ce kordlesler tamamen susuyordu. İletişim sadece sabit telefonlara kalıyordu.

Borsa salonunda konuşma yapılamayan telefonların hiç çalışmadığı alanlar vardı. Bu bölgelerde panolarda iş yapılamaz oldu. En sonunda salonun köşe bucağı telefon mezarlığına dönüştü. Çalışmayan telefonlar terk ediliyordu. Bu arada İstanbul'daki telefon şirketleri ve tesisatçıları sayemizde çok para kazandılar.

Bu iletişim kargaşası İstinye'deki çağdaş binaya taşınıncaya kadar sürdü.

BORSADA İŞLER AZALINCA

Körfez savaşından sonra Türkiye'de bütün ticari faaliyetlerde olduğu gibi bizim borsa da yatırımcısını üzen son derece durgun, hacimsiz, zor günler geçirdi.

Borsa üyeleri körfez krizinden önce işler yolunda olduğu için ona göre personel almış ve teşkilat kurmuşlardı. İşler azalınca, sırf hisse senedi bölümü için yetiştirdikleri ve istihdam ettikleri personelin bir kısmı işsiz kaldı.

Kriz öncesinde borsanın işlem hacmi yüksek olduğu için; seans öğlen 12.00 de bitmesine rağmen, işlemlerin kontrolü akşam saat 18.00'e kadar devam ediyordu.

Mutabakat işi saat 15.00 civarında bitmesine rağmen, kontroller için iki kişiyi borsada nöbetçi bırakarak diğer arkadaşlar müşterilerin şirketteki işlerini yapmak üzere merkeze gidiyordu.

Bütün krizlerde olduğu gibi körfez krizi başlayınca borsanın, dolayısıyla bütün aracı kuruluşların işlem hacmi düşmüştü. Yatırımcıların çoğu şirketlere uğramaz oldular. Bizler de işsiz kalıp, işverenin gözüne batmaya başladık.

Borsada işler erkenden bittiği için kontrol edecek işlem pek kalmıyordu. İşlem defterini alması için bir nöbetçi bırakmamız kafi geliyordu. İşler az olduğu için; borsa ile ilgili kadronun, şirket merkezine dönünce de yapacak fazla görevleri olmuyordu. Akşam

üstleri şirkete dönünce, diğer bölümlerde çalışan arkadaşlara kötü örnek olmaya, onları da çalışırken avare etmeye başlamıştık.

Bizim işler azalırken, yatırımcılar sabit getirili yatırım araçlarına ilgi gösterince, diğer bölümlerin işleri daha da artmıştı. Bizim servis körfez krizi süresince bilgisayar oyunlarında çok gelişme kaydetti.

Yöneticilerin fazla gözüne batmamak için bu sefer de merkezde borsa nöbetçisi bırakıp evlerine tüymeye bakıyorlardı. İşte bu aralar, borsadan sorumlu kişi olarak yönetim tarafından dikkatim çekildi. Borsacıların bir kısmını diğer bölümlere aktarmam, bir kısmını ise işten çıkartmam isteniyordu.

İyi günlerde şirkete, yatırımcılara, personele, bilhassa yöneticilerimize iyi para kazandıran bizler, işler bozulunca istenmeyen personel olmuştuk.

TOPHANE'DE BİR BANKA ŞUBESİ

Çalıştığımın aracı kurumun muhasebe müdürü Tophane'de açılan bir bankaya şirkete gelen müşteri çeklerini kolay nakte çevirebilmemiz için şirket adına hesap açmamı istemişti. Ben de seanstan sonra gerekli evrak, imza sirküleri v.s. alarak banka şubesinden içeri girince, çok şaşırdım. İç Anadolumuzda tatar asıllı vatandaşlarımızın bol olduğu, eski bir kentimizin bütün bankacıları sanki oraya toplamışlardı. Şube müdiresinden kapıdakı korumasına kadar hapsi de çekik gözlüydü.

Bankaya yaklaşınca, bana bakan yarım kapalı çekik gözler karşısında, "Afedersiniz burası Hongkong bankası mı?", diye sordum.

Bence espri iyi idi, ama bankada hiç gülen olmadı.

Onları Hongkong'lu yapmama epey kızmış olacaklar ki "Akılda kalan bir hesap numarası verin", diye rica edince bana "100" numarayı verdiler.

BUNDAN İYİ TİYO MU OLUR?

Borsanın ilk yıllarında borsada fazla aracı kurum yoktu. Bankaların bazıları borsaya üye olmalarına rağmen temsilci bile yollamazlardı.

İşte böyle bir ortamda özelleştirme idaresi o zaman elinde satmaya müsait ne varsa borsada satıyordu. Özelleştirme sayesinde Türkiye'nin en büyük marketler zincirinin devletin elindeki hisseleri borsada işlem görmeye başlamıştı. Fazla talep olmadığı için işlem gördüğü ilk günlerde pek satılmıyordu.

Çalıştığım aracı kurumdan, borsa temsilcisi olarak beni bu marketler zincirinin sahibi olan holdingin merkezine yolladılar. Bu holdingin muhasebe müdürünün verdiği alış emri ile o sırada borsaya gelen bütün satışların 8000 TL.'ye kadar olan kısmını almam istendi.

O zaman marketler zinciri ponosuna gelen 8000 TL'ye kadar ne satış gelirse çizip alıyorduk. Bundan daha iyi tiyo mu olurdu, hemen biz de kendimize bu hisse senedinden aldık.

Holdingin gösterdiği taleple fiyat 10.000.-TL.'ye kadar kısa zamanda yükseldi. Biz de kendimize aldıklarımızı uzun vadeli saklıyacağımıza hemen sattık.

Sonradan yabancı yatırımcıların yoğun ilgi gösterdiği hisseleri bugüne kadar tutsaydık; sadece bu hisselerle bugün milyarder olurduk.

Marketler zinciri Türkiye'nin her yerinde şubeler açtığı gibi yurtdışında da bir sürü mağazası var.

Tiyo çok iyi yerden gelmişti, ama biz kıymetini bilememiştik.

BORSADA DEPREM

Borsada deprem deyince borsanın herhangi bir kriz nedeni ile düşmesi gelmesin aklınıza. Tophane'deki borsa binamız deniz kenarında, rıhtıma yanaşan gemilerin yaptığı sarsıntıyı bile duyan bir binaydı. Biz bu binaya korkmadan bine yakın insanın yükünü yıllarca yükledik. Yatırımcıların hisse senetlerini de ağır kasalarda bu binada sakladık.

Birgün işlemlerin yoğun olduğu bir zamanda, seansın bitmesine iki-üç dakika kala İstanbul'da orta şiddette bir deprem oldu. Dar merdivenlere rağmen borsa salonu çok kısa zamanda boşaldı. Depremden korkmayan çok az borsacı dışında herkes bina dışına kaçtı. Ben de kaçmayanlar içindeydim. Tahta sistemi ile çalışıyorduk, bir sürü işlem yapmıştık. Panoları silip durumdan faydalanan, işlemlere müdahale eden olabilirdi.

Soğukkanlılığımı bozmadan bütün işlemleri kontrol ettim. Aynı şirkette çalıştığım diğer arkadaşlarımın da işlemlerini not alıp, hiç bir şey olmamış gibi en üst kattaki yemekhaneye çıktım. Herkes depremden kaçtığı için yemekhanede çok az kişi vardı. Benim gibi oldukça kilolu meslektaş ağabeyim ile yemeklerimizi alıp terasa çıktık. Biz güzel boğaz manzarası önünde yemeğimizi yerken, binadan kaçanlar ne yapıyordu dersiniz? Hepsi borsa binasının karşısındaki kaldırımda toplanmış şaşkınlıkla bize bakıyorlardı. Arkalarında iki metre yüksekliğinde liman gümrüğünün demir par-

maklıkları vardı. Önlerinde ise daracık bir cadde, deprem şiddetli olsa altı katlı olan bizim borsa binasının altında kalacaklardı. Üstlerine bina çökmese bile, ya kiremitler ya da Atilla ağabeyimle ben kafalarına düşecektik.

Hisse senetleri canlarının yongasıydı fazla uzağa gidememişlerdi.

FENERBAHÇE'DE ŞİŞ KEBABI SAVAŞI

Körfez savaşı sıkıntıları çok uzun zamanımızı almıştı. Müşterilerimizin de, bizim de aylar süren tatsız seanslar nedeni ile içimiz kararmıştı.

Kendi başına bir türlü toparlanamayan borsamıza devlet erkânı bile dayanamayıp manevi destek vermeye çalıştılar. Cumhurbaşkanımız rahmetli Sn. Turgut Özal ve ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısı Ekrem Pakdemirli'nin ziyaretleri borsaya canlılık getirmedi. Seçim öncesinde ekonomi yetkililerinin destekliyici söylevleri de borsada karınları doyurmadı.

Körfez savaşı neticesinde meydana gelen ekonomik kriz, kamu ortaklığının borsada yaptığı satışlar, bir de seçim atmosferi ile birleşince aylarca borsada pinekleyip durmuştuk. Gerçi savaş başlamadan önce ülke olarak bir koyup üç almayı düşünüyorduk; ama bizim borsacılar sonunda bir alıp üç vermişlerdi.

Kasım 1992'de seçim neticesinde birinci DYP-SHP koalisyonu kurulmuştu. Yeni Başbakanımız Sn. Tansu Çiller faiz ve dövizden fazla bir şey beklenmemesini söylüyordu. Bizim borsa Kasım ayında nihayet % 40 civarında prim yapmıştı. Borsaya yeniden bir canlılık, hareket gelmişti.

Borsa üyelerinden sn. İlhan İzibelli ağabeyimizin düzenlediği bir organizasyon ile stres atmak için borsa çalışanları ve borsa

temsilcileri hep birlikte Fenerbahçe Kulübünün Sosyal Tesislerine gitmiştik.

Aylardır ilk defa yüzümüz gülüyordu; hepimizin üzerinde aylardır süren gerginliğin verdiği deşarj olma isteği vardı. Borsacılar olarak Fenerbahçe'de fena halde dağıttık. Çoğumuz fitil gibi sarhoş olmuştuk; sonra da ipler iyice koptu.

Masalara en son meyva ve kuruyemiş tabakları gelmişti. Bir borsacının diğerinin kafasına bir leblebi atması olayın başlangıcı olmuştu. Herkes masaların üzerinde ne bulursa diğer masalarda oturanların kafasına atmaya başlamıştı. Önce kuruyemişler, sonra meyvalar, en sonra da masalardan alınmayan tabaklardaki yenmeyen şiş kebap parçaları yağmur gibi yağıyordu.

Garsonlar adeta şaşkınlıktan donup kalmışlardı; yerlerinden bile kımıldayamadılar. Masalar arası savaş sırasında ben o yıl KOİ'nin (Kamu Ortaklığı İdaresi) hisse senetlerini satan bir bankanın bayan borsa temsilcisinin kafasına bilhassa nişan alıp en iri üzümleri fırlatmıştım.

Borsacıların masalar arası savaşı bitince salon Halkalı Çöplüğüne dönmüştü; ama biz de Saddam'ın Krizinden aylar sonra nihayet kurtulmuştuk.

DÜŞENİN DOSTU OLMAZ

Her yerde olduğu gibi borsa aracı kurumlarında da paranız varsa adam yerine konursunuz.

Günümüzde bir borsa Şube veya acentasına gittiğiniz vakit sizlere karşı davranışlardaki ciddiyet ve ilgi paranızın gücüyle doğru orantılı olacaktır.

Borsada işlem yapacağınız aracı kurumu dikkatli seçmelisiniz; bu kuruluşlarda muhatap olduğunuz elemanların tecrübesi, borsadan doğru haber alma kabiliyetleri, hisse senetleri alınıp satılan şirketler hakkındaki bilgileri çok önemlidir.

Çalıştığınız aracı kurumun araştırma ve müşteriyi bilgilendirme bölümleri çok önemlidir. Size alacağınız veya onların tavsiye ettikleri hisse senetleri hakkında mali ve teknik bilgi verecek elemanların olması gerekmektedir.

Kendi başınıza veya sağdan soldan duyduğumuz yalan yanlış haberlerle işlem yapmayınız. Seans salonlarında diğer müşterilerin tavsiyesi veya aldığımız her tüyo ile elinizdeki hisse senetlerini sık sık değiştirirseniz tasarruflarınızı kaybedebilirsiniz. Kredili işlemlerle veya sık sık elinizdeki hisseleri değiştirerek paranızı sıfırladığınızda, işlemlerinizi yapan aracı kurum elemanlarından, şunu al bunu sat", diye sizi dolduruşa getiren insanlardan hiç bir medet bulamazsınız.

Hisse senedi almak için ayırdığınız birikim yüklü olursa size daha özel muamele yapılacak, hatta özel seans salonlarında hizmet verilecek, ama paranızı yitirirseniz aracı kuruma gelmeniz bile hoş karşılanmıyacaktır.

Seans salonlarında her gün hisse senedi alıp satmayı vazife haline getiren, kredi de kullanan bir müşteri kesimi vardır. Bu tip müşteriler sık sık yatırımlarının azaldığından şikayet ederler. Bir hisse senedinde kazanırlarsa, diğer hisse senetlerinde kaybederler ama işlerini güçlerini bir tarafa koyup hergün aracı kurumlara gelirler. Bu yatırımcılar için birinci seans orta vadeli, ikinci seans sonu ise uzun vadeli yatırım sayılmaktadır. Bu müşteriler aracı kurumlara ve borsaya komisyon vererek, hisseden hisseye dolaşarak yatırımlarını tüketirler. Bu tip müşteriler hep kaybedip, giderler; sonra yerlerine yine bu tipte yeni müşteriler gelirler.

Bir de akıllı ve asıl borsa yatırımcıları vardır. Seans salonunda hisse senetlerini aldıktan sonra bu müşterileri göremezsiniz. Onlar hisse senetlerini kumar için değil uzun vadeli yatırım olarak almışlardır. Kredi kullanmazlar, hergün fiyatları sormak için aracı kurumlara telefon etmezler, sağa sola danışmazlar, dolduruşa gelip alım satım yapmazlar. Sabırlıdırlar, kolay kolay paniğe kapılmazlar. Hisse senetlerini araştırarak mali ve teknik yapısını inceleyerek, ucuzken alıp, kimsenin etkisinde kalmayıp, hisse senetlerinin yeteri kadar yükseldiğine inandıkları vakit satarlar. Sonra borsanın ya düşmesini beklerler ya da güvendikleri, inceledikleri ucuz buldukları başka hisse senetlerine geçerler.

Borsa aşırı ve riskli bir şekilde yükselmişken, sattıkları hisse senedi yerine çok yükselmiş başka hisse senetlerini almazlar. Sabırla borsanın gevşemesini beklerler ve bu ara tasarruflarını başka araçlarda repoda, dövizde değerlendirirler. Borsa düşerse, sattıkları hisse senetlerinden daha fazla nominal satın alarak borsaya geri dönerler.

Acaba siz bu müşteri profillerinden hangisine giriyorsunuz.

BORSADA ÜÇÜNCÜ PAZAR

Biz borsada böyle bir pazar duymadık diyeceksiniz. Tophane'de sistem pano sistemi idi. Saat 9.15'de kot dışı pazarla başlıyor, öğleyin saat 12.00'de bitiyordu. Bütün işlemler saat 17.00'ye kadar panolarda kalıyor, silinmiyordu. Kontrol ve düzeltme işlemleri de saat 15.00'e kadar sürüyordu.

İşlem hacminin çok olduğu dönemlerde işleri yetiştirmek zor olurdu. Saat 12.00'de gong vurunca yetiştiremediğimiz ordinolar kalırdı.

Yetiştirememe sebebimiz müşterilerin sat dediğini pahalıdan satmak, al dediğini ise ucuzdan almak için çaba sarf etmemiz idi. Yalnız işlemi gerçekleştiremeyince müşteriden fena halde fırça işitirdik.

Ama onları üzmemek için bir çok borsa uzmanının bilmediği bir pazara baş vururduk : Üçüncü pazara! Tahtada kalan alıcı ve satıcıyı gong 12.00'de vurduktan sonra da görebilirdik. Sizin yapacağınız iş alıcı veya satıcıyı razı etmekti. Ama tabiiki en önemlisi o panodan sorumlu olan eksperi razı etmekti. Almak isteyen o gün alamamış, satmak isteyen de satamamış, gerisi tahtaya çizik atmaya kalıyordu. Saat 12'00 den sonra da olsa fark etmez, bunun adı düzeltme olacaktı.

Neticede kapanış fiyatından gerçekleşen işlemde alan razı, sa-

tan razı, en önemlisi işlem hacminin artmasını destekleyen borsa da razı.

BİR ÇİMENTO FABRİKASININ ÖZELLEŞTİRME HİKAYESİDİR

Güney illerimizden birindeki bir çimento fabrikasının devlet elindeki hisseleri halka açılacaktı. Üç-dört banka ve aracı kurum aracılığı ile satılacak hisse senetlerine çok büyük talep oldu. Yatırımcılardan gelen yoğun istek üzerine satış listeleri yapıldı.

Ama yine de satışı yapan banka ve aracı kurumların iyi müşterileri ve çalışanları hisse senetlerinin çoğunu satın aldılar. Bu günümüzde de böyle devam etmektedir. Yatırımcıların çoğu havalarını alırlar.

Bu çimento fabrikası senetlerinden almak için baş vurduğum aracı bankadaki arkadaşım benden % 10 fark istedi. Bu dostluğa sığmaz diye almaktan vazgeçtim ve üzgün bir şekilde bankadan ayrıldım.

Özelleştirilen çimento fabrikasının hisseleri 300.000.-TL. civarında borsaya girdi ve kısa zamanda 700.000.-TL.'ye kadar çıktı. % 10 fark vermemekle epey kaybım olmuştu.

ARACI KURUMLARDA İKRAM-AĞIRLAMA

Biz borsacılar önceleri müşterilere biraz acemilikten, biraz da kendimizi uyanık zannettiğimizden, pek iyi davranmadık.

Aracı kuruluşların çoğu, yıllarca yalnız sabit getirili özel tahvilleri, devlet tahvillerini hazine bonalarını pazarlamakla uğraştıkları için, borsacılığa zor ısındılar.

Hisse seneti müşterileri onlar için biraz değişiktiler. Onların katkıları olmadan borsada para kazanabiliyorlardı. Şirketlerde borsa ile ilgili yeni bölümler açılıyordu.

Hisse senedi ile ilgilenen borsa uzmanları ile diğer bölümlerdeki personel arasında müşteriye davranış konusunda çatışma çıkıyordu. Borsacılar haricindeki diğer şirket çalışanları hisse senedi alıp satanlara pek iyi davranmıyorlardı. Bu durumu bir çok bankada ve aracı kuruluşta hâlâ görüyoruz.

Hisse senedi müşterilerinin bir çoğu sabahtan akşama kadar aracı kurumlarda oturuyor, işleri olmasa bile diğer müşterilerle borsa konuşup, borsadan dönecek temsilcileri bekliyorlardı. Saatlerce şirkette çay, kahve içiyorlar, ortalıkta dolaşıyorlardı. Öğle yemeği için evlerden kumanya bile getiren oluyordu.

İşler açılıp da borsa sayesinde kazançlar yükselmeye başlayın-

ca, rekabet bir hayli arttı ve borsa yatırımcısına davranışlarda büyük değişiklikler olmaya başladı. Borsa ile ilgilenen müşterilere özel salon açılmaya başlandı. İlk salon açan rehmetli arkadaşımız Yener Kaya bey olmuştur.

Sonraları bu salon işi daha da büyüdü; itibarlı ve zengin müşterilere özel odalar açılmaya başlandı. Müşterilere çay kahve yanında meşrubat, öğlenleri sandviç, kurupasta verilmeye başlandı. Borsada işlem hacmi çok artan aracı kurumlar öğle yemeği bile vermeye başladılar. Ramazan günlerinde yatırımcılarına ve personeline sazlı sözlü, dansözlü iftar yemekleri bile verenler olmuştur.

Gerçi borsa düşerken ve işlem hacmi azalırken hizmetlerde biraz gevşeme olur; ama müşterinin velinimet olduğu artık anlaşılmıştır.

BORSA KUMAR MIDIR?

Kumarhanelerin kısmen veya tamamen kapandığı günleri takibeden hafta ve aylarda borsanın işlem hacminin artığı ve borsanın yükseldiği gözlenmiştir. Kumar oynamaya alışan insanlar, kumarhaneler kapandığında borsayı, tutkularını tatmin aracı olarak görmektedirler. Ama borsa hiçbir zaman kumarhane yerine konmamalıdır.

Borsamızın kumarhane haline gelmesinin en büyük sebebi kredi kullanarak hisse senedi alımı olmaktadır. Aracı kurumlar işlem hacimlerini artırmak için günü geldiğinde seans anında bire beş kredi bile vermekten çekinmemektedirler.

Borsada tasarruflarınızı kredili işlemlerle kaybedebilirsiniz. Borsada anaparanızı sıfırlama riskine girmek istemiyorsanız bilhassa borsa aşırı yüksek ve riskli iken borç para ile borsada hisse senedi almayınız.

Borsanın kurulduğu 1986 yılından bu yana yatırımcıların hisse senedi aldıkları aracı kurum ve bankaların batmaları veya aldıkları hisse senetlerinin ait olduğu şirketlerin iflâs etmeleri dışında birikimlerinin heba olduğu görülmemiştir.

Borsada kredi ile işlem yaptığınız sıralarda ülkemizde veya globalleşen dünyamızda ekonomik krizler çıktığında kredide kalmakta israr ederseniz anaparanızı bile tüketebilirsiniz. Bu tip nahoş ne-

ticeler borsamızda defalarca görülmüştür. Borsamızda tecrübeli olmalarına rağmen bir çok müşterimiz kredili işlemler neticesinde iflâs etmişlerdir.

Ülkemizde yaşanan, 1987'de borsada yapılan direkt satışlarla gerçekleşen özelleştirme krizi, 1991 Körfez krizi, 1994'de yaşanan kredi faizlerinin % 90'dan bir ay içinde % 700'lere çıktığı, tahtalara günlerce alıcının gelmediği büyük ekonomik kriz; bir çok borsa yatırımcısının aldıkları krediler nedeni ile ev, arsa, işyeri ve arabalarını satmak zorunda kaldıkları krizler olmuştur.

Bir çok yatırımcı maddi kayıplarının yanı sıra sağlığını da kaybetmekte, aile ve sosyal yapıları da sarsılmaktadır. Seans salonlarına gittiğinizde; borsada çok kazanan, piyasayı iyi bildiğini iddia edenlerin tavsiyelerinin yanında, borsada birikimlerini batıranlardan da alınacak dersler vardır.

Bazı yatırımcılar kalan paralarını kurtarmak için inatla daha yüksek hacimli kredi kullanımına gitmekte, bunun neticesinde daha da batağa saplanmaktadırlar. Her tiyo, her dedikodu onlar için umut olmakta; kendi paraları ile işlem yapan diğer yatırımcıların peşine takılıp tasarruflarını sıfırlamaktadırlar.

Ben onbir yıllık borsa tecrübemle, borsada aldıkları hisse senetlerini uzun vadeli elinde tutan her yatırımcının, Türkiye'de her zaman enflâsyonun üzerinde kazanç sağlıyacaklarını kesin olarak iddia ediyorum.

Borsa'da aşırı kredili işlemler yapmayınız. Kredi kullanacaksanız riski olmıyan hisse senetlerinde, uygun zamanlarda kullanınız.

Şirketinizin işlem hacmini artırmak için müşterilerinize kredi kullandırmayınız; kredili işlem yapmamalarını tavsiye ediniz.

BORSADA PARMAK İZİ ARANIR MI?

Tahta sisteminin çeşitli mahzurları vardı. Panoların bir tarafına alıcılar diğer tarafına satıcılar, fiyat önceliğine göre, yukarıdan aşağıya sıralanıyordu. Almak ve satmak isteyen borsa temsilcileri; alıcı ve satıcının panodaki lot miktarının üzerini çizip, çalıştırdığı üyenin adının kısaltılmış simgelerini yazıyorlardı. Bu sistemin en büyük mahzuru pano kalemlerinin kolay silinir olması idi. Bazı şirket simgeleri birbirine benzediği için; aracı kurumlar sözleşme yaparken birbirine karışabiliyordu.

Hisse senetlerine talebin yoğun olduğu panoların önünde izdiham oluyor; itiş kakış neticesinde, sürtünme nedeni ile okunamaz hale gelen tahtalar olabiliyordu.

Bu yüzden günde ± % 10 oynayabilen hisse senetlerinin yazıldığı panolar; borsa eksperleri tarafından sıkı bir şekilde kontrol ediliyordu. Ama en önemlisi, her borsa temsilcisi kendi yaptığı işlemlerden sorumlu idi. Yaptığı hataları düzeltme süresi içerisinde bulamazsa, borsa teftiş kurulundan para veya uzaklaştırma cezası alıyordu. Alıcı veya satıcı olun, işlemleri devamlı not almak zorundaydınız.

Borsa temsilcilerinden biri, telefonla müşterisinden gelen emir ile, seansın sonlarına doğru, tahtalardan birinde hisseyi epey düşürecek bir şekilde satış yapmıştı.

O satışın yapıldığı gün öğleden sonra yapılan kontrolde kıyamet koptu. Hisse senetlerini yüksek bir fiyattan yüklü bir miktarda alan temsilci arkadaşlardan biri tahtadaki çalıştığı şirketin simgesini silmişti.

Borsanın tecrübeli temsilcilerinden bilirkişi ekibi kuruldu; bir netice alamadılar. Pano incelemek üzere ve delil olarak kameraya alındı. Eksper tarafından iyice kontrol edildi. Ama panoyu parmaklayan bulunamadı.

En son çare olarak polisten parmak izi uzmanları çağrıldı. Tahtada o gün işlem yapan temsilcilerin parmak izi alındı. Pano suç aleti olarak bir hafta silinmedi; ama bir sonuca varılamadı.

BORSACILAR NASIL STRES ATAR

Özelleştirme krizi, körfez krizi, 1994 ekonomik krizi, refahyol krizi, uzakdoğu krizi velhasıl irili ufaklı bir çok kriz ülkemizde El-nino gibi ilk önce gelir bizim borsayı vurur.

Borsa ekonominin barometresi gibidir; en ufak krizden etkilenir, nem kapar, düzeni bozulur. Borsa uzmanları da borsa ile hastalanır, moralleri bozulur, iş ve özel hayatları alt üst olur.

Biz borsa Tophane'de iken canımızı sıkan tatsız bir seans geçmişse, vaktimiz de müsait oldu mu, Mecidiyeköy'e boğaz yolu ile geze dolaşa Bebek yokuşu üzerinden giderdik. Biraz hava alır, kafamızı toplar, bence de daha iyi hizmet verirdik.

İşler azken, iş yerinde fazla göze batmamak için Yıldız Parkına, Ortaköy sahiline veya Bebek'te bir bara uğrayıp birer aperatif alıp, merkeze öyle dönerdik. İşlemler azalınca patronların, yöneticilerin asık suratları ile durgun borsa başka türlü de çekilmezdi.

Borsa temsilcileri resmi tatiller dışında zor izin alırlar. Para kazanmak ve kazandırmak tatlı iştir. Resmi tatillerde hepsi tatil yerlerine koşarlar. İyi para kazanan uzmanlarımız ufak bir yurt dışı da yaparlar.

Borsa uzmanları Derneği, bazen de şirket patronları, stres atma geceleri düzenlerler. Borsacılar da fırsattan istifade içer, dans eder, göbek atar, kurtlarını dökerler. Ama yine de borsa konuşup, borsayı tartışmaktan geri durmazlar.

Borsacılık tiyatrodaki sahne tozuna benzer, bir bulaştı mı asla çıkaramazsınız.

BELEDİYE BAŞKANININ OĞLUNA SÜNNET HEDİYESİ

Ülkemizin en büyük bankalarından birinin C tertip hisseleri borsada 250-300 TL'ye kadar düşmüştü. O zaman sinemalarda normal matine biletleri 150 TL. idi.

Almanın tam zamanıydı. Sevdiğimiz, samimi bir borsacı arkadaşımız bu hisseleri çocuklarımız için alıp bir kenara koymamızı tavsiye etti. Biz de aldık ama hisseler 400.-TL.'ye yükselince evladiyelik tutacağımıza sattık.

O zamanlar aynı şirkette çalıştığımız bir arkadaşla müşterek dostumuz olan bir ilçe Belediye Başkanı, bizi oğlunun sünnet düğününe davet etti. Biz de hediye olarak borsacılığın şanına uygun bir şekilde ikişer milyonluk C tertip banka hisselerini sünnet çocuğunun yastığına iğneledik.

Bizim hediye' olarak aldığımız hisse senetlerini şimdi delikanlı olan kardeşimiz hâlâ satmadı. Bir kaç kere bölünen ve her sene temettü veren banka hisse senetleri ile kendine mükellef bir düğün, ilerki yıllarda ise torunlarına da sünnet düğünü yapacağını söylüyor.

ÖZELLEŞTİRME KİME YARADI

Türkiye'nin otomotiv sanayinin büyüklerinden birinin, özelleştirme idaresinin elindeki paylarının satışına karar verilmişti.

Hem otomobil fabrikasının hem de pazarlama şirketinin payları büyük bir bankamız aracılığı ile halka satılacaktı. Bu hisse senetlerine şirket olarak biz de ilgi gösteriyorduk. Çalıştığımız bankanın şubesine bayağı yüksek bir meblağ alış garantisi verdik. Bütün şirket personeli başta olmak üzere alış listesi hazırladık. Daha önce özelleştirilen hisse senetlerinin çoğu hemen prim yaptığı için, bu yüzden bir korkumuz yoktu.

Banka şubelerinde satışlar başladı; fakat üç gün içinde arzın büyüklüğü karşısında talep yetersiz kaldı. Hisse senetleri de banka şubelerinin elinde kaldı.

Bizim şirket personel nasılsa caymaz diye hisse senetlerinin parasını toplamamıştı. Hisse senetlerine yeterli talep olmadığı duyulunca, başta şirket yöneticileri olmak üzere herkes çamura yattı. Bir iki arkadaşımız haricinde kimse taahhüt ettiği parayı yatırmadı.

Bankaya şirket olarak ilk günü ödeme yaptığımız için hisse senetlerini şirketin portföyüne almak zorunda kaldık.

Bir kaç gün sonra, özelleştirilen fabrikanın ve pazarlama şirketlerinin hisse senetleri borsaya girdi ve üç gün içinde % 30 prim yaptılar.

Şirketimizin portföyü başta olmak üzere dürüst davranan personel iyi para kazandılar.

MADEN FAKÜLTESİ MEYDAN SAVAŞI

Tophane'deki binamız yıllar geçtikçe bize dar gelmeye başladı. İşlem hacmi gün geçtikçe artıyor, borsa üye sayısı, borsa temsilcisi ve çalışanları gün geçtikçe çoğalıyordu.

Borsa yönetimi önce yandaki binanın ilk dört katını kiraladı; sonra diğer yandaki binayı kiraladı. Bu genişletme de az geldi; binanın arkasındaki iki iş hanı daha borsaya katıldı. Onlar da çatılardan çaprazlama yol ve merdivenlerle borsa binasına bağlandılar.

Sıkıntılar karşısında, borsamızın ikinci başkanı Sn. Törüner, İ.T.Ü.'nin eski maden fakültesine talip oldu. Bina satın alınacak, bina restore edilip, borsa haline getirilecekti. Önce izin alındı, bürokrasi aşıldı; ama üniversite vermemekte dayatınca bina muallâkta kaldı.

Bunun üzerine bir gün bizim başkan; borsanın korumalarını ve kendi korumalarını yanına alarak, eski maden fakültesine baskın yaptı. Borsa silahsız kuvvetlerini içeri sokmamışlar, onlar da bodrum camlarından birini kırıp içeri öyle girmişler; bu sefer de binanın bekçi ve hademeleri ile bizim korumalar itiş kakış bir meydan savaşı vermişler ve sonunda karakolluk olmuşlardı.

Daha doğru dürüst görücü olarak bile giremediğimiz bina bize yar olmadı. Vilayet; Maçka-Nişantaşı semtlerinin kalabalığını, trafik, çevre ve otopark sorunlarını ileri sürerek, eski maden fakülte-

sinin borsa yapılmasına izin vermedi. O zaman bizim başkan Sn. Törüner de İstanbul Kongre binası olarak yapılmaya başlanıp senelerce yarım kalan bugünkü borsa binamızı keşfetti. Yarı mamül kongre binasını satın aldırdı. Allah ondan ve binanın, arsasının alınmasında emeği geçenlerden râzı olsun.

Netice şu ki, İstanbul'un çok güzel modern bir borsa binası var; ama hâlâ İstanbul'a yakışan bir kongre binası yok.

BORSA DEDİKODUSUZ OLMAZ

Borsa uzmanı olarak, herhangi bir hisse senedi hakkında tiyo alıp, araştırır, inceler, kendiniz de inanarak satın alır ve aldırırsınız. Aradan günler, aylar geçer; aldığınız hisse senedinin fiyatı çıkmaz, hattâ düşer. Hisseye dinamizm vermek için dedikodu yaymak çok önemlidir.

Kendiniz tiyo duyup da aldığınız hisse senedinin tahmin ettiğiniz gelecek kârını ikiye katlarsınız. Yabancı yatırımcıların veya herhangi bir grubun bu hissede alışa geçeceklerini yayarsınız. Yabancı bir ortakla birleşip, işleri büyüteceğini sağa sola duyurursunuz. Yıl sonu temettüsünü abartırsınız.

Ben borsada uzun yıllar çalıştım. Ben de tiyo aldım, dedikodu yaptım, haber yaydım. Borsa ile ilgili haber ajansları da bazen araştırma yapmadan yalan yanlış haberleri verebilir; borsayı hop oturup hop kaldırabilirler.

Borsacının tipik yatırımcısı; dergi, gazete, televizyon dedikodularına çok önem verir. Onları gece gündüz takip eder. Falcılara sorup, tarot falı baktırıp da hisse senedi alan yatırımcılarımız bile vardır.

Kendi başımdan geçen bir olayı anlatayım; siz de bu dedikodulara ona göre inanın. Borsada alınıp satılan bir ilaç firmasının hisselerini toplamıştık; fiyatı uzun zaman kımıldamadı. Bunun üzeri-

ne şirketin İstanbul Levent'teki arsasını sattırmaya karar verdik. Sonra bir talep, bir talep; hisse senedi borsada iyi prim yaptı. Dedikoduya nerdeyse biz bile inanmaya başlamıştık.

Bu arsa borsada birkaç defa daha satıldı; ama yıl 1997; arsa hâlâ duruyor. Durduğu yetmiyormuş gibi; ilaç firması yanındaki arsayı da belediyeden satın alarak, bizim meşhur arsaya ilave etti.

KARAKÖY'DE KREDİ PAZARI

Borsa Tophane'de iken Rıhtım caddesinden geçmişseniz, binanın etrafında ayaklı borsacıları, üstünde renkli renkli her çeşit hisse senetleri olan tezgahları da görmüşsünüzdür. En azından duymuşsunuzdur. Ama bir de kredi pazarının olduğunu biliyor muydunuz? darkmalt

Kredi pazarının merkezi borsa binasının altındaki bankanın önünde idi. Eskiden Takasbank yoktu; bütün para ile ilgili işlemler aşağıdaki banka şubesinde, hisse seneti alış verişi de yandaki binada, takas servisinde yapılırdı. Takas için süre iki gündü. İkinci gün saat 15.00'e kadar hisse senedinizi takasa, paranızı bankaya yetiştiremediğiniz takdirde temerrüte kalırdınız. Aracı kurumunuz maddi ceza alırdı. Temerrüt toplamınız bir yıl içinde belli bir sayıya ulaşırsa aracı kurumunuz veya bankanıza borsaya belli bir süre alınmama cezası gelirdi; borsa salonuna giremezdiniz. Hisse senedinde açığınız varsa diğer aracı kurumlardan ödünç almak daha kolay olurdu; ama parada eksiğiniz olursa parası olan aracı kurumlardan borç bulmak o kadar kolay olmazdı. Bu yüzden bankanın önünde parası olanlarla parası eksik kalanlar arasında kredi faizi pazarlıkları yapılırdı.

Normal piyasa faizinin oldukça üzerinde yapılan anlaşmalarda kredi karşılığında hisse senedi ve hazine banosu rehin edilirdi.

Kredi işlemlerini itiyat haline getiren aracı kurumların çoğu bu düzensizlikleri ve hesap bilmezlikleri neticesinde iflas etmişlerdir.

Borsa piyasasında ders alınması gereken örnekler olup tarihe geçmişlerdir.

BORSADA EKOLLER VARMIŞ

Çalıştığım ilk menkul kıymetler şirketinde on üç yıl görev yaptım. Muhasebeden başlayıp, özel şirket tahvil satış bölümünde devam edip, yedi sene de borsaya bizzat giderek çalıştım.

Çalıştığım son senelerde şirket yönetimindeki iktidar mücadelesi şirket içinde bölünmelere yol açmıştı. Beni ve diğer çalışanları yıpratan bu ortam içerisinde benim kendi müşterilerime ve bazı akrabalarıma borsada iyi para kazandırmam, bunun yanında borsada yüksek işlem hacmi ile şirkete iyi komisyon geliri getirmem bazı şirket yöneticilerimizin pek hoşuna gitmiyordu. Beni gömlek kiralayan profesyonel borsacı olarak görüyorlardı.

Beni borsa işlemlerinin idaresinden almak istedikleri günün ertesinde yeni kurulan bir holdingde iyi bir mevki ve maaşla yıllarca emek verdiğim eski şirketimden ayrılıp işe başladım.

Genel müdür muavini olarak çalışmaya başladığım şirkette de her gün borsaya gidiyor, borsa sorumlusu olarak müşterilere hizmet vermeye devam ediyordum.

Şirketin patronlarından ve aynı zamanda genel müdür olan bey bir gün şirket toplantısında yapılan sohbette borsada çalışanları üç ekole ayırmıştı:

"Vakıfhan Ekolü: Çoğu borsa vakıf komisyoncularının yanında yetişmiş Vakıfhan kökenlidirler. Bunlar para kazanmak için her

çeşit varyeteyi mubah sayarlar. Bu piyasada acımaları yoktur. Kazık yiye yiye kazık atmayı öğrendiklerini söylerler. Adamı zor durumda yakaladıklarında kabak gibi oymaktan çekinmezler.

Ayan Ekolü : Ayan'ın mektebinde yetişmişlerdir. Borsaya canlılığı, daha doğrusu spekülâsyonu getirmişlerdir. Akpara, kara para müşterilerinin para gücü ile hisse senetlerine girip borsayı hop oturup hop kaldırırlar. Topladıkları hisselere zamanında girerseniz iyi paralar kazandırırsınız.

Memur Ekolü : Sağlamcıdırlar borsada şebekelerin girdiği hisse senetlerinden müşterilerini uzak tutarlar. Prensip olarak borsada kendi adlarına oynamazlar; maaşa talim ederler. Müşterilerine sağlam, riski az hisse senetleri alırlar; ama nispeten az para kazandırırlar."

Yatırımcılar, acaba borsa temsilcileriniz hangi ekole giriyor?

İKİNCİ BAŞKANIMIZ YAMAN TÖRÜNER

Sn. Törüner Borsa Başkanı olarak atandığı vakit bizim için o zamanın iktidarı tarafından atanmış Ankara'dan gelen bir bürokrattı.

Borsayı da tam bir bürokrat gibi yönetti. Borsada çalışırken bile aklı Ankara'da Merkez Bankasında kalmıştı.

Her sabah borsaya gelmesi Tophane'de olay oluyordu. Borsa korumaları ve müstahdemleri başkan borsaya gelmeden yarım saat önce borsa etrafında ve borsa içinde tedbir alıyorlardı. Bineceği veya ineceği asansör yarım saat önceden binişlere kapatılıyordu. Ama zaten borsada topu topu iki asansör vardı. Borsa Başkanımız emniyetine çok meraklı idi; gerek borsa binasının kapısı gerek çalıştığı kat maşallah kale kapısı gibi idi.

Sn. Başkanımızla görüşmek Başbakanla görüşmekten daha zordu. Hadi bizler basit borsa temsilcisiydik; ama o, bizim patronlarımıza bile pek ısınamamıştı.

Ben borsa temsilcileri derneğinin kurucu üyelerinden biri idim. Borsa başkanımız bizi yemeklerini verdiği Maçka'daki Parksa Hilton'a davet etmişti. Dernek üyeleri olarak bize çok samimi davrandı, bizlerden destek istedi, yemekte bambaşka bir başkan vardı.

Ertesi gün sabah borsaya geldiğinde giriş kapısında karşılaştık, önümü ilikleyip kendisini selâmladım. Başını döndürüp acele ile

borsa binasına dalmıştı. Rüşvet sayılır diye Allahın selâmını kabul etmemişti herhalde.

Başkanımız bizi yemeğe çağırmıştı; iadeyi ziyaret olarak biz de onu borsa temsilcileri olarak Baltalimanı Oba restorana davet etmiştik. Davetimize icabet etmiş fakat onbeş dakika kadar kalıp gitmişlerdi. Bizim de fazla bir şey beklediğimiz yoktu; bu onur bize yeterdi. Yalnız, çıkarken, Oba restoranın oto parkçısını arabasını başka arabalara bloke ettirdiği için bir güzel dövüp öyle gitmişti.

Başkanımızı belki hep olumsuz yönleri ile anlattık, ama bu bizim kabahatimiz değildi; bizim gördüğümüz buydu.

Kendisinin, İstinye'deki borsa binasının arsasını bürokratik engellemelere rağmen kapması çok büyük bir hizmettir.

Başkanımızın gönlünde zaten Merkez Bankası Başkanlığı yatardı; bizden sonra oraya atandı. Bizler devamlı yaramazlık yapan cin gibi çocuklardık; bizlerden kurtulduğuna sevinmiştir herhalde.

1994 EKONOMİ KRİZİ

1994 Ülkemizin ekonomisinin çok zor şartları geçirdiği ve bilhassa borsa yatırımcısına ağır darbeler vurulduğu bir yıl olmuştur.

Yılın başında borsa endeksi çok yükselmişti. Faizler 1993 yılı sonlarında zorlama olarak aşağı çekilmişti. Döviz yeteri kadar değerlenmemişti. 1994 yılı Ocak ayına gelinceye kadar döviz fiyatları Türk lirasını devamlı değerli tutma politikası ile bastırılmış ve kur farkları iyi ayarlanmamıştı.

O günlerde borsa dahil piyasalar zemberek gibi gerilmişti, adeta bir kıvılcım bekliyordu. Türkiye ekonomisi kritik bir dönüm noktasına gelmişti.

Zembereğin boşalması uluslararası rayting kuruluşlarının Türkiye'nin kredi notunu düşürmeleri ile başladı.

Ocak ayının ortasından itibaren borsa hızla düşmeye, faiz oranları ve döviz fiyatlara hızla yükselmeye başlamıştı.

Düşük döviz rezervlerine rağmen önce Merkez Bankası müdahaleleri ile bastırılmaya çalışılan döviz fiyatları, bu işlemle önlenemeyince çok yüksek oranlı faizle tutulmaya çalışıldı.

Döviz ve faizlerin saat başı bile hızla değişmesi halk üzerinde panik yarattı. Mevduatlarda hızlı bir düşüş başladı. Döviz alıp, yastık altında saklama arttı. Küçük bankalardan güvenilir ve büyük

bankalara doğru mevduat kaçışı başladı. Krizin en büyük kayıpları ödeme sıkıntısına düşüp de kapanan üç banka oldu.

Gecelik faizler dört ay % 200 - % 700 arasında cereyan etti. Devlet, kriz biraz yatışınca bile, üç aylık net % 200 faizle para topladı. Amerikan dolarını örnek alırsak: 14000 TL.'den 40.000 TL. civarına yükseldi.

Ocak ayında 29.000.-TL. civarında olan borsa endeksi yıl ortalarında 13.000.-TL. civarına düştü. Ona yakın aracı kurum da ödeme sıkıntısına düşerek kapandı.

Banka mevduatlarının tamamının hangi bankada olursa olsun devlet güvencesinde olduğu açıklanıncaya kadar piyasalar allak bullak olmuştu. Mevduatların güvence altında olduğu garantisi verilmeseydi; daha batacak çok banka ve aracı kurum vardı.

Döviz rezervleri asgariye düştüğü, faiz oranlarının rekorlar kırdığı, enflâsyonun % 150 ye vardığı, ülke ekonomisinin durma noktasına geldiği 1994 yılından her konuda iyi dersler almak gerekmektedir.

Böyle kötü bir döneme sebep olanları ve o günleri bize yaşatanları unutmamak lazımdır.

KAPANAN BİR ARACI KURUMUN ANATOMİSİ

Hayatımda yaşadığım en sıkıntılı yıl, kapanan bir aracı kurumun yöneticisi olarak çalıştığım 1994 yılıdır. O sıralar yeni kurulan ve kısa zamanda hacmi büyüyen çalıştığım holdingin Kuzey Kıbrıs'ta biri off-shore olmak üzere iki bankası, iki aracı kurumu, bir factoring, bir leasing şirketleri, bir de kapalı çarşıda döviz büfesi vardı.

1994 krizi çıkmadan önce piyasadan maaşla kaliteli personel işe alınmıştı. Lüks yerlerde binalar kiralanmış, acenta ve şubeler açılmıştı. İşyerleri en pahalı ve gösterişli bir şekilde dekore edilmişti. En lüks arabalar satın alınmıştı. Bütün bu işler hep leasingle yapılmış, borç altına girilmişti.

Ekonomik kriz başlamadan önce holding işleri yolunda gidiyordu. Krizle beraber, 1994 yılı Ocak ayından itibaren, düzen bozulmaya başladı. Müşteri sayısı azalmaya, mevduat çekilişi artmaya başladı. Dışarıdan pek belli olmuyordu ama holdingin iç dinamikleri sarsılıyordu. Üç bankanın peşpeşe batması, bazı aracı kurumların batacağı dedikoduları sonun başlangıcı oldu. Sermaye piyasasının hemen hemen bütün dallarında aktif halde olan holding kısa zamanda küçülemedi.

Ocak ayı ortalarına kadar, sonraları çok komik kalacak faiz

oranları ile kredi verilmişti. Bu kredilerin çoğu kriz ile beraber tahsil edilemez hale gelmişti. 1994 yılında % 700'lere varan faizler aylarca piyasada hakim oldu. Yeni kurulan bir müessese olarak mevduat çekilişini önlemek için, Ziraat Bankasının bile gecelik % 600'ün üzerinde faiz verdiği bir dönemde siz daha fazla vermek zorundaydınız. Bir yandan da işletmenin yüksek masraflarını ve borçlarını ödemeliydiniz.

Daha şirketin kapanmasından önce ödeme sıkıntısı başladığında, tabancayı patronların kafasına dayıyarak parasını alan müşterilerimiz oldu. En büyük kredi borçlusu bile malüm usullerle cebren, kısa süreli senetlerini uzun vadeli senetleri ile değiştirip ipoteklerini kaldırttı. Şirketler mevzuatlar yüzünden Sermaye Piyasası Kurulu tarafından hemen kapatılamadı. Kapandıktan sonra yine, patronları çoluk çocuk evlerinde silâhla taciz ettirip paralarını alanlar olmuştu.

Kıbrıstaki bankaya, yüksek kredi alacaklarına rağmen, holdingin Türkiye'de düştüğü durum göz önüne alınarak Kuzey Kıbrıs Hükümeti tarafından el konuldu. Kalan yatırımcılar bir alacaklılar komitesi kurdular. Bu komiteye seçilenler de, önce kendi alacaklarını tahsile kalkınca işleri daha da karıştırdılar. Personelin çoğu, patronların ikisi ile birlikte, şirketin tasfiyesi için bir yıla yakın uğraştılar; bir netice alınamadı. Sadece benim genel müdürü olduğum aracı kurum durumu müsait olduğu için, Sermaye Piyasası kurulunun da onayı ile alacaklılarına devredildi.

Hatta şirketin isim hakkı yüksek olduğu için, diğer aracı kurumun bazı alacaklıları da bu aracı kuruma devir edildi. O ara sermaye Piyasası kurulu yönetimi değişti. Yeni kurul, şirketin sahibi durumuna gelen yatırımcıların yönetme, açma ve devir işlemlerine mani oldu. Yeni kurul Başkanı daha önceki kurulun kararlarının kendilerini bağlamadığını iddia etti.

Eski şirket patronları aleyhine alacaklılar 200'den fazla dava

açtılar. Mahkemelerde hepsi de temize çıkıp davalarda beraat ettiler.

Biz çalışanlar da yatırımcılar gibi çok zor durumda kaldık. 1994 krizi piyasada işsizlik artışına sebep olmuştu. Bizler de çok şey kaybettik ve bütün hayatımız alt üst oldu.

DOĞRU YATIRIM YANLIŞ YATIRIMCI

1994 krizi bir çok yatırımcı ile beraber biz çalışanları da çok zor durumlara düşürmüştür.

1994 Ocak ayı başlarında teknik ve mali analiz uzmanlarının da tavsiyesi üzerine yatırımcılarımıza geleceğini çok iyi gördüğümüz borsadaki elektrik üretimi yapan şirketlerin bir tanesini önermiştik. Genel bir hareketle portföylerin çoğuna bu hisse senetlerinden almıştık.

Uluslararası rayting kuruluşlarının kredi notumuzu düşürmesi ile başlayan ekonomik kriz bütün borsayı etkilediği gibi, dolar bazında borçları olan bizim elektrik şirketi hisse senetlerini de yarı fiyatına düşürdü. Bütün yatırımcılarımız durumu anlayışla karşılarken, yakınen tanıdığımız müşterilerimizden biri bize o günlerde adeta kan ağlattı.

Borsa düşmeden önce portföyündeki elektrik şirketinin hisselerini kabul ederken krizle beraber yarı fiyatına düşünce biz tavsiye edip aldık diye parasının iadesini istedi. Borsacılık nankördür; hisse senetleri düşünce siz kabahatli olursunuz.

1994 krizi hesapta yoktu, bütün borsa yatırımcılarının kaybı büyüktü. Yalnız bu müşterimiz aradan iki ay geçtikten sonra başta ben olmak üzere hepimizi suçladı. Ama biz haksız olduğu için parasını iade etmedik.

Bu sefer daha çamurlaştı; evlerimize telefon edip ailelerimizi rahatsız etmeye başladı. Şirkete gelip her onbeş günde bir olay çıkarıp tehditler savuruyordu. Aylarca süren mücadelesi sonuç vermeyince sağda solda şahsımızın ve şirketin aleyhine konuşmaya başladı.

Sonunda hisse senetlerini alıp gitmesini defalarca söylediğimiz bu müşterimizin durumu çok daha vahim oldu. Ona aldığımız elektrik üreten şirketin hisse senetleri onun portföyünün beşte biri idi. Sonunda o bizimle inatlaşıp bütün portföyünü kaybetmişti. Çünkü bizim aracı kurum uzun süren krize daha fazla dayanamayıp batmıştı.

Bizi rahatsız edip aylarca üzmüştü. Ama bizim holdingin aracı kurumu onu tam üzmüştü. Dolar bozdurup aldığı elektrik şirketinin 1997 sonunda fiyatı 500.000.-TL. civarında idi, dolar ise 200.000.-TL. idi. 1994 yılında biz ona aldırdığımız vakit hisse seneti ile dolar aynı fiyatta idi.

Keskin sirke küpüne iyi zarar vermişti.

BORSACILIK ZOR VE ÖZVERİLİ İŞTİR

Hisse senedi piyasasında çalışıyorsanız ve hakikaten kendinizi işinize kaptırdıysanız; işiniz çok zordur. Nerede olursanız olun, herşeyiniz borsa olur. Onunla yatar onunla kalkarsınız. Borsa dışındaki saatlerinizde bile, radyo, tv, gazete ve dergilerde borsayı etkiliyecek haberleri takip edersiniz. Daha önceden siyaseti takip etmiyorsanız bile piyasayı çok etkilediği için her çeşit siyasi olayları takip edersiniz. Eşiniz, dostunuz, akrabanız sizlerle karşılaştıklarında sizi sormadan önce borsayı sorarlar. Çünkü huzurunuzun genellikle borsaya bağlı olduğunu onlar da bilir.

Evinize döndüğünüzde küçük çocuğunuz bile "bugün borsa çıktı mı baba?", diye sorar. Evdeki aile yaşamının borsa ile etkilendiğini o da öğrenmiştir.

Borsa açıkken tatile gitmek istemezsiniz; aklınız borsada kalır. Dinlenmek için gittiğiniz yerde bile, arasıra televizyondan izler, bazen de telefonla bilgi alır; orada da kendinizi ve beraber tatil yaptıklarınızı huzursuz edersiniz.

Müşterilerin, şirketin, patron ve yöneticilerin porttöyleri ve şahsi portföyünüz devamlı kafanızdadır. Hisse senetleri değer kaybedince herkes sizden hesap sorar, sizi sorumlu tutar. Piyasanın bir de avukatlığını yapmak zorunda kalırsınız.

Borsada varını yoğunu kaybeden, borsa yüzünden hasta olan,

aile yaşamı bozulan, intiharı düşünen yatırımcılarla muhatap olursunuz. Onların adına da üzülür, dertlerine derman bulmaya çalışırsınız.

Bizim işimiz dışarıdan hoş görünür ama özveri isteyen zor bir meslektir.

BİR STRES ATTIK

Körfez savaşı sonrasında borsa çok uzun zaman kendine gelemedi. İşler kesat olduğu için borsa yatırımcılarının ve şirketteki patronların gülmeyen yüzlerinden içimizi karalar bağlamıştı. Aylardır bir türlü çıkış trendini yakalayamıyorduk.

Bir gün beklenen oldu. İlk defa işlem hacminde bir artış olmuştu ve borsada bir canlılık başlamıştı. Zevkten dört köşe olduk. İlk defa morallerimiz düzelmişti.

Seans bitince büyük bir şevk ile işlemlerimizi tamamlamış, hızlı bir şekilde kontrolleri yapıp, borsa dışına kendimizi atmıştık. Mevsim ilk bahardı, hava fena değildi. Biz de borsadan çıkınca doğru Ortaköy sahilindeki restoranların birine gittik. Aylardır süren sıkıntılarımız iyice dağılsın diye neşe içinde yemek vermiş, içki de içmiştik.

Pek o güne kadar iş saatinde içki içmemiz vaki değildi. Gerçi yılbaşında patronlara gelen yabancı likörleri bir akşam şirkette tüketmiştik; ama o olay eve gitmemize yakın bir saatte olmuştu.

Benim borsa sorumlusu olarak aylardır hem müşterilerin, hem patronların, hem benim ile beraber borsada çalışan arkadaşların sıkıntılarından her halde daha fazla gevşemeye ihtkiyacım vardı ki, bayağı sarhoş olmuştum.

Bana restorandan şirkete giderken araba kullandırmadılar. Di-

lim dolanıyor diye de, "aman ağabey, şirkete gidince mümkün mertebe konuşma", dediler.

Şirkete gidince herkesin neşesinin yerine geldiğini gördük. Onların da yüzleri gülüyordu. Borsanın biraz düzelmesi hepimizi nasıl etkiliyordu. Ben içkinin de verdiği rehavetle borsa hakkında bilgi soran patronlara pişmiş kelle gibi sırıtıp hiç cevap vermemiştim.

O akşam benim araba ile Anadolu yakasındaki evlerimize dönerken, hiç yürümeyen bir trafik vardı. Biz mutlu ve gevşemiş bir halde idik. Arabanın radyosunda hafif ve baygın bir müzik çalıyordu. Arabanın bütün yolcuları uyumaya başladı. Ben de gerek o günkü atmosferden, biraz da borsadan çıkınca içtiklerim nedeni ile uyumaya başlamıştım.

Güm diye bir ses duyuldu ve Boğaz Köprüsünün yanındaki kalın çelik halatlara araba yaslanınca uyandık. Benim arabanın sağ tarafı hurdaya dönmüştü. Saddam delisi aylar önce Kuveyt'e bir taş atmıştı. Taş bizi de ne hale getirmişti; stres atmasını bile unutmuş, bir de Boğaz Köprüsüne tırmanmıştık.

BİR YATIRIMCIMIZ VARDI

Borsada çalışmaya başlayalı iki yıl olmuştu. Ankara şubemizin bir müşteresi beni ziyarete geldi.Elinde çok yüksek maliyetli hisse senetleri vardı. Hisseler borsa düşünce adeta eline yapışmış satamamıştı.

Mesleği eczacılık olan müşterimizin ailevi sorunları da çıkmıştı. Sonunda kendi özel sorunları, sağlık problemleri Ankara'da yaşamasına engel olmaya başladı. O da eczanesini devretti, eşinden ayrıldı, İstanbul'a yerleşti.

Her gün borsaya geliyor, uzun vadeli almak istediği hisseleri yakından takip ediyor. Şirketleri de her bakımdan inceliyordu. Sonunda eczanenin devir parası ile borsaya girdi. Şansı da yardım etti. Sermayesini büyüttü. Artık tamamıyla borsacı olmaya karar vermişti.

Aracı kurumlardan birinden gömlek kiralayarak yatırımcı olarak salona da girmeye başladı. Kendi işlemlerini kendi yapıyordu. Yıllarca beraber çalıştık, bir müşteri olarak ilgilendiği borsada tam bir uzman olmuştu. Kendi analizlerini kendi yapıyordu. İyi paralar kazandı. Borsa dışında da bir çok yatırım yapıp, geleceğini de garanti altına almıştı.

Ama sağlığını iyi koruyamamıştı. Bir gün borsada seans anında onu kaybettik. Ruhun şad olsun Mustafa Kuyumcuoğlu dostum, seni çok özlüyoruz!

GÖZALTI PAZARINDA KİM ZARAR ETTİ?

Borsamızda eskiden birinci pazar, lot dışı pazar, bölgesel pazar vardı. Bir de son yıllarda göz altı pazarı çıktı.

Önceden borsa yatırımcıların çoğunun uyarı aldıklarını bilmedikleri bu şirketler, aniden ve seans esnasında gelen kapatma ile aylarca ceza alırlar. Seans anında işlemlerin durdurulması ile on saniyeden kısa bir zaman ayrımı ile bazı yatırımcılar paçayı kurtarırken; bazıları ise daha önce bu hisseleri aldıkları için enayi yerine konmuş olurlar.

Bu hisse senetleri, aylarca yapılmayan karar toplantıları ile nihayet açılmasına karar verilip sabahları saat 9.00 - 9.30 arasında yapılan göz altı pazarına yollanır.

Neticede kim kaybeder?

Spekülatörlere manipülâsyon yapan kişilere, o şirketin içini boşaltan şirket sahibine, bu kağıtları alanların cezalanmasına karar veren bürokratlara bir zarar gelmez; kaybeden sadece yatırımcılar olur.

Bu hisse senetleri üzerinde aylarca yapılan danışıklı fiyat artışına göz yumulur, fiyatı 4000 TL.'den 100.000.-TL.'ye çıkar. Bu ara kimse müdahâle etmez. Alan alır, satan satar, sonra 50.000.-TL.'ye düşünce, aylarca alım satımı durdurulur.

Bu meşhur hisse senetlerinden birinin seans anında kapatılırken fiyatı 2500 TL. idi. İki ay kapalı kaldı. Sonra göz altı pazarında işleme açıldı. Yatırımcılar hisse senetlerini yarı fiyatına sattılar; fiyat hızla 1100 TL.'ye kadar düştü. Aradan bir ay geçmeden de 4000 TL.'ye çıktı.

Size tekrar soruyorum bu hisse senetlerini alan hakiki yatırımcıdan başka kim kaybetti?

ARACI KURUM SATIN ALDIK

1993 yılına gelindiğinde, borsanın işlem hacmi yükseliyor ve Körfez Krizinin üzerine serptiği ölü toprağından sıyrılmaya çalışıyordu.

Ben bir holdinge ait bir aracı kurumda genel müdür muavini ve aynı zamanda borsa sorumlusu olarak görev yapıyordum.

O günlerde borsada çok zor şartlar altında çalışıyorduk. Aracı kurum sayısı 1991'de dondurulmuştu. Aracı kurum sayısı artmıyor, ama kurumların açtıkları şube ve acentalar Türkiye'nin dört bir yanına yayılıyordu.

Borsa seans salonuna büyük bir yük binmişti. Borsa binasında çalışan sayısı seans sırasında bini geçiyordu.

Salonun alt yapı eksiklikleri ve dar gelmesi yanında, borsaya sayılı eleman sokabilmemiz en büyük sorunumuz idi. Gömlek satışı başlamıştı.

Bir de haberleşme problemlerimiz çok büyüktü. Yapılan işlem hacmine göre telefon tahsis ediliyordu. Ama biz yeteri kadar eleman sokamadığımız için işlem hacmimizi istediğimiz gibi artıramıyorduk. Müşterilerimizin talebini karşılıyamaz, iyi hizmet veremez olmuştuk.

O sıralar ikinci, aracı kurumunu hattâ Nasrullah Ayan gibi üçüncüsünü bile alanlar vardı.

Bana holdingin patronları satılık aracı kurum bulmamı söylediler. O sırada sevdiğim bir dostumun bu işleri meşâkkatli bulduğu için aracı kurumunu satmak istediğini öğrenmiştim.

Telefon açtım, şirketine talip oludğumuzu bildirdim. Ne tesadüf ben telefon açtığımda başka alacaklılar ile pazarlık halinde imiş. Bana sadece, beni bir saat sonra ara demişti.

Ben de satılık aracı kurumu olan beyi tekrar aradım. Konuşmamız ve pazarlığımız neticesinde bey şirketini bize satmayı tercih edeceğini söyledi. Ben de zaten diğer alıcının biraz üzerinde ve peşin ödenecek fiyat vermiştim.

Ertesi günlerde satılık şirketi olan bey ile patronlar anlaştılar ve şirketi satın aldık. Ben bu yeni alınan şirketin satın alınmasında baş rolü oynadığım için bana şirketin ismini koyma hakkını verdiler. Bir de yeni satın alınan aracı kurumun genel müdürlüğüne getirdiler.

Bu yeni şirket sayesinde diğer aracı kurumun iyi hizmet alamayan müşterilerini ikiye böldük. Yeni bir bina kiraladık. Borsa işlemlerinde de rahatladık; telefon sayımız arttı. Borsaya daha çok adam sokmaya başladık. İşlem hacmimiz artmıştı. Holding de daha çok kazanıyordu.

Biz bu aracı kurumu satın aldıktan altı ay sonra, bana bir grup tarafından, onlara genel müdürü olduğum aracı kurumu satmamız karşılığı, bizim altı ay önce ödediğimizin üç misli fiyat önerdiler.

Durumu patronlara bildirdim. Ben bir borsacıydım; fiyat çok güzeldi. Borsanın iyi zamanı idi; aracı kurum fiyatları yükselmişti. Ama borsa krize girince bizim hisse senetleri düşerken aracı kurum fiyatları da aynen düşecekti. Teklifi kabul etmediler; bir de, insan ekmek yediği şirketini satar mı, diye sitemde bulundular.

1994 krizi başladı. Borsa zirve yaptıktan sonra fena halde gümledi. Türkiye ekonomisi büyük krize girdi. Yeni kurulan bizim holdingte finans sıkıntısı başladı.

Bana sonradan aldığımız aracı kurumu satma yetkisi verdiler. Ama ben aracı kuruma faizlerin % 600 olduğu; doların hergün 1000 TL prim yaptığı o dönemde alıcı bulamadım. Holdingin diğer aracı kurumuyla beraber sıkıntıya düştük ve Sermaye Piyasası Kurulu bizi kapattı.

Üç ay önce onsekiz milyar verilen bir şirketi, diğer aracı kurumun bazı alacaklılarını da katarak, şirketin mağdur durumda kalan müşterilerine devrettik. Şirket bizim müşterilerin oldu.

Önce bize çalışma izni veren SPK yönetimi değişti. Sn. İhsan Karacan bizim müşterileri beğenmedi. Siz bu şirketi idare edemezsiniz demişti. Bizim müşteriler de şirketi satmaya karar verdiler. Ben bu şirkete de müşteri aradım ve alıcı buldum. Bu sefer SPK, şirketin satılmasına da izin vğermedi ve borsa üyeliğinden çıkardı.

Cenaze yerde kalmıştı.

BORSANIN İLKLERİ VE S. MENKUL KIYMETLER

Borsanın kuruluşunda borsanın 1 nolu üyelik numarasını kapan, sonra acemi borsada heş çeşit numarayı yapan Vakıfhan kökenli ve Sn. Kastellinin talebesi olan bir aracı kuruluş.

Yaptığı işlemlerle bizim gibi borsaya yeni gelenlere borsanın hassas ve ince oyunlarını öğreten ama pek örnek alınmaması gereken bir aracı kurum.

Yaptığı fiktif ve şişirilmiş işlemlerle ve hakikaten çok olan müşteri sayısıyla ilk üç senenin işlem rekortmeni.

Borsadan aldığı hisseleri müşterilerine ilave fiyatlar ile satan ilk kuruluş. (Biz fiyatlara 50 ve 100 TL. eklerken onlar 500.-TL. ekliyordu..)

İlk sokak borsası ile irtibatlı çalışanı; bizlerin de sık sık gidip açıktan hisse senedi sattığımız ve aldığımız, başkalarından aldığı ucuz hisseleri yine borsa dışında yüksek fiyat ile satan ilk kuruluş.

Eski Cumhurbaşkanımız Sn. Turgut Özal'ın bizzat gidip yeni iş yerini açtığı ilk kuruluş.

Borsa binasının 6 metre yanında (zaten imar mevzuatı daha yakına inşaat yapmaya izin vermiyor) borsaya en yakın iş yerini açan ilk kuruluş.

Borsa müşterilerinin mallarını onlardan habersiz satan ilk kuruluş.

Borsada yaptığı işlemlerde hergün borsa yönetimi ile ihtilâfa düşen ilk kuruluş.

Borsa yönetimi tarafından uyarı cezası alan ilk kuruluş.

SPK'dan uyarı cezası alan ilk kuruluş.

Kapısının önüne bomba konup camı çerçevesi indirilen ilk kuruluş.

Müşterileri ile ihtilâfâ düşüp, müşterilerini döven ilk kuruluş.

Bazı müşterilerine borç takan fakat müşterilerinin bazılarının da ona iyi borç taktığı ilk kuruluş.

Açıktan sattığı hisse senetlerinin, sonradan sahiplerine kızıp, hisse senedi çalındı diye hisse senedi numaralarını bildirerek mahkeme kanalı ile borsa bülteninde yayınlatıp, onlara ödeme yasağı koyduran ilk kuruluş.

SPK'nın faaliyetlerini tamamen durdurup kapattığı, borsa işlem belgesini iptal ettiği ilk kuruluş (Sen neymişin be abi).

Bu yukarıda saydığım ilk'leri borsada bazı insanların örnek aldığı ve yönettiği birçok aracı kurumun kapatılıp gittiği görülmüştür.

KAMU ORTAKLIĞI İDARESİ (ÖZELLEŞTİRME İDARESİ)

1987 yılında yaptığı gizli satışları sonradan duyurup satışların devam edeceğini açıklayan, zaten krize girmekte olan borsayı komaya sokan devlet kuruluşudur.

1993 yılında yine hiç bir açıklama ve uyarıda bulunmadan özelleştirme ile ilgili hisse senetlerini borsanın iç dinamiklerini sarsacak bir şekilde satan devlet kuruluşudur.

Yaptığı satışlarla borsa yatırımcılarının yüksek fiyatlarla özelleştirme hisse senetlerinden bol bol edinmelerini sağlayan bu kuruluşun topladığı gelirlerin Türkiye'ye acaba ne faydası olmuştur?

Örneğin 1993 Şubat ayında günlerce satışı sürdürülen Erdemir hisse senetlerini 16.000.-TL'den alan bir yatırımcı bu senedin borsada zamanla 8500.-TL'ye düştüğünü görünce borsaya ve ülkemize katkı mı,sağlanmış olmaktadır?

Bu kuruluş, 1994 yılında uluslararası reyting kuruluşlarının Türkiye'nin kredi notunu düşürmeleri ile başlıyan krizden onbeşgün sonra da borsada özelleştirme hisse senetlerinde alış rezaletini yapan devlet kuruluşudur.

1. Yapılan alışlar ile bir çok yatırımcı umutlanmış ellerindeki hisse senetlerini satmamışlardır.

2. Yapılan alışların ardından bir de satış yapılarak daha da büyük kepazeliğe sebep olunmuştur.

3. Alışlar sırasında o aralar satış yapamıyan bazı dost ve akrabaların özelleştirme hisse senetlerinden kurtulduğu dedikoduları çıkmıştır.

4. Borsanın düşüşünü engellemek için heba edilen yarım trilyon ilerde batacak aracı kurum yatırımcılarına dağıtılsa daha faydalı olurdu kanısındayım.

Hep en yüksek fiyatlardan borsada mal almak zorunda kalan tecrübesiz yatırımcıların çektikleri çilelerde, yaşadıkları problemlerde, bu hisse senetlerini aldıran bizler kadar Kamu Ortaklığı gibi borsa piyasasına gerekli gereksiz satış yapanların da katkısı olmuştur.

Daha geçenlerde özelleştirme İdaresi yetkilisinin "Borsada gerekirse bu hisse senetlerini satabiliriz", diye yaptığı şanssız açıklamaların borsada nelere yol açtığı iyi bilinmektedir.

Kısaca Kamu Ortaklığı İdaresi borsa dışında bankalar aracılığı ile halka arz edebileceği bu özelleştirme hisse senetleri ile borsaya müdahale etmeseydi hepimiz için daha iyi olurdu.

SERMAYE PİYASASI KURULU

Sermaye Piyasası Kurulu seksenli yılların başında yaşanan banker krizinden sonra doğan zaruretten dolayı 1981 yılında kurulmuştur.

Amacı yatırımcı tasarruflarının menkul kıymetlere yönlendirilmesi ve ülke ekonomisine etkin ve yaygın bir şekilde katılmalarının sağlanması idi. Sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde gelişmesini, yatırımcıların haklarının ve çıkarlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek için kurulmuştu.

İlk onyılda borsamızda yapılan bazı hatalar gibi onu denetlemekten sorumlu bu kurulda da bizi ilgilendiren hata ve aksaklıklar olmuştur.

Sermaye Piyasası Kurulu kanun gereği özerk ve bağımsız karar alma yetkisine sahipken bağlı bulunduğu devlet bakanlığı ve dolayısıyla mevcut iktidarlar tarafından bu yetkileri baskı altında tutulmuş ve bazı siyasi istekler doğrultusunda yönlendirilmiştir. Siyasi otoritenin kurul üzerindeki ağırlığı hâlâ sürmektedir.

Yıllardır görülmüştür ki, daha çok bürokratik yapıdaki Sermaye Piyasası Kurulu üyeleri ile Borsa Yönetimi ve Borsa üyeleri, herşeyden önce zihniyet farkı sebebiyle düzenli ve uyumlu çalışamamışlardır.

Kurul borsadaki bazı aracı kurumların ve bankaların düzensiz

ve kural dışı çalışmaları karşısında etkin ve sürekli denetim yapamamış; hukuki itilaflarda süratli bir şekilde neticeye gidememiş; zaafiyet içinde kalmıştır.

Borsada halka açılan şirketlerin seçilmesinde ve kötülerinin ayıklanmasında başarılı olunduğu kadar bu şirketlerin hisse senetlerinin talep eden küçük yatırımcının eline geçmesi sağlanamamıştır.

Halka açılan şirketlerin hisse senetlerinin borsada işlem görmeye başladığı günden beri borsadaki ayak oyunları ve anormal fiyat hareketleri engellenememiştir.

Muhtelif tarihlerde bol bol açılmalarına izin verilen aracı kurum ve bu aracı kurumların şube ve acentalarının sayılarındaki artış rekabetten dolayı hizmette düzelme getireceğine, hizmette acemiliği, kalitesizliği ve istismarı getirmiştir. Borsada insider trading ve manipülâsyon engellenememiştir.

Bilhassa 1994 mali krizinde batan aracı kurumlarla ilgili olarak- şahsen de şahit olduğum üzere - yeterli denetim yapılamamış, bir çok aracı kuruluşun bir an önce kapatılması gerekirken, aylarca bu konuda karar almada ve yetki kullanımında zaafiyetler gösterilmiştir.

Bu yüzden geç kapatılan, bu ara mafyaların bol bol ziyaret ettiği aracı kurumların yatırımcıları, şirket patronları ve çalışanları daha da mağdur olmuşlardır.

Senelerce, kurulduğu 1990 yılından itibaren borsada yapmadığı ayak oyunu ve borsa numarası bırakmayan bir aracı kurum sahiplerine borsada üç kote olan şirket ve üç aracı kuruma sahip olmaları için ortam yaratılmış ve bunlara izin verilmiştir.

Bu aracı kurum defalarca uyarı ve kapatma cezaları aldıktan sonra, 1994 yılında mali krizi neticesinde düştüğü ödeme sıkıntısı yüzünden batmıştır.

Bu aracı kurumun SPK tarafından mali krizden çok önce kapatılması için bu aracı kurum sahiplerinin daha ne yapması gerekiyordu?

ŞU MEŞHUR ELEKTİRİK DAĞITIM İHALELERİNE NE OLDU?

Borsada 1997 yılı ilkbahar aylarından beri bu ihaleler konuşuluyordu. Aylardan beri hangi şirketin ihalede en iyi fiyatı verdiği biliniyordu. Ama nedense aylardır ihale neticeleri açıklanmadı.

En son borsaya gelen yazıdan anladığımız kadarı ile 15 Kasım 1997 günü açıklanacaktı.

Sonra başbakan yardımcısı, "İhaleler iptal edilecek", demişti.

Ertesi gün hükümet sözcüsü, "Hayır iptal edilmedi, bakanlar arasında bu konu ile ilgili olanlar ihale neticelerini yeniden inceleyecek", dedi.

Basında hergün bu konu ile ilgili dedikodular çıktı, muhalefet bu konuda baskı yaptı. Enerji Bakanı, "Dedikodulara gerek yok, bugün yarın göreceksiniz, açıklıyacağım", dedi. darkmalt

İhalelerin neticeleri açıklanmadıkça muhtelif şaibeler duyulur; acaba kanun değişikliği mi lâzım? diye sorulmaya başlanır. Aradan yine günler geçmiştir. Enerji Bakanı televizyonda bir açıklama daha yapar: "Yıl sonuna kadar ihale neticelerini muhakkak açıklıyacağız".

Bazı çevreler kayırılıyor; ihaleler ucuza gidecek haberleri çıkar.

31 Aralık 1997 günü gelir. Enerji bakanı bu sefer;

"İhale neticeleri imza için daha önüme gelmedi", diye beyanatta bulunur.

Ocak ayının ilk haftasında, yakında açıklanacağı borsada yayılır. Enerji dağıtım ihaleleri ile ilgili olan borsa şirketleri yükselmeye başlar.

İhale neticeleri nihayet Ocak ayının ortalarına doğru açıklanır. Neticelerin açıklandığı günün ertesinde, ihale alan holdinglerin kağıtları birinci seansta tavan ikinci seansta taban yaparlar.

Düşüş trendine rastladıkları için, beklentileri kalmadığı için, yatırımcının da bir seneye yakın artık sabrının kalmadığından bu hisse senetleri iki günde nerdeyse yarı fiyatlarına düşerler.

Ama asıl fatura da aylardır bu hisse senetlerini alıp bekleyen borsa yatırımcısına çıkar.

Bu bizim özelleştirme politikasının traji komik borsa versiyonudur.

BORSA ENDEKSİ YANILTICI OLABİLMEKTEDİR

Borsamızda, bilhassa son endeks düzenlemelerinden sonra; borsa endeksi ile bazı organize borsa şebekeleri tarafından etkin bir şekilde oynanmaktadır.

Endeks üzerinde yüksek etkisi olan kağıtlar kriz anında fiyat olarak tutulmaya, krizden çıkarken de hemen şişirilip, borsa endeksi üzerinde etkili olunmaya çalışılmaktadır.

Yıllardır süren, trilyonlarca zararı olan bir özelleştirme kağıdı üzerinde dönen oyunlar neticesinde özelleştirmeden sorumlu olanlar bile en sonunda dayanamayıp bu şişen fiyatlar yüzünden özelleştirme yapılamıyacağını itiraf etmek zorunda kaldılar.

1997 Ekim ayından beri borsa çeşitli krizler ve muhtelif istikrarsızlıklardan dolayı zaten hırpalanmıştır. Yatırımcıların zararı büyüktür. Bir de bu tür hareketler yatırımcıyı borsadan iyice soğutmaktadır. On-onbeş kağıt çıkarken, diğer hisse senetleri kımıldamamakta, hatta düşmektedir.

Geçenlerde, endeks 3700 puana bir iki gün içinde çıktığında, borsada bir çok hisse senedi halâ 3000 endeksi fiyatlarının altında idi.

Borsada ve bilhassa basında yapılan yorumlarda devamlı ola-

rak endeksi etkileyen bu kağıtlardan bahsedilmekte, dolayısıyla borsanın işlem hacmi bu kağıtlar üzerine kaymaktadır.

Devamlı sert iniş ve çıkışlar yaptırılan bu hisse senetleri ile sadece piyasa yanıltılmakla kalmamakta; zaten ekonomik koşullar ve siyasi istikrarsızlıktan terüddütte olan yatırımcıların diğer yatırım araçlarına kaçmalarına sebep olunmaktadır.

Derinliği olmıyan, bir çok hisse senedinin halka açıklık oranının % 15'ler civarında olduğu borsamızda bu tür ayak oyunları ile mücadele etmek için bir an önce tedbir alınmalıdır.

Kurumsal yatırımcılar teşvik edilmeli, bu tür hareketleri engelleyecek hukuki düzenlemeler yapılmalı ve güçlü karşı fonlar kurulmalıdır.

BİR YATIRIMCI İLE SOHBET

Üç Ay Önceki Görüşme

Müşteri : Yakınlarda X diye bir hisse senedi aldım.

Arkadaşı : Mali yapısını sordun mu?

Müşteri : Yıl sonunda iyi kâr getirecekmiş, durumu iyi, fiyatı ucuzmuş.

Arkadaşı : Tekniği nasılmış?

Müşteri : Çanak yapmış, çok iyi olacak, dediler.

Arkadaşı : Piyasayı sordun mu?

Müşteri : Bomba gibi ; şimdi endeks üçbin beşyüz, yıl sonunda beş bini kıracakmışız.

Üç Ay Sonraki Görüşme

Arkadaşı : Senin hisse senetleri ne oldu?

Müşteri : 6000 TL'den almıştım.

10.000 olur demişlerdi.

Şimdiki 4000 TL'ye düştü.

Arkadaşı : Mali yapısı iyi demiştin.

Müşteri : İyiymiş, ama patronlarının siyasi görüşü iktidar ile uyuşmuyormuş.

Arkadaşı : Tekniz analizi iyi demiştin.

Müşteri : Çanağı kıramamış;

Keriz tepesinden almışız

Arkadaşı : Piyasa daha iyi olacak demiştin.

Müşteri : Uzak doğuda kriz çıkmış; yabancılar alış yapacağına satış yapmışlar;

Seçim gündeme gelmiş;

İMF ile anlaşamamışız;

endeks de üçbine düşmüş

Arkadaşı : Çanak yapmıştı, beşbini kıracaktık?

Müşteri : Doğru söylemişler, ben çanak çömleğimi kırdım.

BORSA PİYASAMIZDAKİ DÜZENSİZLİK

1981 yılından beri mali piyasaların ve bilhassa borsa piyasasının içinde çalışıyor ve yaşıyorum. Geriye dönüp baktığımda, mali piyasalarımızda ve bilhassa bizim borsa piyasasında ülkemizdeki tekerrür eden ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklardan dolayı sık sık krizlerin meydana geldiğini ve düzensizlikler olduğunu görüyorum.

1987 Yarısı yükseliş yarısı kriz

1988 Bütün yıl borsa komada

1989 Bütün yıl istikrarlı, kriz yok

1990 Yarısı yükseliş, Körfez krizi başlıyor

1991 Bütün yıl krizdeyiz. Saddam bizi mahvetti

1992 Bütün yıl kriz, canlanma yok

1993 İstikrarlı yükseliş, kriz yok

1994 Böyle sene düşman başına

1995 Yarısı yükseliş, sonrası kriz

1996 Yarısı yükseliş, yarısı kriz

1997 Önce kriz, sonra yükseliş

1998 İki ay geçti, tık yok

Gördüğümüz gibi istikrarsız bir borsamız var; atlattığımız badire epeyce fazla.

Bir borsayı açtık; borsada bankalar ve aracı kurumlar çalışmaya başladı; krizler çıkıp da problemler büyüyünce, işte o zaman bazı şeyler kafamıza dank etti.

Borsayı açmadan, bu kuruluşları ve yatırımcıları denize atmadan önce gerekli düzenlemeleri niye yapmadık, denetim mekanizmalarını kurup niye çalıştıramadık, hâlâ anlamış değilim.

1. Borsa gerekli kanun ve düzenlemeler yapılmadan açıldı ve daha eksikliklerin olduğunu görüyoruz.

2. Borsanın sistemini tartıştık; borsaları inceledik; ama iyi bir alt yapı kuramadık. Piyasamızı güvence altına alacak, fonlarımızı düzenli istikrarlı tutacak kurumsal yatırımcımız yok.

3. İlk on sene yeterli denetim olmadı. Bol bol aracı kurum açtırdık, ama doğru dürüst denetlemedik.

Borsayı denetleyen Sermaye Piyasası Kurulu içinde borsayı temsil eden üye yok. Bu piyasayı denetleyenlerin borsayı bildiklerini zannetmiyorum.

4. Borsanın başına yapılan atamalar daha çok siyasi tercihle oluyor. Bu piyasayı yönetmek bilgi, tecrübe ister. Borsanın yerdeki tozunu yutmak lâzımdır.

5. Piyasada uzun süren krizlerden sonra aracı kurumlar zor duruma düşmektedirler.

Kimin ne yetkisi var?

Ne kadar zamanda karar veriliyor?

Bunun kötü örneklerini tecrübelerimizle yaşadık.

6. Borsanın ilk kurulduğu senelerde borsa temsilcilerine yeterli eğitim vermeden borsayı açıp çalıştırdık. Bunun acısını hem yatırımcılar hem de biz çok çektik.

Şirket merkezlerinde, şube ve acentalarında müşteri ile direkt

ilişkide olan, onları yönlendiren arkadaşlarımız var. Borsa temsilcileri gibi onları da eğitmemiz, bir yeterlilik belgesi vermemiz gerekmiyor mu? Böyle yapılırsa piyasamız için faydalı olur kanısındayım.

BORSAMIZ ÇOK İSTİKRARLIDIR (!)

Borsamızın nasıl istikrarsız bir borsa olduğunu, son aylardaki olaylardan nasıl etkilendiğini tespite çalıştım.

Bizim borsamızın genel seyrine baktığınızda hemen hemen her yılın son aylarında başlayıp ertesi yıl Ocak ayı sonlarına kadar süren bir yükseliş görürsünüz.

Son aylarda ise başımıza gelmeyen kalmadı:

Önce uzak doğu kaplanları su koyuverdi. Güney Kore'de başlayan kriz haberleri ile sarsıldık. Yabancı yatırımcılar satış yaptı; borsa düştü.

Krizin etkisi azaldı diye tam çıkar gibi olduk; ABD-Irak anlaşmazlığa düştü. Körfez savaşı çıkabilir diye borsa yine düştü.

ABD ile Irak anlaştı, artık toparlanırız diye düşündük; Bizim ekonomi bürokratları ABD'den döndü; bakanımız;

"IMF ile anlaşma yapmak için anlaştık," dedi; borsa tekrar düştü.

O sıra Başbakanımız; "Kamunun ürettiği mallara altı ay zam yok", dedi. Özel sektör de bunu destekledi.

"Aman ne iyi bizim borsa ucuzlamıştı, artık çıkar", dedik. O sıra Hazine Müsteşarı istifa etti. Borsa yine düştü;

"Başımıza gelebilecek bütün kötü şeyler geldi, artı rahatsız", dedik.

Tam çıkıyorduk; Maliye Bakanı;

"Borsaya vergi gelecek", dedi.

Bizim borsa yine düştü. Maliye Bakanı; "Pardon, vergi var, ama bu yıla herhalde yetişmez; vergi 1999'a kaldı" dedi.

Artık borsanın önü açıldı diye ümitlendik. "Refah partisi kapanırsa, çalkantı çıkar, seçim gündeme gelebilir", dendi; borsa tekrar düştü.

Yöneticilerimiz;

"IMF ile anlaştık ABD'de bizi destekliyor", dediler. Bizim borsa toparlandı. Bir hafta sonra ABD'den dönenler; "ABD ile anlaştık; ama IMF ile Ocak ayında anlaşırız her halde", dediler.

Borsa yine düştü.

Sayın Ecevit, "Önümüzü göremiyoruz", dedi.

Borsa daha da düştü.

"Ocak ayı yaklaştı, yabancılar artık alışa geçer", dediler;

Borsa tekrar yükseldi.

Yılbaşı geçti; yeni yıl yeni umut, dedik.

Endeks sadece onbeş hisse ile Yükseldi.

"Zirveyi kıramadık", dediler; biz yine düştük.

IMF ile görüşme iptal edildi", dendi; bu habere rağmen düşmedik.

"Refah partisi kapatıldı, seçim bu sene olmaz", dedik;

Borsa çıktı.

Enflâsyon yüksek çıktı; Saddam yine su koyu verdi;

Borsa fena düştü.

Kriz atlatıldı; fiyatlar çok ucuzdu;

Borsa iyi çıktı.

Başbakanımız seçimden bahsetti;

Borsa düştü.

Mart ayına giriyoruz; bakalım neden çıkarız neden düşeriz zaman gösterecek.

KABAHATLİ KİM?

Mali piyasalarımızın çok yakın geçmişine baktığımızda hata olarak neleri görüyoruz?

(i) Mahalle bakkalına, sokağın başındaki taksi işletmecisine bile bankerlik yaptırmışız.

(ii) Borsa açıldığı yıl Vakfhanda odası bulunan herkese, kötü niyetli ama sermayesi bulununan vatandaşa, bir ayda köşe olup borsayı iyi bilirim diyen borsa zenginine, hattâ bazı mafya babalarına aracı kurum kurma izni vermişiz.

(iii) Eski çalıştığı bankayı dolandırıp iyi de sermaye yapan banka yöneticisine ertesi sene karşı kaldırımda banka açtırmışız.

Bu yukarıdaki sözlerimden herkes alınmasın; yarası olan gocunsun.

Bu hatalar neticesinde vatandaşlar ne yapmış?

(i) Bankerim diye çıkıp, yüksek faizle vatandaştan para toplayıp, fasülyeye bile yatırmış. Bazıları da fazla parayı görünce dayanamamış, kedisine kat, araba almış.

(ii) Bir diğeri ise nasılsa aracı kurum sahibi oldum diye, açığa repo yapmış, vatandaşın hisse senetlerini onlardan habersiz borsada satıp kendi açıklarını kapatmış. Kimi yatırımcıyı köşe kimi yatırımcıyı da yerlere döşeme yapıp, sonra da batıp gitmiş.

(iii) Uyduruk bankacı da, "Yabancılara bankamı satıcağım", diyerek, yükselen fiyatlarla borsada günlerce bankasının hisse senetlerini satıp, ertesi hafta bankanın kapısına kilit koyup, batmış.

Bazı bankalar da bankasını şaibeli bir şekilde batırıp, Amerika'da yat, kat, otel sahibi olmuş.

Bu saydığım vatandaşlara dolandırıcı, hırsız diyoruz; hepsi, evet, çok kabahatli.

Ama orasını, burasını, kapısını, bacasını aralık bırakan ev sahiplerinin hiç mi kabahati yok?

BORSADA HUKUKİ GÜVENCE NE KADARDIR?

1986 yılından bu yana borsada üye olan yirmiye yakın aracı kurum ve üç tane de banka iflas etmiş ve borsa üyelikleri iptal edilmiştir.

Bu borsa üyelerinde yatırımcıların trilyonlarca tasarrufları batmıştır. Ve bir çok müşterileri beş kuruş bile kurtaramamışlardır.

Şu anda ülkemizde mevcut kanunlarla yatırımcılar halen tam güvence altında değildirler.

Mevcut ticaret kanunları dışında Sermaye Piyasaları ve borsa ile ilgili yeni kanunların çıkarılması lâzımdır.

Daha çok yakın zamanda 1997 yılı içinde kapanan aracı kurumların yatırımcılarının mağduriyetleri ortadadır.

Çıkarılacak kanunların içeriği ve verilecek cezaların nasıl olması gerektiği hakkında tartışmalar halâ süre dursun; hukuk sistemindeki tıkanıklıklardan dolayı davalar yıllar boyu uzamakta, yüksek enflâsyonda, batan şirketlerin kalan mali varlıkları da kullanılmaz hale gelmektedirler.

Yıllar önce, doksanlı yılların basında, hazine bonolarının üzerinde tahrifat yapıp, vade tarihlerini öne alarak Merkez Bankasından büyük bir cüretle tahsil eden aracı kurumun sahiplerine ve şirketlerine borsadan atılma cezası bile verilmemiştir.

Sonraki yıllarda aynı aracı kurumun yöneticileri, yüklü miktarda Ereğli Demir Çelik hisselerini borsada açığa sattılar. Daha sonra geriye alamayıp zor duruma düştüklerinde, devlet yardımı ile hisse senedi açıkları borsa dışından temin edildi ve olay örtbas edildi.

Bu vukuata rağmen aracı kurum yine kapatılmadı ve sahipleri ayrıca üç aracı kurumu daha satın alıp işlerini daha da büyütüp bazı hisse senetlerinde şirketler arasında paslaşıp maniplâsyon bile yaptılar.

Bu kadar haklar tanınan bu şirketler 1994 Krizinde ödeme sıkıntısına düştüler; meşhur ana şirketin tasfiyesi hâlâ sürmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu üyeleri! Borsamızın yöneticileri! çıkarttırın şu kanunları, aşın şu bürokratik engelleri de yatırımcılar borsada daha huzur içinde alış veriş yapsınlar.

BORSADA INSIDER TRADING

Sermaye Piyasası Kanuna göre insider trading (Kamuya açıklanmamış bilgileri önceden yaymak) borsada yasaktır ve cezai yaptırımı vardır.

Ama bu yasağa uymayanlar vardır ve yasayı uygulamak son derece zordur.

bazı şirketlerin bilanço bilgileri ve kârları borsa bülteninde yayınlanmadan ekonomi dergilerinde, aracı kurum bilgi tahtalarında kuruşu kuruşuna yazılmaktadır.

Borsa şirketlerinin kâr veya zararlarını, sermaye artırımlarını, temettülerini ve özel durumlarını öğrenmek çok zor olmamaktadır.

Bazı şirketlerin patronları ve yöneticileri başka isimler altında borsada hisse senedi alıp satmaktadırlar. Kendilerinin önceden topladıkları veya sattıkları hisse senetleri hakkında sonradan olumlu veya olumsuz bilgileri sızdırmaktan çekinmemektedirler. Bu durum, borsaya bilgiler gelmeden önceki günlerde borsadaki işlemlerden, o hisse senetlerinin fiyatlarındaki olağan dışı fiyat hareketlerinden de belli olmaktadır.

Büyük holding'lerin, bankaları, aracı kurumları, borsada kote olan şirketleri ve iştirakleri vardır. Hattâ bazılarının tv istasyonları, radyoları, gazete ve dergileri bile mevcuttur.

Bilgilerin önceden duyulmaması ve yayılmaması imkânı yoktur. Burada mühim olan; bu bilgilerin menfaat karşılığı kullanılmasıdır.

Bazı şirketlerin kot dışına veya göz altı pazarına yollanacakları bilgisi de insider trading'e girmektedir. Borsada işlemleri üç aya yakın durdurulup sonra göz altı pazarına yollanan iki meşhur hisse senedinin, kapanmadan önceki seansta işlem hacimlerinin artması ve fiyatlarının yükselmesi tesadüf müdür?

Başkaları adına hesap açtırarak borsada insider trading yapıp haksız gelir elde edenler, kendi kağıtları ile borsada oynamayı adet haline getiren bazı patronlar, son vergi kanunundan sonra hiç olmazsa bu kazançlarının vergisini vermek zorunda kalacaklar.

BORSADA KARA PARA AKLANIYOR MU?

Türkiye'de elli milyar dolardan fazla bir kayıt dışı ekonominin olduğu iddia edilmektedir.

Bu rakamın fazla abartılmadığı, yıllardır artan rakamlarla git gide büyüyen dış ticaret açığımıza rağmen halâ çökmeyen ekonomimizden bellidir.

Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, hayali ihracaat, kumarhane işletme gelirleri gibi yasal olmıyan ve zor yakalanan ticaret çarkları yanında, bavul ve sınır ticaretleri ile göz yumulan kayıt dışı ekonominin varlığı bir gerçektir.

Bu takip edilemeyen kazançların, diğer piyasalara oludğu gibi borsamıza da girebileceği muhakkaktır.

Anormal yükselen bazı hisse senetlerinde çok büyük kalemlerle büyük işlem hacimleri olmaktadır.

Borsada kara parayı hisse senetlerindeki girdi çıktılarla belirli bir zamanda izi bulunmaz hâle getirmek mümkündür.

Borsada alım satım farkı üzerinden ve repo, mevduat gelirlerinden dolayı beyanname istenmesi ve bu gelirlerin vergilendirilmeye çalışılmasını amaçlarından birinin de kara parayı kontrol etmek olduğu inancındayım.

Bir çok kimse artık kendi adına, başkalarının parası ile borsada alım satım yapmaktan, bankalarda repo hesabı açmaktan çekinececektir.

MAFYA TİPLERİ

Borsada üye olan bir aracı kurum batarken ve battıktan sonra işe karışan mafya tipleri vardır. Bunları şöyle sınıflandırmak mümkündür:

a) Daha şirket batmadan önce piyasanın gidişatından ve aracı kurumunun ödeme sıkıntısından nem kapanların yolladıkları mafya tipi.

b) Yine daha şirket batmadan bunun kokusunu alan, önceden aldığı ve geri ödemeye pek niyeti olmadığı borcuna karşılık verdiklerini geri almak için yollanan mafya tipi.

(i) Müşterilerinin yakın vadeli senetlerini uzun vadeli olanlarla değiştirirler.

(ii) Tehlikeli olacak ipotekleri zorla kaldırırlar.

Batmakta olan bir aracı kurum sahibi iseniz, ağzınızın içine tabanca sokulmuş ise, bu mafya tiplerine "he" dersiniz.

c) Aracı kurum batınca paralarını ve hisse senetlerini kurtarmak isteyen ama bunda başarılı olamayanların yolladıkları mafya tipi.

d) Aracı kurum batınca daha önce borsada batırdıkları parayı kurtarmak için zor durumdaki kurumdan bir şeyler koparırız diyenlerin yolladıkları mafya tipi.

e) "Evdeki çocuklarını rehin aldık bizim müşterilerinin parasını ver", diyerek, patronun bu sefer şakağına tabanca dayayan mafya tipi.

f) Bu olaylara rağmen şirketin tasfiyesi için uğraşan, hiç bir şey çalıp çırpmadıklarını söyleyip hergün şirkete gelen patronların kiraladıkları karşı mafya tipi.

Üzerine mafya yollayan müşterileri korkutmak için tutulan kontra mafya tipi.

h) Patronlardan para koparamıyacağını anlayıp, bu sefer tanıdığı şirket yöneticisinin evine telefon edip, çoluk çocuğunu tehdit eden, devamlı rahatsızlık veren, kuru sıkı mafya tipi.

i) Şirket patronunu mafyaya karşı korumak için gelen ama parasını tahsil edemediği için kızıp kendisini kiralayan şirket patronunu bacağından vuran mafya tipi.

j) Tahsilât anında patronların heyecanlanıp yanlışlıkla kendisine fazladan verdikleri, içinde şirketin alacaklı olduğu müşteri senetlerinin bulunduğu torbayı geri getiren dürüst mafya tipi.

k) Bu olaylara asıl sebebiyet veren; faizleri günlük % 700'lere çıkarma becerisini gösteren, ülkemizi ve ekonomimizi kötü yöneten, sadece ceplerini doldurmaya bakan, geciken davalara, tıkanan hukuk sistemine ve yukarı da saydığım tiplere seyirci kalan en tehlikeli mafya tipi.

Şayet sahibi olduğunuz aracı kurumu veya bankayı batırmaya niyetiniz varsa, şayet tasarruflarınızı böyle batacak bir aracı kurum veya bankada bulunduruyorsanız bu mafya tiplerini bilmenizde fayda vardır.

RANTİYECİLER

Son yıllardaki en büyük ekonomik problemlerimizin başında yıllardır faizlerle katlanarak büyüyen, hazinenin iç piyasalara olan borcu gelmektedir.

Hiç vergi vermeden, hiç riske, girmeden, en yüksek, en reel, devletin güvencesi altında, çok kısa vadelerle katlanabilen "repo" denilen bir gelir dünyanın hiç bir yerinde yoktur.

Bilhassa, 1994 yılı ekonomik krizinden beri, hazinenin önceleri döviz fiyatlarını bastırmak için vermeye başladığı yüksek faiz oranları, o sıralar nakitte olan yatırımcılara büyük kazançlar sağladığı gibi, yıllardır kronik bir hastalık haline gelmiştir.

Artık hergün parasını yatırdığı bankaya uğramadan veya telefon etmeden işine gidemeyen, hatta aldığı yüksek faizlere güvenip işe gitmekten vazgeçen bir zümre yaratılmıştır.

Rantiyeci denen bu kesime yıllardır enflâsyonun üzerinde faiz verilmekte, çoğu yan gelip yatmayı tercih eden bu kesim, müzmin hastalığımız enflâsyonu daha da azdırmaktadırlar.

Borsaya kote olan şirketlerin bilanço dönemlerinde gelen bilançolarına bakıldığında menkul kıymet gelirlerinin önemli bir şekilde arttığı gözlenmektedir.

Artık şirketler temettüleri de nakit ödemez oldular. Hisse senedi bastırıp dağıtmayı tercih etmeye başladılar.

Ekonomideki istikrarsızlık, kronik enflâsyon, yatırımların dolayısıyla üretimin azalmasına sebep olmaktadır.

BORSADA YATIRIMCIYI KORUYAN FONLAR HÂLÂ KURULAMADI

Borsa kurulduğundan beri onbir yılı aştı. Borsa yatırımcısının bu yıllarda başlarına bir sürü tatsız olay gelmiştir. Sahte hisse senetleri payasaya sürülmüş, borsa üyesi olan üç banka, ondan fazla aracı kurum iflas ederek yatırımcılar son derece mağdur edilmişlerdir.

Borsa Türkiye ekonomisinin kalbi denir, barometresi olarak gösterilir. Devlete yardım için 32 trilyonu hibe edince, bütün devlet erkanı koşa koşa borsaya gelir. Ama hisse senedi alım satımından vergi alınacak derken, hiçbir borsacıya sormaz, danışmazlar.

Sermaye piyasasının en önemli sac ayağından biri olan ve günde trilyonların döndüğü İMKB için vaatler verilir, ama iyi bir güvence tasarısı hep esirgenir. Yatırımcıyı koruyacak fonları kurmak için yıllardan beri Ankara'da bürokrasi ile mücadele edilir, bir netice alınmaz.

Ankara'da oturup, hayatı boyunca hisse senedi piyasası ile ilgilenmemiş, belki de borsayı televizyondan başka yerde görmemiş bürokratlar, İMKB için karar verirler. Bu bürokratlar; bazı hisse senetlerinin alış verişini seans anında durdurup, alış verişe aylarca kapatırlar.

Yolsuzluk yapan aracı kurumları uzun zaman denetler, karar

vermek için uzun uzun düşünürler; o ara şirketin içi boşalır; işte o zaman şirketi kapatırlar. Olan hep hisse senetlerine güvenip alan yatırımcıya olur. Onun güvenliğini sağlayacak, riskini azaltacak fonlar on bir yıldır kurulamamıştır.

Bu süre içinde nice borsa yatırımcısı; batan bankadan, aracı kurumdan hisse senetlerini alamadığı için, borsaya kote olan şirket iflas ettiği için cezalandırılmış, sersefil ortada bırakılmıştır. Yatırımcı aldığı hisse senedi yüzünden istismara uğrar, hastalanır, intihar eder, evi barkı dağılır, çevre muhitini kaybeder. Ama yıllarca nasihat alır; derdine çare bulunmaz. Her ekonomik krizde bunlar olur ama çabucak da unutulur.

İstanbul'a gelen yabancı misafirlerine İMKB binasını gezdirip hava atan bürokratlar, politikacılar; yatırımcıyı koruyan fonları kurmak o kadar zor mudur?

BORSADA UYGULANMAK İSTENEN TÜRDEN VERİYE KARŞIYIZ

1) Dünyada bizim gibi gelişen borsalarda hisse senedi alım satım farkından vergi alınmamaktadır. Yabancı yatırımcıların % 55 oranında hisse senedine sahip olduğu borsamızın diğer kalkınan borsalar karşısında haksız rekabete uğrayacağı bir gerçektir.

2) Bir yatırımcı hisse senedi alırken ve satarken aracı kurumlara komisyon ödüyor. Borsaya da borsa payı ödüyor. Onun için Yatırımcılardan beyanname doldurup bir sürü hesap kitap yaptıracak yeni vergi yerine % 0,1 (binde bir) oranında stopaj alınırsa toplanması kolay olur; kırtasiye sorunu olmaz; maliye için de iyi bir gelir olur.

3) Borsada halka açılan şirketler yatırımcılardan topladıkları maliyeti çok düşük trilyonlarca sermayeyi rahatlıkla kullanmaktadırlar. Bu vergi halka arzları azaltır. Bu vergi özelleştirmeyi yavaşlatır.

4) Borsa; sabit getirisi devlet tarafından garanti edilen devlet tahvilleri, hazine banosu ve banka mevduatı ile nasıl aynı kefeye konabilir ve eşit oranda vergi alınır.

darkmalt

5) Borsa üyesi aracı kurumların, dolayısıyla İMKB'nin en büyük geliri kısa vadeli alım satımlardan olmaktadır. Vergi ile borsanın işlem hacmi ve gelirleri düşecektir.

6) Vergi taslağı hazırlanırken borsa yönetimine ve aracı kurumlara danışılmamıştır.

Seans salonlarında yatırımcılarla yaptığım sohbetlerde çoğu bu verginin beyanname vererek alım satım farkı üzerinden alınmasına kesinlikle karşı çıkmaktadırlar. Bu verginin borsayı küçülteceğinden, büyük spekülâtörün, yabancı yatırımcıların, ve rapta zapta geçmek istemeyen müşterilerin borsadan kaçacağından endişe ediyorlar. Yatırımcılar yaptıkları alım satımlarından % 0,1 oranında alınacak anında kesinti ile, daha yüksek rakamlarla vergi geliri elde edileceğini, bunu vermekten de imtina etmeyeceklerini, devletin bu yolla daha kârlı çıkacağını iddia ediyorlar.

İMKB GİTTİĞİ ÇEVREYİ DE KALKINDIRIR

Borsanın bulunduğu muhiti nasıl değiştirebildiğine en çok Tophanede şahit olmuşuzdur. Borsa çevresindeki bankalara canlılık gelmiş ve mevduatları artmıştır. İş yerlerine, lokantalara, büfelere, kahvelere, berberlere yeni müşteri potansiyeli doğmuştu. Kiralar da yükselmiş; iş yerlerinin değeri artmıştı. Sokak borsası denilen "ayaklı borsa"da istihdam yaratmıştı. Kısaca Tophane'ye borsa sayesinde nur yağmıştı.

Borsa; taşındığı İstinye sırtlarına da hareket ve canlılık getirdi. Yeni borsa binamızın muhitinde de arsa, işyeri, daire gibi yerlerin satış bedelleri ve kiraları arttı.

Borsa idaresinin yaptırdığı bahçe ve çevre düzenleri ile fiziki görünüş değişti. Borsanın yakınındaki gecekondu bölgesi de rahmetli borsa başkanımız Sn. Tuncay Artun beyin öncülüğü ile imar edildi.

Borsanın maddi yardımları ile bu mahallenin okulu, camisi, mezarlığı tamir edildi. Yeni okul binası, çocuk bahçesi vs. yaptırıldı. Borsa çevresini kalkındırmıştır. Bu gecekondu mahallesinin çocukları Tuncay Amcalarını hiç unutmayacaklardır.

BAŞKANIMIZ TUNCAY ARTUN

Sevgili Başkanımız Sn. Tuncay Artun ile seneler önce borsa salonunda tanışmıştım. O zamanlar kendisi Değer Menkul kıymetler Şirketi ortaklarından biri idi. Ara sıra borsaya gelir, bizler gibi şirketinin işlemlerini yapardı.

Sn. Artun Cumhuriyet Halk Partisinin ekonomi danışmanlığını da yapmıştı. Kendisi eski sıkı solculardandı. Solcu bir derneğin yönetiminde bulunmuştu. Yaşı ilerleyince Sosyal Demokrat olmuştu.

Bir zamanlar CHP'nin gençlik kollarında çalışmış meslektaşımız Atilla ağabeyimle ve Sn. Artun ile seans salonunda doyumsuz sohbetler yapardık. Sanki ilerde başkanımız olacağını bilircesine ne kadar sorunumuz, borsa ile ilgili problem varsa ona anlatır, dert yanardık.

Yıllarca borsada beraber çalıştığımız Tuncay bey başkanımız olunca bütün borsa camiası olarak çok sevindik. Bizden, içimizden biri başkanımız olmuştu.

Başkan olduğundan bir iki ay sonra otellerin birinde tanışma resepsiyonu verildi. Biz zaten onu tanıyorduk; hepimiz onu yanaklarından öperek tebrik ettik. Daha önceki iki başkanımız bizlerle hep fazla mesafeli oldukları için hepimizin sevdiği, tanıdığı, dürüst, borsayı çok iyi bilen yeni başkana başka türlü bir tezahürat yapmıştık.

Sn. Tuncay Artun tanıdığı olsun veya olmasın, her zaman bütün borsacılara, borsa çalışanlarına yakınlık göstermiş ve yeri geldiğinde hepimize yardım etmiştir.

İlk yaptığı büyük icraatı, devir aldığı yeni borsa binası inşaatını hızla tamamlıyarak bizleri modern borsa binasına kavuşturmak olmuştur. İstanbul Menkul Kıymetler Borsasını kadro yönünden takviye ederek araştırmaya, yeni borsacıların eğitimine, tüm borsanın iyi bir şekilde denetlenmesine büyük önem vermiştir. Borsayı modern teknik bir alt yapıya kavuşturmuştur.

Kendisi daha önceki başkanların da yaptığı gibi; Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı ile eski arkadaşı olmasına rağmen hiç bir zaman iyi geçinememiştir. Buna rağmen kendisi, Ankara'daki bürokrasinin bilhassa Sermaye Piyasası Kurulunun engellemelerine rağmen bu piyasalara ve borsaya bu sayfalara sığmayacak kadar sayısız hizmetlerde ve katkılarda bulunmuştur.

Takas bankı kurarak, yatırımcının saklamaya verdiklerini istediği an kontrol edebilmesini sağlamıştır.

Avrupa Borsalar Birliğini kurarak ilk başkanı olmuştur.

Müşteri Danışma Hattını kurarak müşteri denetimini sağlamıştır.

Yeni Şirketler pazarını, göz altı pazarını açmıştır.

Borsa endeksinden iki sıfır attırarak borsada yeni bir canlanmaya sebep olmuştur. Yeni endeks düzenlemelerini getirmiştir.

Yıllardır salonlarda bize elbise askısını bile fazla gören, yolda gördüğünde bir selâmı bile esirgeyen eski başkanımıza nazire yaparcasına borsa uzmanlarına borsa binasında dinlenme salonu bile vermiştir.

Problerimizi ve kendisine götürdüğümüz önerileri titizlikle inceleyip, uygun gördüğünü uygulatmıştır. Başkan olmadan önce

nasıl bizimle beraber ise göreve geldikten sonra da hep içimizde, vefatına kadar hep bizimle beraber olmuştur.

Türkiye için, çağdaş, uluslararası bir hale getirdiğin İMKB için, bizler için yaptıklarını, yaptırdıklarını hiç unutmayacağız Sevgili başkanımız.

Nur içinde yat ağabeyimiz, arkadaşımız Sn. Tuncay Artun.

GENÇ BORSA UZMANLARINA

Resmi borsamızın temelleri Cağaloğlu'nda dar bir binada 40 m^2 borsa salonunda atılmıştır. Bir sınıfı andıran salonda kırka yakın oturacak yer vardı. Arka bölüme ise ayakta durmak üzere sayısı onu geçmeyen yatırımcılar alınırdı. Pencereleri bile olmayan odanın alt yapı yetersizliğini o günleri yaşamayan bilemez. Borsa üye sayısı 47 idi. Şayet hepsi birden aynı anda gelirse bir kısmı ayakta kalırdı. Konuşabileceğimiz üç telefon vardı.

Kurulduğu 1986-1987 yılında, borsanın yıl boyunca yaptığı işlem hacmi 9 milyar idi. İşlem gören şirket sayısı 80, toplam hisse sayısı 3 milyon idi. İşler büyüdü; Cağaloğlu'na sığmaz olduk. tophanedeki binaya taşındık. Tophane'de 100 m^2'yi geçen borsa salonumuz vardı. Salonun bir kenarı isteyen borsa yatırımcısının girebileceği bölüm olarak ayrılmıştı.

1990 yılında borsa üye sayısı 110'a borsada işlem gören şirket sayısı 250'ye yükseldi. İşlem hacmi yıl sonunda 15,5 trilyona ulaştı. 1989 yılında % 500'e yakın prim yaptı.

Yatırımcıların sonraları içeri alınmamasına ve salonun yandaki binaya doğru genişlemesine rağmen; günde 400'e yakın borsa temsilcisinin her gün borsaya gelmesi, salondaki fiziki yetersizliği arttırdı.

Yaz kış havasız ve sıcak olan borsa salonunda işlem hacmi ar-

tınca bazı şirket tahtaları önünde yarım saat sıra bekliyorduk. Hatta bazen ertesi gün talep olacak şirketler için binanın dış kapısının yanında sıra listeleri yapılıyordu. Sırada yer kapmak için salonda sabahlayanlar bile oluyordu. Öğleyin seans bitince işlemleri onaylatmak için sıralar oluşurdu. İşimiz bitince de tuvalet sırasına, sonra da yemekhane sırasına girerdik.

Şimdi borsamızın modern, güzel bir binası var. Binamızın yürüyen merdivenli, her çeşit teknik alt yapı ile donatılmış işlem salonları var. Hangisini beğenirseniz yemek yiyebileceğiniz üç lokantası, toplantı, araştırma, konferans, resim, sergi salonları, kütüphanesi, kahvehanesi, borsada çalışanlar için hizmet veren özel bankası, kuaförü, çiçekçisi, kitapçısı var. Seanslar arasında ve sonrasında dinlenebileceğiniz güzel bahçesi, kapalı ve açık yüzme havuzu, spor alanları, çam korusu mevcuttur.

Borsamızın nerelerden nerelere geldiği aşikâr. Onun için, borsada çalışan arkadaşlarımızın, bulundukları şartların kıymetini iyi bilip, piyasanın daha da gelişmesi için çalışmaları ve hisse senedi yatırımcısı için ellerinden geleni yapmaya devam etmeleri gerekmektedir.

BORSADA İYİ YATIRIMCI NASIL OLUNUR?

1) Borsaya birikimlerinizin % 50'den fazlasını yatırmayın.

2) Meyveleri kesinlikle aynı sepete koymayın.

2) Paranızı sıfırlamak istemiyorsanız; kesinlikle kredi kullanmayın. İstikrarsız bir ülke olduğumuz için; işinizi bozup, evinizi, arabanızı satıp borsaya girmeyin.

3) Borsada kazanç sağladıysanız; kazancınızı başka yatırım araçlarına kaydırabilecek kadar akıllı olun.

4) Güvenilir aracı kurumlarla, dürüst borsa uzmanları ile çalışın.

5) Teknik ve mali uzmanların söylediklerini dinleyin.

6) Borsa aşırı yükseldiği zaman hisse senetlerinizi satıp, borsanın sabırla düşmesini beklemeyi öğrenmelisiniz.

7) Hisse senetlerinde çiçekten çiçeğe dolaşır gibi dolaşmayın. Sık sık kağıt değiştirirseniz sizin değil de aracı kurumunuzun kazançlı çıkacağını unutmayın.

8) Hisse senedi alırken, en az orta veya uzun vadeli düşünüp, maddi durumu sağlam, patronları güvenilir, gelecek vaat eden şirketlerden seçin.

9) Çalıştığınız aracı kurum ne kadar güvenilir olursa olsun; Takasbankta emanette duran hisse senedi portföyünüzü borsa şifreniz ile, fax veya telefonla kontrol edin.

10) Borsa dedikodularına, her okuduğunuz habere, duyduğunuz her tiyoya hemen inanmayın.

11) Sinirli, heyecanlı, telaşlı karaktere sahipseniz, kalp, şeker vs. gibi hastalıklarınız varsa pek borsa ile ilgilenmeyin.

12) Şansı olmayan, hep kaybeden biri iseniz borsaya gelmeyin.

Kaybettiğiniz zaman başkalarının kazandığını hiçbir zaman unutmayın.

SON SÖZ

Bu kitapta oniki yıldır genel olarak borsamızın, borsa üye ve çalışanlarının günahlarını ve sevaplarını, zararlarını ve faydalarını, kötülüklerini ve iyiliklerini anlatmaya çalıştım.

Daha çok olumsuz yanlarımızdan bahsettiğimin farkındayım. Zaten kitabın iddialı isminden de anlaşılacağı gibi eski bir borsacı olarak yanlışları irdelemem gerekiyordu.

Bu kitabı yazdığım için bir çok meslektaşım, arkadaşım ve üstadlarım bana kızacaklardır. Bütün bu adamın anlattıkları bizim borsamızda yaşandığı gibi dünyanın bütün borsalarının da başından geçmiş ve geçmekte olan olaylardır, diyeceklerdir.

Ben kol kırılır yen içinde kalır edebiyatının ülkemize ve borsamıza faydalı olacağına inanmıyanlardanım. Bu kitapta yazılanlar doğrudur ve yaşanmıştır. Ben bunların gelişen bir borsanın tecrübeleri ve ders alınması gereken olayları olarak kabul ediyorum.

Şimdik artık borsanın geleceği önemlidir.

Borsamız zaten düzelme yolundaki bazı eksikliklerine rağmen, işlem hacmi açısından Avrupanın önde gelen, modern bina ve çağdaş alt yapısı ile dünyanın sayılı borsalarından biri olmuştur.

Tüm yatırımcıların tamamen güven içerisinde süratli, şeffaf alış veriş yapabilecekleri. İşlemlerin tamamen bilgisayar ile yapıldığı ve

bu işlemlerin yine bilgisayarla gözetlenip, denetlendiği dünyanın en likit borsasıdır.

Takas ve saklama, güven ve denetim içinde Takasbank tarafından iki gün içerisinde yapılmaktadır.

Hedefimiz daha çok kurumsal yatırımcının işlem yaptığı, hukuki eksikliklerinin çözüldüğü, fon sorunlarının kalmadığı, istikrarlı, manipülâsyonsuz, mali bakımdan daha büyük, daha güçlü bir borsadır.

BİR BORSACININ İTİRAFLARI

"Borsaya İlk Tokadı Kim Attı?"

"Yatırımcıyı Nasıl Küstürdük?"

"Borsada Insider Trading"

"Mafya Tipleri"

"Borsada Kara Para Aklanıyor mu?"

"Borsada Mini Etek Giymek Sakıncalıdır."

"Fenerbahçe'de Şiş Kebabı Savaşı"

"Borsa Kumar mıdır?"

"Sahte Çukurova Olayı"

"Borsada İyi Yatırımcı Nasıl Olunur?"

1000000
PAPİRÜS

ALFA Basım Yayım Dağıtım
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Çatalçeşme Sok. 52/B
Cağaloğlu - İstanbul
Tel : 9+ (212) 511 53 03
9+ (212) 212 513 87 51
Fax: 9+ (212) 212 519 33 00

ALFA

ISBN 975-316-103-4

9 789753 161039